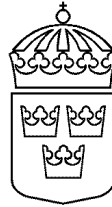

Riksdagens protokoll 1995/96:40

Måndagen den 18 december

Protokoll
1995/96:40

Kl. 10.00 – 15.46
16.00 – 17.02

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 11 och 12 december.

2 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1995/96:38

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1995/96:38 av Per Unckel (m), Forskningsstiftelserna, får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är uppehåll i riksdagsarbetet. Jag kommer att besvara interpellationen den 13 februari 1996.

Stockholm den 11 december 1995

Carl Tham

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU18

Finansutskottets betänkande 1995/96:FiU1

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU20

Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU13

Meddelande om uppskjuten votering

Talmannen meddelade att ärendena på dagens föredragningslista skulle avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Ett nytt utjämnings-
system för kommuner
och landsting, m.m.*

4 § Ett nytt utjämningsystem för kommuner och landsting, m.m.

Föredrogs

Finansutskottets betänkande 1995/96:FiU5

Ett nytt utjämningsystem för kommuner och landsting, m.m. (prop. 1995/96:64)

Anf. 1 LENNART HEDQUIST (m)

Fru talman! I den moderata partimotionen i detta ärende har vi ett modest yrkande om att riksdagen skall klarlägga att ett nytt statsbidragssystem för kommunsektorn måste vara förenligt med grundlagens bestämmelser. Bakgrunden till detta ganska självklara önskemål är turerna kring regeringsförslaget i våras. När utskottsmajoriteten nu vill avslå vårt yrkande är det naturligtvis följdriktigt, eftersom ett bifall till grundlagsenlighet ju inte skulle kunna vara förenligt med att bifalla regeringens lätt reviderade förslag till nytt utjämningsystem.

Fru talman! När Lagrådet i våras utdömde det då framlagda förslaget om inomkommunal utjämning som ”helt främmande” och stridande mot regeringsformens bestämmelser, borde naturligtvis riksdagen ha rättat sig därefter och insett att ett nytt förslag måste utformas på så sätt att ingen tvekan om dess förenlighet med grundlagen skulle föreligga. Om man ändå ville framhärda med den inomkommunala utjämningen borde man ha tagit skeden i vacker hand och föreslagit en grundlagsändring. I stället valde riksdagsmajoriteten att beställa ett förslag som skulle ge exakt det utfall som det utdömda förslaget gav genom ett system med avgifter och bidrag från kommunerna, dvs. endast en variant av det inomkommunala utjämningsystemet som så klart utdömts som grundlagsstridigt av Lagrådet. Riksdagen efterlyste ett kringgående av grundlagen!

När Lagrådet denna höst, nu med en helt ny sammansättning, yttrade sig över regeringens reviderade förslag skedde det mot denna bakgrund – av naturliga skäl – tämligen resignerat. Lagrådet konstaterar att ”de båda lagförslag som nu förelagts Lagrådet har utformats för att tillgodose riksdagens önskemål”. Man framhåller att förändringen endast är av teknisk natur men som sådan inte kan fränkännas betydelse när det gäller att bedöma förslagets förenlighet med regeringsformen. Lagrådet framhåller att de tidigare avsteg från grundlagen som konstitutionsutskottet i våras hänvisade till som konstitutionell praxis, bl.a. den s.k. Robin Hood-avgiften, ”tillkommit utan föregående lagrådsgranskning”. Med hänsyn till denna praxis vill Lagrådet ”inte motsätta sig att de föreliggande förslagen läggs till grund för lagstiftning”. Detta sker då också med hänvisning till att regeringen tillsatt en kommitté som närmare skall analysera innebörden av den kommunala självstyrelsen och dess förhållanden till grundlagsbestämmelserna.

Fru talman! Det är uppseendeväckande att riksdagen ämnar fatta ett beslut som bokstavligen står i strid med grundlagens bestämmelser. Det enda som kan anföras till försvar är, som Lagrådet uttrycker det, de tidigare beslut som nu betraktas som ett slags ”utfyllnad” av grundlagens bestämmelser. Det borde vara helt uppenbart att om kommunerna

nu skall börja ta upp kommunalskatt som inte skall gå till enbart den egna kommunens skötsel – i enlighet med regeringsformens bestämmelser – utan också till bidrag till andra kommuner, då måste grundlagen ändras. Och då har vi regler för hur detta skall gå till. Vi moderater har som bekant avvisat regeringsförslaget. Men om vi i Sverige skall ha det föreslagna systemet måste ni bekväma er med att ändra grundlagen. Jag vill gärna betrakta det som uteslutet att den sittande grundlagskommittén som nu går igenom denna problematik skall kunna komma till någon annan slutsats. Men bättre vore självfallet att även majoriteten i denna riksdag, och inte bara vi moderater, på längre sikt ville bestämma sig för en lösning som är förenlig med vad som står i grundlagen i dag!

Fru talman! Jag vill nu redovisa några grundläggande principer som inte borde vara tvistiga och som därför borde kunna ligga till grund för riksdagsbeslut:

1. Kommun skall enligt grundlagen ha en egen beskattningsrätt. Basen för denna beskattningsrätt, dvs. reglerna för vad en kommun får beskatta, fastställs av riksdagen i lag. Så har vi det i dag.

2. Det en kommun genom sin folkvalda församling i enlighet med grundlagen upptar i kommunal skatt skall gå till den kommunens skötsel. Så har vi det i dag enligt grundlagen.

3. En kommun som har en för sina uppgifter otillräcklig egen skattekraft skall erhålla bidrag av staten. Så har vi det i dag. Nu föreslår man att dessa bidrag skall komma till stånd genom tillskott från andra kommuner. Vi hävdar att det skall vara staten som genom sin skattebas finansierar utjämningsystemet i likhet med att staten finansierar andra statliga bidrag.

För staten/riksdagen som själv bestämmer sin egen skattebas borde denna princip vara självklar.

Fru talman! Jag vill i sammanhanget citera planeringschefen på Finansdepartementet, Knut Rexed, som sagt följande:

”Det är vetskapen om att pengarna går till de egna vägarna, de egna skolorna, den egna äldreomsorgen etc. som ger kommunalskatten legitimitet hos medborgarna.”

Fru talman! Det yttrandet tyder på en viss insikt i departementet, som dess värre därefter inte avsatt något spår i regeringens proposition. Eller är det kanske så att man förstår att man är på fel väg med det förslag som nu drivs igenom och att det är att se som en temporär övergångslösning? Förhoppningsvis kan vi framåt i tiden mellan partierna resonera oss fram till en långsiktigt hållbar och principriktig lösning som självfallet också skall vara förenlig med den svenska grundlagen. Det måste komma en tid då man kan lämna en principvidrig ingenjörskonst bakom sig även när det gäller relationerna stat-kommun och i stället gå tillbaka till det hållfast enkla som präglat svensk kommunal självstyrelse lång tid bakåt.

Vi har i den moderata motionen pekat på hur en långsiktig, hållfast lösning skulle kunna se ut. Vi har då pekat på att med en så stor kommunal sektor som den vi har blir skillnaderna i egen skattekraft och opåverkbara kostnader så betydande kommunerna emellan att det krävs

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

ett väl fungerande statligt system för att ge kommunerna likvärdiga förutsättningar att sköta sina uppgifter. Förutsättningarna för att finna ett långsiktigt bra sådant system ökar emellertid avsevärt om de kommunala uppgifterna/utgifterna och det kommunala finansieringsansvaret begränsas. Detta bör ske som en del av en mer grundläggande förändring av relationerna mellan det offentliga och det enskilda. När ekonomin sätter strikta gränser märks det offentliga faktiska begränsningar särskilt tydligt. Det är många som just nu erfar detta och kan dra sina slutsatser om hur det goda samhället borde se ut.

Ett gott samhälle är ett samhälle där det offentliga, det civila samhället, den lilla världen och marknaden tillsammans skänker den enskilde och familjerna trygghet och mångfald i olika livssituationer. En viktig uppgift för staten och kommunerna är då att i stället för att ta över ansvar medverka till att andra kan ta sitt ansvar bättre. En mindre offentlig sektor innebär då inte mindre av utbildning, vård och omsorg men väl att den kan utföras på flera sätt än i dag och med utvecklad kvalitet.

En omprövning av utgångspunkterna för ett hållfast system måste bestå i att föra över vissa uppgifter från den offentliga till den privata sektorn – med motsvarande utrymme för medborgarna att själva finansiera dessa. Men det gäller också att pröva, för vilka kommunala åtaganden finansieringen bör ligga kvar på just kommunerna. Det kan – inte minst med tanke på de erfarenheter vi fått på senare år och med de förändringar som har gjorts i regelsystemen – vara mycket ändamålsenligt med en nationell finansiering av vissa i dag kommunala uppgifter. Tag t.ex. skolan – där skulle en nationell skolpeng med säkerhet utveckla kvalitet och mångfald. Föräldrarna, hemmen, skulle själva bli myndiga att fullt ut välja skola genom att direkt disponera sin del av den av staten finansierade skolpengen. Dagens dubbel- eller trippelroll för kommunerna på just skolans område förhindrar i dag ofta att skolkvaliteten utvecklas.

Andra uppgifter på det kommunala planet kräver en nationell avreglering för att kunna skötas på ett lokalt anpassat och effektivt sätt.

De uppgifter som efter en översyn kvarstår som ett lokalt kommunalt ansvar – också vad avser finansieringen – bör även i framtiden finansieras med en kommunal inkomstskatt. Lämplig konstruktion av den hänger naturligtvis samman med storleken av de förändringar som beslutas. Men även efter de reformer som vi skisserat i vår motion kommer det att finnas behov av riktade statsbidrag till kommuner med för uppgifterna otillräcklig egen skattekraft. Det system vi förordar ger sålunda kommunerna likvärdiga möjligheter att sköta sina uppgifter med eget hänsynstagande också till lokala förutsättningar och behov.

Fru talman! Innan detta mer långsiktiga system sätts i sjön – och jag är övertygad om att det kommer att ske så småningom – förordar vi moderater omedelbara förändringar av dagens system. Vi för fram ett grundlagsriktigt förslag i stället för det av Lagrådet i våras utdömda inomkommunala utjämningsystem som regeringen gjort till sitt. I vårt moderata förslag används statsbidragen till att utjämna inkomst- och kostnadsskillnader.

På en punkt är vi överens med regeringen. Det nya strukturkostnadsindexet är bättre än dagens system, och vi bör övergå till det.

På en punkt är vi inte överens med regeringen, och det gäller effekten av det framlagda inkomstutjämningsförslaget. Vi har en avgörande invändning mot den totala avsaknaden av morötter, incitament, för kommunerna i systemet. Förslaget till inkomstutjämning är nämligen så konstruerat att inkomsterna för en kommun kan öka relativt sett, om medborgarna får en dålig inkomstutveckling, och minska om medborgarnas inkomster ökar. I varje fall är incitamenten för kommunernas egen inkomstutveckling i stort sett lika med noll i förslaget.

Vi säger självfallet nej till denna upp och nedvända värld. Det ter sig snarast groteskt att en regering som lägger fram en s.k. tillväxtproposition samtidigt också lägger fram ett förslag som gör kommunerna likgiltiga för hur den egna skattekraften utvecklas och snarast stimulerar till negativ tillväxt ute i kommunerna. Det vore intressant om majoritetsföreträdarna kunde redovisa vilken typ av resonemang eller omvänd logik som ligger bakom detta.

I den moderata motionen har vi löst utjämningsfrågan på ett sätt som vi tycker att regeringen borde ha insett är tillväxtfrämjande. Vi fryser inkomstutjämningsfrågan fr.o.m. 1995. Det innebär att alla kommuner får hundraprocentig glädje av alla relativa förändringar av sin skattekraft. Vårt förslag kan alltså kombinera en hög utjämningsgrad i systemet med ett totalt incitament att uppnå ekonomisk tillväxt. Regeringen däremot har i sitt förslag vinnlagt sig om att särskilt straffa de kommuner som haft en ekonomisk tillväxt de senaste åren.

Fru talman! I de moderata reservationerna i finansutskottet avstyrker vi regeringsförslaget och tillstyrker våra egna förslag. Men vi har i särskilda reservationer också pekat på de orimliga verkningar som såväl utjämningsregler som övergångsbestämmelser ger för enskilda kommuner. Inte minst fullföljer regeringen genom sina förslag en starkt Stockholmsfientlig politik – som en konsekvens av att man straffar ekonomisk tillväxt. Fredrik Reinfeldt kommer senare i debatten att närmare belysa detta.

Fru talman! Vi moderater i kammaren står självfallet bakom samtliga moderata reservationer i finansutskottet. För tids vinnande inskränker jag mig till att yrka bifall till våra reservationer under mom. 1 och 2.

Anf. 2 KARIN PILSÄTER (fp)

Fru talman! Kära riksdagskolleger! Jag tror att vi alla känner stor oro inför läget ute i många av våra förorter – det våld som härskar, den höga arbetslösheten, segregationen och vanmakten som många människor känner. Vi jobbar alla på olika sätt för att kunna vara med och bryta vanmakten, få bort utanförskapet och passiviteten och byta det mot innanförskap och delaktighet.

Att bryta vanmakten tror jag är den allra viktigaste vägen för att få bort våldet i samhället och för att människor själva, tillsammans med andra människor, skall kunna bryta arbetslösheten och forma sin var-

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

dag, helt enkelt för att människor på ett aktivt sätt skall kunna vara med och forma sina egna liv.

Livet i storstaden är på både gott och ont. Ofta tror representanter för andra landsdelar än storstäderna att livet här bara är på gott, att det är enkelt och bekvämt. Och det är klart att om man ser Stockholm från riksdagshusperspektiv tror man kanske att de flesta människor bor i vackra våningar i innerstaden och kan promenera till arbetet eller möjligen ta bussen ett par hållplatser. Men livet i storstaden ser inte ut bara på det viset – det finns en annan sida också.

Det finns många fördomar om Stockholm, och i arbetet under vintern och våren med grunderna till det här förslaget fick vi bl.a. höra att det här kunde väl stockholmarna sköta själva. Jag vill därför, fru talman, passa på tillfället att påminna om att stockholmarna sköter det här själva till väldigt stor del, bl.a. genom den inomregionala skatteutjämning som Stockholms läns landsting har. Vi i Folkpartiet tycker att det är mycket viktigt att Stockholms läns landsting självt får avgöra om man skall fortsätta med den eller inte.

Vi har också en mycket stor inkomst- och kostnadsutjämning inom kommunerna. Jag kan ta ett mycket konkret exempel från min egen hemkommun, Botkyrka. Skulle man dra ett streck ungefär i mitten av befolkningen har de som bor i den södra kommundelen, som är större än en normal svensk kommun, en skattekraft som ligger på genomsnittet för medelstora städer, ungefär 116, medan den andel av befolkningen som bor i den andra delen – de är också fler än i en vanlig kommun – har en skattekraft på omkring 70 % av genomsnittet, dvs. bland de absolut lägsta i Sverige. Men där har man också opåverkbara kostnader som är ofantligt mycket högre än vad motsvarande landsortskommuner skulle ha. Det här innebär om något en inomkommunal intäkts- och kostnadsutjämning. Jag tror att Fredrik Reinfeldt mer i detalj kommer att gå in på att det inte bara handlar om vilka inkomster man har – för de vanliga människor som bor i storstadsområdena och på alla andra ställen i Sverige handlar det lika mycket om vilka utgifter man har och i vilken mån de är påverkbara.

Hur är då läget för kommunerna? Det är ändå det som vi skall prata om här. Ja, kommunerna har ju hand om några av de absolut viktigaste välfärdsområdena och några av de absolut viktigaste förutsättningarna för att människor i dag, i ett modernt samhälle, skall kunna vara med och ha ett gott liv. Det handlar om vård, omsorg, barnomsorg och utbildning. Det här måste kommunerna prioritera.

Från Folkpartiet liberalernas sida vill vi säga att det är mycket viktigt att kommunerna ägnar en absolut huvuduppmärksamhet åt dessa områden och att det är där de skall lägga sina pengar, inte på kommunal affärsverksamhet eller annat. Det är nämligen det som ger människor förutsättningar för att forma ett bra vardagsliv och förutsättningar för välfärd, men det ger också förutsättningar för näringslivet, för det som sedan gör att vi får in skattepengar.

Sverige behöver både företag och dagis – det var Folkpartiets paroll i valet 1994, och det stämmer fortfarande. Det är nämligen så att företagen inte kan växa och expandera om det inte finns bra infrastruktur i

form av skolor för barnen, högre utbildning och barnomsorg – så att föräldrarna kan komma till jobbet och veta att barnen har det bra – och äldreomsorg för våra gamla. Då måste kommunerna ges vettiga förutsättningar för att kunna sköta detta arbete. Det gäller såväl i storstaden som på landsbygden, på stora orter som på små orter.

Fru talman! Det här förslaget till inkomst- och kostnadsutjämning är en bit på den vägen. Det ger en bättre förutsättning för många av de kommuner som i det gamla systemet tyvärr har blivit misshandlade, därför att många typer av kostnader som man har på större orter inte har getts tillräcklig vikt.

Vi tror också att ett fortsatt reformarbete, genom t.ex. entreprenader, totalt förnyelsearbete, enskilda initiativ osv., är bra och nödvändigt. Det ger människor mer makt över viktiga vardagsfrågor för dem själva, det ger mer valuta för skattepengarna och det ger kommunerna större förutsättningar att klara de viktiga områdena trots att de ekonomiska ramarna är begränsade.

Som varje husmor vet, kan man inte i längden ge ut mer pengar än vad man har i plånboken. Det är där som vi, i likhet med de flesta partier, inte kan gå ut och lova nya pengar till kommunerna. Vi måste försöka klara oss på de resurser som finns.

Vi i Folkpartiet är mycket oroade över dagsläget. Vi tror att det här är en väg till en bättre situation. Vi tror att det är angeläget att kommunerna jobbar vidare med förnyelsearbetet. Men om detta nu inte fungerar, om välfärden går i kras, måste vi givetvis vidta åtgärder. Samtidigt är Sverige i stort i så fall ute på en mycket farlig väg. Om vi inte får bukt med arbetslösheten, så att vi får in mer skattepengar och får ned utgifterna, finns det inte heller några nya pengar i statskassan att föra över till kommunerna.

Fru talman! Från Folkpartiet stöder vi alltså i huvudsak grunderna i det här förslaget. Vi har några förslag till förändringar.

För det första handlar det om incitamenten även för kommunerna. Det är rimligt att de flesta kommuner skall kunna få ut något litet om kommuninvånarnas inkomster ökar. Därför har vi föreslagit att utjämningsnivån skall sättas till 90 %. Då undviker man dessutom att de allra flesta kommuner hamnar i direkta Pomperipossilägen.

För det andra tycker vi att kostnadsutjämningen bör vara i enlighet med utredningens förslag. Det är mycket väl genomarbetat, och det finns någorlunda vetenskapliga belägg för att de här kostnadssambanden finns, och det är inte grundat på vem som har varit duktigast på att bedriva lobbyism.

För det tredje anser vi att införandet bör vara snabbare och lika för alla kommuner. Att ha en införandeperiod på åtta år är samma sak som att lämna beskedet till kommunerna att de aldrig kommer att behöva anpassa sig. Vi har aldrig haft ett system med åtta år i Sverige, och jag tror att risken är mycket stor för att många kommuner i stället för att anpassa sin egen verksamhet kommer att bedriva en intensiv lobbyverksamhet för att få villkoren förändrade. Då kommer vi aldrig att få den här anpassningen.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Genom de förändringar som vi föreslår blir det dessutom något mer pengar i systemet som kan läggas på de kostnadsfaktorer som vi anser är viktiga och väl genomarbetade. Det skulle också ge mer pengar till de kommuner som i dag har det allra svåraste ekonomiska läget, på grund av höga sociala kostnader och kostnader för arbetslöshet.

För det fjärde menar vi att ett system med kollektiv avräkning är orimligt. Det är från principiell utgångspunkt orimligt att betrakta kommunerna som ett kollektiv och inte som enskilda juridiska personer. De skillnader som kommer att uppstå från början på året till slutet av året måste få slå igenom för den enskilda kommunen. Med det här systemet kan det dessutom bli fullständigt orimliga Pomperipossaeffekter, där kommuner som får lägre faktiska skatteintäkter kan tjäna på det och kommuner som får högre skatteintäkter kan förlora på det. Det är helt orimligt. Det måste vara en individuell kommunal avräkning.

Till sist vill jag bara påpeka att det också är helt orimligt att kollektivtrafikersättningen inte går till den huvudman som har hand om kollektivtrafiken. Jag tror att alla, även de som inte bor i Stockholm, vet att det är Storstockholms Lokaltrafik som har hand om lokaltrafiken i hela Stockholms län. Därför måste alla pengar gå dit.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservationerna nr 3 och nr 19.

Anf. 3 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Karin Pilsäter nämnde mot slutet av sitt anförande ett antal punkter som är orimliga i regeringsförslaget. Hon tog bl.a. upp den kollektiva avräkningen och sade att kommunerna betraktas som ett kollektiv och inte som individer.

Men varför accepterar ni då över huvud taget den inomkommunala utjämningen, Karin Pilsäter? Där betraktas nämligen kommunerna som ett kollektiv. Det som tas upp i kommunal skatt, lokal skatt, skall kunna användas till att finansiera uppgifter i helt andra kommuner. Med ett sådant synsätt, som för mig är helt främmande, blir en kollektiv avräkning på sitt sätt naturligtvis logisk. Jag frågar mig alltså varför ni accepterar detta system, som dessutom är grundlagsvidrigt.

Det andra som jag vill ta upp är att Karin Pilsäter, när hon nämnde utjämningen och incitamenten, sade att man inte kan acceptera 90 % men 80 % utjämning. Fortfarande blir det ju större eller mindre effekter, så att kommunerna inte får någon glädje av att de ökar den egna skattekraften.

Vi moderater har visat att man kan frysa utjämningsystemet och då ha en utjämningsgrad på t.ex. 90 % men ge kommuner – även de med låg skattekraft, som utvecklar sin egen skattekraft på ett gynnsamt sätt – 100 % incitament att behålla den ökning av skattekraft som de förmår t.ex. genom att föra en riktig politik. Även det har ni gått emot.

Anf. 4 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Fru talman! Lennart Hedquist påstod att förslaget är grundlagsvidrigt. Jag kan inte konstatera annat än att Lagrådet inte delar den uppfattningen. För mig är det nämligen det som är avgörande. Jag är per-

sonligen verkligen ingen grundlagsexpert och har inte tillräckliga kunskaper på det området för att kunna göra någon annan bedömning än den som Lagrådet gör. Jag litar på den.

Det innebär inte att alla konstruktioner inom systemet är bra och vettiga. När det gäller den kollektiva avräkningen, handlar det om att man på ett tekniskt sätt manipulerar systemet. Beräkningarna bakom utjämnningen och de faktorer som finns i slutändan sätts ur spel, genom att man använder antaganden som gjorts i förväg och låter dem bli det slutgiltiga resultatet, även om det kanske blir ett annat resultat. För en stor kommun kan det skilja ett antal miljoner, eller åtminstone hundratusentals kronor, mellan slutresultatet och det som beräknades i förväg. När det dessutom kan få helt orimliga konsekvenser, så att man kan tjäna respektive förlora på att bli felbedömd, kan jag inte se någon som helst anledning att ha detta system. Det kommer att innebära litet mer arbete på Finansdepartementet, Statistiska centralbyrån eller var det kommer att behandlas, men det är smällar som man får ta.

Lennart Hedquist sade också att jag propagerade för 80 % i stället för 90 %. Det gjorde jag inte. Jag propagerade för att vi skall ha en inkomstutjämnning på 90-procentsnivån. Det innebär att färre kommuner hamnar i ett Pomperipossaläge, som vi pratar om, även om det inte kommer att lösa alla problem. Det handlar om att många olika viktiga frågor skall tillgodoses, och jag tycker att det viktigaste är att de enskilda medborgarna får någorlunda jämlika levnadsförhållanden.

Anf. 5 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Med 90 % utjämnning blir ju incitamenten mer eller mindre noll. Hade man en utjämningsgrad som var ganska hög, men lät kommunerna behålla tillväxten, skulle man ju ge dem helt andra incitament. Det är vad vi moderater förordar.

Karin Pilsäter säger att hon inte själv kan bilda sig en uppfattning om vad som står i grundlagen. Lagrådet sade i våras att en sådan här inomkommunal utjämnning var helt främmande för den svenska grundlagen. Likväl var bl.a. Folkpartiet med och beställde ett förslag som skulle ge ett exakt likadant utfall. Det innebar ju att den inomkommunala utjämnningen kom tillbaka som en teknisk variant. Lagrådet har nu resignerat med hänvisning till att en grundlagskommitté skall arbeta med frågan. Men det är väldigt konstigt att Folkpartiet kan acceptera att plötsligt betrakta kommunerna som ett kollektiv och gå med på ett system som i praktiken på sikt innebär döden för den kommunala självstyrelsen.

Anf. 6 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Fru talman! Det är inte så att jag inte kan bilda mig en uppfattning om vad som står i grundlagen. Däremot tror jag mig inte ha tillräcklig expertkompetens för att göra bättre bedömningar än vad Lagrådets erfarna ledamöter kan göra. Jag litar på den bedömning som de nu har gjort, och det är vad jag kan säga i den frågan.

En kommun är en organisatorisk enhet. Det som är intressant i detta sammanhang är ju de enskilda människorna. Skall man ha någorlunda

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

likvärdiga förutsättningar om man bor i Botkyrka eller i Danderyd? För mig blir svaret på den frågan ja. Därför tycker jag och Folkpartiet liberalerna att det är rimligt att vi har en inkomstutjämnning som är relativt långtgående, i det här fallet väldigt långtgående. Jag tycker att det är där man måste ha sin utgångspunkt. Kommunen som enhet är kanske inte så väldigt intressant för den enskilda människan.

Anf. 7 INGRID BURMAN (v)

Fru talman! Förslaget om ett nytt utjämningsystem diskuterades ju så sent som i juni i den här kammaren. Vänsterpartiet förklarade då att vi i princip är för ett system som verkar utjämnande mellan kommunerna och som syftar till att nå jämförbar standard i kommuner och lands-ting vid samma skattesats. Vi hade en viss kritik mot förslaget. Kritiken gick ut på att det bland de mätbara faktorer som skall bestämma fördelningen fanns vissa faktorer som vi tyckte skulle vägas upp. Det gällde faktorerna för äldreomsorg, arbetslöshet och bristande befolkningsunderlag. Vår kritik på den punkten kvarstår.

Nu kommer förslaget att utvärderas vid en kontrollstation om två år. Det är bra. Vi förutsätter att man då tar hänsyn till vår kritik, och att man även då ser över kostnader i samband med att delar av psykiatrin övergår från landstingen till kommunerna och andra verksamheter där vi vet att huvudmannskapet skall ändras.

Vi har därför valt att inte reservera oss på de här punkterna. Nu koncentrerar vi vår kritik mot det liggande förslaget på att det inte innehåller några nya pengar till kommunerna, trots att staten har övervältrat och kommer att övervältra både ansvar och kostnader på kommunerna utan att man skickar med tillräckligt med pengar.

Som exempel kan nämnas när vi förde över ansvaret för 18–20-åringarna till kommunerna, datorteken och den nya barnomsorgslagen. Den 1 januari träder dessutom nivåsänkningar i socialförsäkringssystemet i kraft, vilket enligt Kommunförbundets egna beräkningar innebär att ytterligare 2 miljarder kronor kommer att belasta kommunernas socialbidragskonton. Begränsningar i a-kassan får direkt effekter i kommunernas socialbidragskonton. Det minskade bostadsbidraget beräknar Kommunförbundet innebär ytterligare 1 miljard kronor i ökade kostnader.

En annan del som har urholkat den kommunala ekonomin under de senaste åren är de egenavgifter som innebär att kommunerna har förlorat 1 miljard kronor i skatteintäkter under 1995. Egenavgifterna kommer, när de är fullt utbyggda, att innebära ett inkomstbortfall på närmare 10 miljarder kronor 1998 för den kommunala sektorn.

Det här säger jag för att belysa, att visst skall vi ha ett rättvist skatteutjämningsystem mellan kommunerna, och visst är det rätt tänkt att kommuner med hög skattekraft skall bidra till kommuner med lägre skattekraft, även om vi har en viss kritik mot kriterierna för hur man beräknar det här. Men en skatteutjämnning hjälper ju föga i ett läge där den kommunala ekonomin håller på att urholkas på grund av statliga beslut. Vad som behövs är inte bara ett utjämningsystem. Det krävs

också mer pengar till den kommunala sektorn; till sjukvård, omsorg och utbildning.

Det går inte att ställa förortskommunernas behov mot glesbygds-kommunernas. Behoven är lika stora, och de är lika påtagliga i båda fallen. Här krävs resursförstärkningar.

Vänsterpartiet föreslår därför i sin reservation att det vi kallar en kommunakut inrättas. Det innebär att 1,6 miljarder kronor kan användas till att finansiera verksamheter i de kommuner som bäst behöver det. Vi har villkorat vilka kommuner som kan bli aktuella. Det är kommuner som har en hög utdebitering och en hög arbetslöshet. Vi kan inte lämna dessa kommuner i sticket om det visar sig att de drabbas speciellt hårt av utjämningsystemet. Det handlar bl.a. om vissa glesbygdskommuner. De skall kunna få extra medel från kommunakuten för att slippa säga upp personal.

Vi föreslår också att kommunerna kompenseras för egenavgifterna med 5 miljarder kronor. Sammantaget innebär detta 6,6 miljarder kronor till den kommunala sektorn. Vi har också avvisat nivåsänkningarna i socialförsäkringssystemen som innebär ytterligare en kostnad för kommunerna på 2 miljarder kronor.

I dag tvingas hundratusentals människor gå från sitt arbete i den kommunala sektorn. Ett stort antal har redan gått. Andra är på gång. De går från arbeten där de behövs, eftersom kommunerna saknar pengar att bedriva den anständiga sjukvård, omsorg och skola som de är satta att bedriva. De här människorna slussas rakt ut i arbetslöshet och tvingas leva på a-kassa.

Redan i våras pekade Vänsterpartiet på behovet av att förlänga de avtal som då fanns mellan länsarbetsnämnderna och kommuner och landsting, avtal som i stor utsträckning finansierades av arbetsmarknadspengar. De innebar att ett stort antal människor, runt 40 000, kunde finnas kvar i den kommunala verksamheten i stället för att gå rakt ut i arbetslösheten. Vi fick inget gehör för vårt förslag då.

Nu har arbetsmarknadsministern öppnat för lokala överenskommelser mellan kommun och landsting och länsarbetsnämnd. Det är bra. Det är bra att Anders Sundström nu ansluter sig till Vänsterpartiets gamla syn att det är bättre att arbetslösa får arbeta i stället för att gå med a-kassa.

Det blir ännu bättre när Anders Sundström och regeringen inser att det här bara kan vara tillfälliga lösningar i en akut situation. Att sparka ut människor från fasta anställningar och återanställa dem på visstidsanställningar bekostade av arbetsmarknadsmedel får bara vara en tillfällig lösning. I stället måste vi nu göra det långsiktigt enda rimliga: ge landsting och kommuner mer pengar, så de kan anställa de människor som behövs i verksamheten.

Regeringens egna prognoser pekar mot att vi skall ha kvar en arbetslöshet på uppåt 10 % år 2000 – jag talar både om den öppna arbetslösheten och om människor som då kommer att finnas i arbetsmarknadsåtgärder. Det omfattar ungefär en halv miljon människor.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

Nog är det väl dags att ta sig en funderare på om inte de här människorna bättre behövs i vården, omsorgen och utbildningen, i stället för att gå med a-kassemedel.

Nog är det väl dags att ta sig en funderare på om dessa människor inte behövs bättre i vården, i omsorgen och i utbildningen, i stället för att gå på a-kassemedel. Nog är det väl dags att ta sig en funderare på om vi inte skall överföra medel så att dessa människor får jobb och så att vi får en väl fungerande kommunal sektor. Det går inte att gömma sig bakom besparingsargument. Arbetslösheten kostar pengar likväl. Frågan är hur vi skall använda dessa pengar.

Vänsterpartiet avvisar också det utgiftstak som finansminister Göran Persson aviserat. Att lägga ett utgiftstak för kommuner och landsting innebär i princip att staten går in och kör över den kommunala självstyrandeprincipen. Det är i princip samma sak som att införa ett skattestopp, dvs. begränsa kommunens möjlighet att själv bestämma skattesatsen.

Konstitutionsutskottet har tidigare uttalat att ett utgiftstak kan strida mot grundlagen. Kommunförbundet har med skärpa avvisat förslaget.

Den fråga som jag ställer till den socialdemokratiska riksdagsgruppen, eftersom finansministern inte finns i kammaren, gäller om man kommer att stödja ett förslag om ett utgiftstak.

Moderaterna har i andra sammanhang ordat mycket om kommunalt självbestämmande och grundlagsskydd. Jag förutsätter därför att Lennart Hedquist gör gemensam sak med oss i Vänsterpartiet i det fall förslaget om ett utgiftstak konkretiseras och läggs fram för riksdagen. För det är väl inte så att intresset för att värna det kommunala självstyret upphör om begränsningen avser rätten att höja skatten? Det vore bra om Lennart Hedquist kunde svara på den frågan.

Jag vill också uppmärksamma det faktum att det till synes så oskyldiga förslaget om ändrat system för återbetalning av mervärdesskatt till kommunerna och landstingen verkar bli ytterligare ett exempel på att regeringen underkompenserar kommunsektorn. Kommunförbundet har visat att förslaget innebär en indragning av medel för kommunsektorn. Om avgiften ökar med 3 % per år innebär det en årlig indragning på 400 miljoner kronor. Vi avspisar därför det förslaget.

Slutligen, fru talman, vill jag peka på att den kommunala sektorn står för stora delar av den svenska välfärden. Den svarar för omsorgen om våra barn och om gamla, för vården av våra sjuka och för utbildning av både barn och äldre. Det är en omistlig del när det gäller att utjämna skillnader mellan grupper och mellan individer.

Det är dags att omfördela pengar så att den kommunala sektorn får en rimlig chans att värna vård, omsorg och utbildning, precis som Socialdemokraterna lovade inför valet 1994.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation nr 15.

Anf. 8 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Först vill jag, Ingrid Burman, kommentera frågan om rätten att höja kommunalskatterna. Vi moderater har föreslagit ett system som gör det helt ointressant för en kommun att höja kommunals-

katten, eftersom en avräkning skulle ske i samband med utbetalning av statsbidragen via neutraliseringsavgiften i vårt system. Då kommer ingen klok kommun att höja kommunalskatten. Man behöver inte införa något system som kan vara tveksamt utifrån grundlagens bestämmelser.

Jag skulle vilja höra hur Ingrid Burman kan stå här och förorda ett system där man i en kommun har rätt att ta ut kommunalskatt som skall gå till utgifter i helt andra kommuner. Det är innebörden av en inomkommunal utjämning, som vi skall besluta om. Vad finns det då egentligen för motiv att ha kvar en lokal kommunal skatt? Den lokala kommunala skatten infördes ju för att man skulle ta upp pengar som skulle gå till skötseln av den egna kommunen. Jag tycker att det vore hederligare att i så fall föreslå en statsskatt eller statskommunal skatt. Jag tror att ni var inne på sådana tankegångar tidigare i ert parti.

Vi är inte emot att man skall utjämna inkomstförhållandena mellan olika kommuner så att de får likvärdiga förutsättningar, men det är en uppgift för staten att sköta. Så har det varit hittills. Jag kan inte förstå varför man vill gå ifrån det systemet. Vårt system innebär bevarad kommunal självstyrelse och bevarad kommunal beskattningsrätt. Er väg – regeringens väg – går åt precis motsatt håll.

Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Lennart Hedquist undvek att svara på min fråga. Det borde kanske inte förvåna mig. Att referera till ett alternativt skatteförslag som Moderaterna avser att genomföra i det fall man får majoritet är inte att svara på min fråga.

Avser Lennart Hedquist och Moderaterna att avvisa ett förslag om ett utgiftstak i det fall det införs inom nuvarande system?

När det gäller det kommunala utjämningsystemet står Vänsterpartiet, precis som jag inledningsvis sade, för en princip som gör att vi faktiskt utjämnar för de kommuner där man har låg skattekraft och stora arbetslöshetstal och där man inte har någon rimlig chans att nå upp till samma kommunala service och nivåer som man t.ex. har i en kommun som Danderyd. Att detta lagtekniskt utformas så, att vi låter de kommuner som i dag har en stor skattekraft betala in en avgift till staten har inte ens Lagrådet ansett vara grundlagsstridigt.

Jag tror att det i botten ligger en stor ideologisk skillnad mellan Moderaterna och Vänsterpartiet. Vi tycker nämligen inte att det är rimligt att skapa frizoner i detta samhälle under beteckningen kommunalt självstyre, vilket innebär att vissa människor i vissa områden kan köpa sig fria från att bidra till andra områden, där urbaniseringen går väldigt snabbt och där äldre blir kvar med stora behov. Vi begär den solidariteten av människor.

Anf. 10 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Man behöver inte underkänna principen om att lokalt upptagen skatt skall gå till de lokala uppgifterna bara för att man också vill bekänna sig till en princip om inkomstutjämning kommunerna emellan. Vi har i dag den möjligheten att staten kan ge bidrag till kommuner med för sina uppgifter otillräcklig skattekraft.

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men vad ni nu vill förorda är att kommunal skatt – det som man upptar för lokala uppgifter – skall gå till utgifter i helt andra kommuner. Detta är oavsett grundlagen – jag tycker att den är kristallklar där – ett principvidrigt synsätt. I så fall skall man avskaffa den kommunala utdebiteringen.

Beträffande kommunalskattens storlek har jag noterat att regeringspartiet tydligen tycks överväga det system som vi moderater har föreslagit, nämligen en spärr mot kommunalskatter i den meningen att det blir ointressant för kommunerna att höja kommunalskatten. I andra ändan innebär det ett väldigt effektivt utgiftstak. Har man inte möjligheter att ta ifrån medborgarna extra mycket pengar har man naturligtvis också en utgiftsram att hålla sig till.

Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Jag får tacka för beskedet att man kan tänka sig en spärr när det gäller skattehöjningar och att man då är beredd att frånga den kommunala självbestämmanderätten. Då vet jag det.

Det gläder mig verkligen att Lennart Hedquist och Moderaterna är för en kommunal utjämning. Jag tackar också för det beskedet.

Sedan kommer vi in på mer lagtekniska frågor. Hur skall vi gå till väga om vi skall ha en kommunal utjämning? Man kan laborera med att icke skicka någon form av statligt bidrag till de kommuner som i dag har ett väldigt gott skatteläge. Det blir inga bidrag till skolor och inga bidrag till landsting. De får sköta sig själva. Vi kan också laborera med den teknik som presenteras i dagens betänkande. Vi tar in vissa avgifter, och så skickar vi ut bidrag.

Det här är en teknisk fråga. Men jag tror att det i grunden finns en ideologisk skillnad mellan Vänsterpartiet och Moderaterna, och den lär vi inte reda ut i dag.

Anf. 12 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Fru talman! Det finns mycket att fästa sig vid i Ingrid Burmans anförande, bl.a. den till synes outsinliga källa med pengar som Vänsterpartiet tycks besitta på riksnivå. Jag kan ändå inte låta bli att dra parallellen till kommuner och landsting, där Ingrid Burmans partikamrater från Vänsterpartiet på väldigt många håll runt om i landet sitter med och genomför de nedskärningar som hon här tar som exempel. I kommuner och landsting är man rätt uppenbart i valsituationer, och man kan lösa frågorna på olika sätt.

I t.ex. Stockholms läns landsting har Folkpartiet föreslagit en budget med 850 miljoner kronor mer till sjukvård genom att bl.a. inte lägga in lika stora subventioner till kollektivtrafiken och inte lägga ut lika mycket pengar på att anställda skall ägna sig åt annat än just att befinna sig i vården och utföra sina arbeten. Det vore kanske mer angeläget om Vänsterpartiet koncentrerade sig litet mer på hur man genomför verksamheter ute i kommuner och landsting och litet mindre på att tala om att man skall kunna få fram nya pengar.

Den andra saken som jag särskilt vill nämna är Vänsterpartiets förkärlek för en kommunakut, där hög skatt skall vara ett bra rekvisit för

att kunna få pengar. Men uppenbarligen tycker inte Vänsterpartiet att det skall vara något samband med om man har välskötta eller misskötta affärer i kommunen. Vi tycker att det är viktigt att man skapar bra förutsättningar för kommunerna när det gäller de ekonomiska villkoren. Men om kommunernas politiker sedan inte klarar av att sköta sina affärer skall de inte kunna komma till staten och be om hjälp.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 13 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Karin Pilsäter säger att Vänsterpartiet ständigt har nya pengar. Den tolkningen får stå för Karin Pilsäter. Vad Vänsterpartiet har föreslagit i sin budget är ungefär 3,6 miljarder mer än i den budget som regeringen presenterade.

Det jag har pekat på i mitt anförande är att det finns pengar att omfördela om den politiska viljan finns. I dag omfördelar vi genom kommunala avtal mellan kommuner, landsting och länsarbetsnämnd. Vi tillåter att människor går från fasta anställningar till visstidsanställningar. Vi pytsar ut medel utan riktlinjer och utan att på något sätt ange en mer konstruktiv och långsiktig lösning. Det jag talade om i mitt inlägg från talarstolen var inte nya pengar. Det var en metod och ett sätt att omfördela pengar.

När det gäller de 6,6 miljarderna är det bara att läsa vår budget. De finns där, och de är fullt finansierade. Vänsterpartiet har gjort ett annat val än vad Folkpartiet har gjort i sin budget och än vad Socialdemokraterna har gjort sin budget. Vi har gjort ett politiskt val att förstärka kommun- och landstingssektorn.

När det gäller mina partikamrater i kommuner och landsting är jag fullständigt övertygad om att de tar det politiska ansvaret att prioritera de områden som behöver det största stödet.

Anf. 14 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Fru talman! Mycket handlar just om prioriteringar och omfördelningar och hur man ute i kommuner och landsting väljer att använda de pengar och resurser man har. Vi från Folkpartiet tycker att det absolut mest angelägna för kommuner och landsting är just att prioritera verksamheter som sjukvård, äldreomsorg, barnomsorg, skola och utbildning och inte att ägna den kommunala och landstingskommunala verksamheten åt en lång rad andra saker.

Fru talman! Vi menar att det inte går att sitta här i riksdagen och ropa på mer pengar och ännu mer pengar därför att kommuner och landsting inte omfördelar och prioriterar de verkligt viktiga frågorna. Det vore angeläget om Vänsterpartiet kunde ta sig en sådan intern arbetsomgång att man i stället för att komma till riksdagen och begära miljarder som egentligen inte finns ser till att prioritera med de pengar man har ute i kommuner och landsting.

Anf. 15 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Jag tycker att det är sorgligt att Karin Pilsäter har en så låg tilltro till kommunpolitikerna. Min erfarenhet efter att ha varit ute i kommunerna är att det är just prioritering som kommunpolitiker gör.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

De prioriterar vård, omsorg och utbildning. Men med de begränsade resurser som finns och med det verksamhetsansvar som staten har flyttat över på kommunerna har deras ekonomier undergrävt.

Det innebär de facto, något som jag är övertygad om att Karin Pilsäter är fullständigt medveten om: lärarlösa timmar i skolan, barngrupper som ibland uppgår till både 30 och 33 barn med en till två förskollärare i de högre åldersgrupperna, en sjukvård där man saknar medel för att i rimlig tid genomföra operationer och patienter som ligger i korridorer. Allt detta vet Karin Pilsäter. Jag tror inte att det är uttryck för att kommunal- och landstingspolitiker inte tar sitt ansvar.

Anf. 16 ROY OTTOSSON (mp)

Fru talman! Från Miljöpartiets sida anser vi att det är väldigt viktigt att få ett utvecklat, omfattande och bra inkomst- och kostnadsutjämningsystem för kommunerna. Det är nödvändigt med tanke på de mycket omfattande skyldigheter som riksdagen lagt på kommunerna när det gäller skolan och omsorgen, och på landstingskommunerna när det gäller vården, och för den delen också kollektivtrafiken.

Mycket av det vi i vårt land kallar för välfärd är sådant som handhas av kommunerna. Skall kommunerna klara av detta behöver de ekonomiska resurser. Eftersom människor kan ha olika inkomster beroende på var de bor behöver vi inkomstutjämning, och eftersom kostnadsbilderna på olika håll ser mycket olika ut behöver vi kostnadsutjämning.

Denna utjämning skall självfallet ske efter faktorer som praktiskt taget är omöjliga för kommunerna att själva påverka. Det är sådant som skall utjämnas. Det är också detta som förslaget tar sikte på. Statens bidrag till kommunerna skall som vi ser det vara generellt och samlat. Det skall vara oberoende av vad olika kommuner har för ambitioner på olika områden.

Vi anser också att ett sådant utjämningsystem måste utvärderas och justeras i takt med att bättre underlag för olika faktorer tas fram. För en del faktorer är det lätt att hitta invändningar – vilket vi också ser i förslaget – men desto svårare att hitta bättre förslag. Det visar på att systemet måste utvecklas framgent. Det behövs också en övergångsfas, eftersom det blir en ganska stor förändring jämfört med dagens system med inkomstutjämning, som också har regionalpolitiska inslag. Det ställer nya krav på regionalpolitiken, men det ställer också krav på övergångsregler så att ingen kommun får alltför stora omställningssvårigheter.

Dessa krav från vår sida är i huvudsak tillgodosedda i betänkandet. Vi har därför ställt oss bakom förslaget i dess huvuddelar. När det gäller frågan om grundlagsenligheten anser vi att den är avgjord av Lagrådet. Därför uppfattar vi den debatt som har förts tidigare här i kammaren i dag som något av en pseudodebatt. Detta förslag strider enligt Lagrådet inte mot grundlagen, och det är granskat.

Fru talman! Vi tror inte att det föreslagna utjämningsystemet i alla avseenden är perfekt, men det är bättre än det vi har i dag. Den parla-

mentariska utredning som skall följa upp det har redan påbörjat sitt arbete och skall ha sitt andra sammanträde nu på onsdag.

Jag har reserverat mig på en punkt. Det gäller förslaget till ändrat system för återbetalning av mervärdesskatt. Vi i Miljöpartiet anser att det är viktigt att det belopp som återförs till kommunerna är lika stort som ingående mervärdesskatt. Med den uppläggning som förslaget har är det inte självklart att förändrade inbetalningar av moms från kommunerna kommer att betyda motsvarande förändringar i utbetalningar till kommunerna.

Om statsbidragen till kommunsektorn är nominellt oförändrade kommer en inflation på 3 % och en årlig volymminskning på 1 % i kommunsektorn att medföra årliga förluster på 300 miljoner kronor för kommunerna och 100 miljoner för landstingen. Det anser vi vore oacceptabelt.

Jag har begärt att utskottet skall förtydliga förslaget på den här punkten. Det måste ändå anses rimligt att klargöra hur det nya återbetalningssystemet för moms påverkar kommunernas ekonomi efter några år. Märkligt nog har inte utskottets majoritet varit av samma uppfattning. Men nu har ni en chans att förtydliga den här punkten. Hur skall det vara? Skall momssystemet framgent vara kostnadsneutralt för kommunerna eller inte? Skall det här bli ett nytt sätt att dra in pengar från kommunerna eller inte?

Fru talman! För säkerhets skull yrkar jag bifall till reservation 10.

I anslutning till propositionen om ett nytt utjämningsystem har det väckts en del motioner som går ut på att man skall öka de statliga bidragen till kommunsektorn. I vårt budgetförslag har vi i Miljöpartiet föreslagit att kommunsektorn skulle få ca 5 miljarder mer under 1996 än vad som blev riksdagens beslut i våras. Motivet är att slå vakt om välfärdens kärnområden – vården, omsorgen och skolan. I stället föreslog vi större besparingar på andra områden som t.ex. det militära försvaret, motorvägsbyggen, bidrag i olika former till företag och enskilda med bra inkomster osv.

Vi står självfallet bakom våra förslag i dessa delar. Vi kommer att återkomma med dem i nästa budgetbehandling. Men att nu lägga till miljardbelopp i nya statliga utgifter betyder ökad statlig upplåning. Då ökar alltså budgetunderskottet, statsskulden ökar, räntekostnaderna ökar och den ekonomiska återhämtningen försvåras. Konsekvenserna av detta är svåra att överblicka. Det blir otvetydigt större försämringar i det längre perspektivet.

Anf. 17 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Jag skall ta upp det Roy Ottosson kallade pseudodebatt, nämligen det här förslagets förenlighet med grundlagen. Där säger Roy Ottosson att det här förslaget har godkänts av Lagrådet. Så är det inte, Roy Ottosson.

Efter det att det tidigare Lagrådet dömde ut den inomkommunala utjämnningen som helt främmande och stridande mot regeringsformen, har riksdagen beställt en annan variant av inomkommunal utjämnning. Det nya Lagrådet, med en helt ny sammansättning, har noterat detta

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

riksdagens önskemål och även vad konstitutionsutskottet och dess majoritet skrev om ett tidigare beslut där man uppenbarligen också hade gått utanför vad som står i grundlagen. Nu har regeringen tillsatt en särskild kommitté som skall utreda det här förhållandet. Mot den bakgrunden säger Lagrådet att man inte velat motsätta sig att detta kan läggas till grund för lagstiftning. Jag tolkar det mer som ett passande, och att man räknar med att det kommer en grundlagsförändring i förlängningen om man skall ha kvar det här systemet.

Men det är kanske inte det mest intressanta, utan det är om Roy Ottosson och Miljöpartiet verkligen tycker att det man tar ut i lokal skatt för de lokala uppgifterna skall kunna användas till ändamål i helt andra kommuner. Tycker man det borde ju logiken kräva att man mer eller mindre avskaffar kommunalskatten. Men det har ni inte föreslagit. Jag tror att ni så småningom får lov att bestämma er om ni vill ha kvar den lokala skatten eller inte.

Anf. 18 ROY OTTOSSON (mp) replik

Fru talman! Vi i Miljöpartiet anser att det är viktigt att slå vakt om den kommunala självbestämmanderätten och den kommunala rätten till inkomstbeskattning. Den bör vi inte inskränka. Av just det principiella skälet har vi t.ex. tidigare i riksdagen gått emot att man förbjuder kommuner att höja sina skatter.

Det förslag som vi skall fatta beslut om i morgon innebär att staten tar in pengar från kommunerna för att kunna finansiera bidrag till kommuner med sämre skattekraft och högre kostnadsnivåer. När staten tar in pengar från kommunerna tar man in mer från dem som har bättre skatteunderlag och lägre kostnader. Det är väl inte alldeles orimligt i ett läge där ca 1/4–1/5 av statens utgifter är nya lån. Man skulle alltså inte kunna klara bidrag till kommuner som behöver det för att klara sina åtaganden med enbart statliga pengar. Här får kommunsektorn själv vara med och bidra. Då bör naturligtvis i första hand de bidra som har bättre underlag.

Jag noterar att Lagrådet inte har sagt att detta strider mot grundlagen. Det som stred mot grundlagen i våras var en direkt överföring från kommun till kommun. Det skulle innebära det som Lennart Hedquist säger. Men det är ju inte aktuellt längre.

Anf. 19 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Det förslag som vi nu behandlar är ju endast en teknisk variant av det från i våras grundlagsstridiga förslaget. Det är väl alldeles uppenbart att det nya Lagrådet nu hänvisade till att regeringen hade tillsatt en kommitté för att närmare belysa dessa frågor ur grundlags-synpunkt. Jag tycker att det borde vara ganska självklart vad den kommittén kommer fram till. Skall man ha kvar det system som man nu föreslår får man ändra grundlagen.

Roy Ottosson säger nu att det är viktigt att ha en utjämning mellan kommunerna. Sedan går han steget vidare och säger att det är kommunerna själva som skall betala den utjämningen. Staten kan ju bestämma sin skattebas och ta in inkomster litet här och där, och det gör verkligen

staten. Varför skall staten finansiera bidrag till vissa kommuner genom att ta pengar från andra kommuner? Då bryter man ju sambandet med att den lokala kommunala skatten skall gå till skötseln av den egna kommunen. Jag tycker att detta är så fundamentalt i den svenska grundlagen i fråga om den kommunala beskattningsrätten att jag finner det något uppseendeväckande att t.ex. Miljöpartiet är berett att sälja ut det så enkelt.

Anf. 20 ROY OTTOSSON (mp) replik

Fru talman! Jag undrar om Lennart Hedquist hörde på vad jag sade i mitt förra inlägg. Det lät inte så.

Det här förslaget går ju faktiskt ut på att staten tar in pengar från kommuner som har bättre underlag och använder det för att finansiera bidrag till kommuner som har sämre inkomster på grund av ett sämre skatteunderlag och högre kostnader som de inte kan påverka själva. På det sättet kan man garantera att vi kan vidmakthålla välfärd i hela landet på en rimlig nivå.

Det är alltså inte någon teknisk variant, utan det är en ganska fundamental skillnad mot att kommunerna skall tvingas skicka pengar till varandra. Jag förmodar att det är därför som Lagrådet har ändrat uppfattning sedan i våras.

Det är ju ett större frågekomplex som skall upp i Grundlagskommittén. Här kommer vi ju in på den diskussion om utgiftstaket som andra har tagit upp i debatten tidigare i dag. Där hade ju även Lennart Hedquist bekymmer med att svara på frågan huruvida moderaterna är för att stoppa kommunala skattehöjningar, som ju faktiskt skulle innebära samma sak, nämligen att man gör inskränkningar i den kommunala självbestämmanderätten. Det är komplexa frågor som man kommer in på när det gäller förhållandet mellan staten och kommunerna. Det är viktigt att detta ses över i ett sammanhang.

Jag vill också peka på att vi har ett statligt bidrag. Om Lennart Hedquist tycker att man skall öka på det för att på det sättet minska behovet att ta in pengar från kommunerna kan han ju föreslå det. Men vad jag har kunnat se har han inte föreslagit det.

Anf. 21 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Låt mig börja med att säga att vi kristdemokrater anser att huvuddragen bakom det nya system till utjämning av skatteinkomster som vi nu skall besluta om är riktiga.

Men även om de grundläggande principerna är riktiga har regeringsförslaget fått en sådan utformning att det behövs kraftfulla justeringar för att faktorer som äldreomsorg, vård och barnomsorg skall beaktas på ett mer rättfärdigt sätt. Vi kristdemokrater anser att kompensationen för äldreomsorgen måste räknas upp kraftigt i förhållande till regeringsförslaget.

Finansieringen av äldrefaktorns uppräknings skall ske inom systemet för statsbidrag till kommunerna. Betalningen för denna uppräknings blir därmed solidarisk och gagnar kommuner som har en stor andel äldre boende.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

I förslaget till kostnadsutjämning i primärkommunala verksamheter har regeringen när det gäller barnomsorg föreslagit att tillägg eller avdrag för barnomsorg skall beräknas dels efter andelen barn i åldrarna 1–2, 3–6 respektive 7–9 år, dels efter indikatorer på behovet av barnomsorg per barn. Som indikatorer på behovet används dels föräldrarnas förvärvsfrekvens, dels kommunens skattekraft, dels ett tätortsindex. Vi anser att tillägg eller avdrag för barnomsorg i stället skall beräknas dels efter andelen barn i åldrarna 1–2, 3–6, 7–9 och även 10–12 år – även de barnen behöver faktiskt omsorg –, dels efter hur mycket barnomsorg som faktiskt utförs i kommunen.

På motsvarande sätt som vi har föreslagit att compensationen för äldreomsorg inom det primärkommunala utjämningsystemet skall räknas upp föreslår vi en uppräknings av compensationen för hälso- och sjukvård i kostnadsutjämningsystemet för landsting. Metoden är även här en omfördelning inom systemets finansiella ram.

En annan mycket viktig komponent i utjämningsystemet är utjämnings för strukturellt betingade kostnadsskillnader. För vissa typer av kommuner har kostnadsutjämnings en större ekonomisk betydelse än inkomstutjämnings. Utformnings av kostnadsutjämnings innehåller verkligen ett antal svåra avvägningsproblem, när det gäller både vilken typ av strukturella förhållanden som skall vägas in i systemet och hur dessa skall mätas. Därför har också den föreslagna kostnadsutjämnings varit det som i första hand tagits upp i den offentliga debatten. Kostnadsutjämnings har ju stor betydelse för resursfördelning mellan olika delar av landet och mellan olika typer av kommuner och landsting.

Eftersom huvudsyftet med det system som nu föreslås är att ge kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar, har faktiskt de regionalpolitiska och stimulerande inslagen tonats ned.

De kommuner som med det nya systemet blir givarkommuner får åtta år på sig för att anpassa sin ekonomi för att svara mot de anspråk som systemet ålägger dem, men mottagarkommunerna får omedelbar effekt på sina merintäkter. Vi tycker att underlaget i berednings förslag när det gäller intäcks- och kostnadsutjämningsystemet för kommunerna har varit bristfälligt. Därför betonar vi kristdemokrater vikten av den del av förslaget som handlar om uppföljning och utvärdering samt möjligheten att förändringar faktiskt kan föreslås och genomföras redan efter två år.

Med anledning av att vi tycker att propositionen inte presenterar ett tillfredsställande system anser vi att det i stället bör uppdras åt regeringen att tillsätta en utredning som snarast tar fram en bättre modell för kommunal finansiering.

Vi kristdemokrater är mycket väl medvetna om att den samlade offentliga sektorn måste anpassas till vad det samhällsekonomiska utrymmet medger. Samtidigt måste vi ta hänsyn till nyckelområden inom den offentliga verksamheten – framför allt vården och äldreomsorgen. Utrymmet för ytterligare besparingar inom just dessa områden måste anses vara obefintligt. Tvärtom krävs ökade resurser för att kvaliteten inom vissa sektorer inom vård och omsorg skall kunna upprätthållas

och förbättras. Det finns också ställen där man, som Karin Pilsäter har varit inne på, redan har gått över smärtgränsen.

De här drastiska nedskärningarna står för övrigt t.ex. i Stockholms läns landsting i ganska bjärt kontrast till de vallöften som den nu regerande majoriteten av socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister gick till val på här i länet. Därför vill vi kristdemokrater destinera ett särskilt bidrag till vård och omsorg i kommuner och landsting om totalt 4,8 miljarder kronor. Detta är helt i enlighet med vad vi kristdemokrater presenterade i vår budgetmotion, där vi också har finansierat varenda krona fullt ut. Det handlar alltså om en omfördelning. Vi gör helt enkelt en annan prioritering av vård och omsorg än vad regeringen gör.

Utöver detta anslag om 4,8 miljarder till vård och omsorg vill jag peka på att vår samlade ekonomiska politik skulle medföra en sammantagen förstärkning av kommunernas ekonomi i storleksordningen 12 miljarder kronor jämfört med regeringens samlade politik.

När det gäller finansieringsprincipen vill jag understryka att staten givetvis, som flera andra talare här har varit inne på, måste leva upp till denna. Men då gäller det också att inte påföra kommunerna nya kostnader utan att staten tar ansvar för hur sådana skall täckas. De svårigheter som har funnits och som finns när det gäller att leva upp till detta gör att vi kristdemokrater uttrycker tveksamhet till tanken på ett tak för de offentliga utgifterna i kommuner och landsting. Trovärdigheten i ett sådant förslag är också ganska begränsad så länge inte staten har kontroll över sina egna utgifter.

Skall ett tak av det slag som regeringen skisserar införas, bör man också samtidigt på ett helt annat sätt i praktiken tydliggöra finansieringsprincipen. Problemet synliggörs mycket tydligt t.ex. av barnomsorgslagen, som ju har inneburit enorma merkostnader för kommunerna utan att några som helst nya medel har ställts till förfogande. Ett klargörande av hur finansieringsprincipen skall tillämpas är alltså en nödvändig förutsättning om ett tak för de offentliga utgifterna skall införas för kommuner och landsting.

Fru talman! Vi kristdemokrater står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 4.

Anf. 22 KJELL NORDSTRÖM (s)

Fru talman! Vi är nu framme vid den sista diskussionen om ett nytt utjämningsssystem för kommuner och landsting, och i morgon kommer vi att kunna ta beslut om detta. Bakom dagens förslag ligger många års utredande. Redan när jag första gången kom in i Sveriges riksdag, år 1985, pågick utredningar om utjämnningen mellan kommunerna. Det system som vi har i dag har vi levt med sedan 1993, då vi också införde den s.k. påsen i samband med regleringen av statliga pengar till kommunerna.

Redan när det förslaget presenterades motsatte vi oss detta från socialdemokratisk sida och ansåg att man hade kommit litet snett. Inte minst diskuterades då den s.k. klimatfaktorn. Riksdagen genomförde

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

ändå förslaget, men regeringen insåg att man måste gå vidare och till-
satte en ny utredning. Det är dess resultat som vi nu har att ta ställning
till.

Det nu föreslagna systemet är mycket stabilt och förutsägbart vad
gäller såväl inkomstutjämnningen och kostnadsutjämnningen som regle-
ringen mellan staten och kommunerna, alltså statsbidraget. Vi får ett
system som omfattar alla kommuner och landsting, och alla dessa med-
verkar solidariskt till att vi får ett nationellt utjämnningssystem.

Alla kommuner får samma förutsättningar att klara de gemensamma
behoven inom viktiga välfärdsområden som skola, barnomsorg, äldre-
omsorg m.m. Man kan säga att systemet är själva förutsättningen för att
Sverige framgent skall kunna kalla sig en välfärdsstat. Utan ett sådant
system kunde vi komma i det läget att vi hade ett antal välfärdskommu-
ner men ingen välfärdsstat.

Vi har också kommit så långt – vilket dagens debatt vittnar om – att
vi fått en mycket bred majoritet för detta system. Det gäller här i kam-
maren, där alla partier utom ett står bakom systemet, och även för
Kommunförbundet och Landstingsförbundet, som ställer sig bakom
förslaget.

Trots att man fått en annan politisk majoritet sedan förslaget presen-
terades och det första remissyttrandet kom in har man samma uppfatt-
ning, nu med en ny politisk majoritet. Det vittnar om att det finns
mycket stabilitet i systemet när t.o.m. kommun- och landstingspolitiker,
oavsett färg, tycker att det här är rätt.

Det Lagrådet gjorde i våras har diskuterats mycket. Det kan vara
bra att påminna kammaren om att det var två instanser som behandlade
frågan, Lagrådet och konstitutionsutskottet. Konstitutionsutskottet
ansåg att det fanns utrymme för en annan tolkning än den Lagrådet
gjorde. Riksdagen kunde då ha valt att följa konstitutionsutskottets
tolkning. Det gjorde inte riksdagen, utan riksdagen beställde i stället ett
nytt förslag.

Jag har hört Lennart Hedquist vid ett par tillfällen säga att det var
en ny sammansättning i Lagrådet den här gången. Menar verkligen
Lennart Hedquist att det skulle ha haft någon betydelse? Det skulle
vara intressant att få reda på det. Varför nämnde Lennart Hedquist
sammansättningen? Har det haft någon betydelse för Lagrådets bedöm-
ning?

Det enda parti som rejält avviker är Moderaterna. Jag vill dock säga
att det egentligen bara gäller riksdagsmoderaterna, som i dag anføres av
Lennart Hedquist. Det gäller inte den stora mängden kommunmodera-
ter, allt uppifrån norr ner till söder.

Under resans gång har vi i vårt parti haft en arbetsgrupp som sysslat
med detta. Vi har fått en mängd brev med uppmaningar. I dessa upp-
maningar har det sagts att man tar för mycket från kommuner norr om
Stockholm. Samtliga dessa brev har undertecknats av de i respektive
kommun ingående partierna. Där har Moderaterna alltid funnits med.
Moderaternas representant i debatten i dag företräder alltså inte, det vill
jag påstå, hela det moderata Kommunsvrige. Där gör vi andra betyd-
ligt bättre, och det kan vi vara stolta över.

Låt mig säga något om reservationerna. Moderaterna vill ha ett system där man skulle undanta en del kommuner när det gäller att delta i den solidariska utjämningen. Det systemet går hem i en del kommuner. En och annan representant för dessa står väl utanför huset i dag. Jag bad någon att gå ut och fråga om det fanns någon från Arvidsjaur, Arjeplog, Skellefteå. Det påstås att det är väldigt glest med sådana representanter. Jag tror att vi står på en tämligen stabil mark.

Lennart Hedquist har uppehållit sig vid en annan sak, som han tog upp också i juni. Han säger i sin reservation att vissa uppgifter bör överföras från den offentliga sfären till den privata. Så sade han även i våras. Per-Olof Håkansson ställde då frågan: Vad är det som skall överföras? Inget svar. Man återkommer i en motion med samma skrivning, men man pekar inte ut vad det är som skall överföras. I reservationen säger man samma sak. Nu är min fråga så här i slutet av året: Kan inte Lennart Hedquist redogöra för kammaren och få in det i kammarens protokoll vilka uppgifter det är som skall överföras från den offentliga sfären till den privata som skulle komma att påverka den kommunala verksamheten så enormt mycket? Jag tror att många, inte bara här i kammaren utan framför allt utanför, skulle vara mycket intresserade av att få den redovisningen inskriven i dagens protokoll.

Låt mig till sist säga att även om det finns en stor och bred majoritet för förslaget, finns det all anledning att fortsätta att utvärdera detta. Därför har regeringen redan tillsatt en parlamentarisk kommitté, som har haft ett första sammanträde och som bestämt sig att sammanträda redan på onsdag, efter riksdagsbeslutet, och då fortsätta att titta på de faktorer som här tagits upp: äldreomsorg, familjepolitik och individomsorg, kollektivtrafik osv. Den utredningen har redan bestämt sig för ett mycket högt tempo för att se om det finns bekymmer och vad det kan finnas för problem. Jag vill säga till kammarens ledamöter att det inte är helt enkelt. Man kan litet enkelt säga att den ena eller den andra faktorn skulle kunna ändras, men de som satt sig in i systemet inser att man har kommit rätt långt i utredningen och lyckats hitta rätt så bra medeltal. Det är svårt att enkelt säga att det ena eller det andra skall ändras på något sätt. Nu sätter arbetet i gång. Utredningen är naturligtvis fri att återkomma med förslag om man tämligen snabbt finner något som är fel.

Till sist, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 23 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Kjell Nordström säger att det system som vi nu skall besluta om är stabilt och förutsägbart. Det är ett annat sätt att uttrycka det som jag redan angivit, nämligen att det i praktiken inte kommer att skilja sig nämnvärt från ett rent statskommunalt system, dvs. att det blir ganska likgiltigt för kommunerna att ha en egen beskattningsrätt när man inför den här ordningen. De lokala pengarna kommer inte att stanna i den egna kommunen utan gå in i ett kollektivt system där pengarna fördelas via statliga regler. Det innebär att det för den enskilda kommunen blir likgiltigt hur inkomstutvecklingen är i den egna

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

kommunen, för kommunens inkomster kommer att var desamma i alla fall. Det gör att det blir en total avsaknad av incitament. Incitament brukar vi diskutera i tillväxksammanhang, men tydligen är ordningen för dagen den att man skall ta bort varje tillstymmelse till incitament inom kommunsektorn som ändå betyder så mycket för samhällsekonomin.

Kjell Nordström frågar mig om jag menar att Lagrådet med en annan sammansättning hade skrivit annorlunda. Jag kan inte uttala mig om den saken. Jag har bara noterat att det hade en helt annan sammansättning denna gång än det lagråd som i höstas utdömde förslaget. Jag har samtidigt sagt att jag ser vad Lagrådet har skrivit med utgångspunkt i att riksdagen och konstitutionsutskottets majoritet beställde en teknisk variant av inomkommunal utjämning. Jag ser också att Lagrådet hänvisat till att det nu skall ske en genomgång av grundlagsfrågorna. Om man nu är så förtjust i det system som man tänker införa utgår jag ifrån att man följdriktigt också skall ändra grundlagen.

Anf. 24 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Det var synd att Lennart Hedquist inte utnyttjade den första repliken – det gör han väl senare – till att tala om vilka uppgifter som skall överföras från den offentliga sfären till den privata så att vi får det inskrivet i protokollet i dag.

Det är väl inte likgiltigt med skattehöjningar. Det är redan 40 kommuner som bestämt att höja skatten nästa år. Det har man inte gjort därför att det var likgiltigt eller därför att det är särskilt trevligt att höja skatten. Jag vet inte hur Lennart Hedquist tolkar detta.

Sedan något om incitamenten. Jag har 25 års erfarenhet av kommunalt arbete, och jag sitter fortfarande i kommunfullmäktige hemma i Skara. Det har ständigt funnits incitament att se till att människor får jobb. Då får vi lägre socialkostnader. När människor får jobb går det ofta bättre för barnen i skolan, och då sparar vi pengar. De olika incitament som funnits i kommunerna har alltid varit stora. Jag måste säga att det inte har diskuterats så värst mycket om kompensationsgrad hit eller dit. Jag vet inte vilken erfarenhet Lennart Hedquist har. Men jag har inte den erfarenheten, och inte heller stöter man på sådant bland kommunfolket runt om i Sverige.

Anf. 25 LENNART HEDQUIST (m) replik

Fru talman! Jag kan nog också ange vilken kommunal erfarenhet jag har, men jag skall inte ta tiden i anspråk med det.

Vad jag talade om, Kjell Nordström, var kommunernas incitament att höja sina inkomster. De bli obefintliga med det här systemet. Däremot är jag medveten om att det naturligtvis kan finnas kvar incitament för kommunerna att sänka sina utgifter med olika typer av utveckling i den egna kommunen. Det blir väl det som de får leva på i framtiden.

I vårt förslag har vi pekat ut en rad områden som skulle kunna vara lämpliga att föra över från det offentliga till det privata. En stor del av omsorgspolitiken och familjepolitiken hör dit. Men det förutsätter sam-

tidigt förändringar som gör att medborgarna får de finansiella möjligheterna att efterfråga denna omsorg och klara den på egen hand.

Sedan har Kjell Nordström gjort en poäng av att moderata förtroendevalda ute i kommunerna skulle ha deltagit i uppvaktningar. Ja visst, det finns många olika synpunkter beträffande utformningen av strukturkostnadsindex även bland moderata förtroendemän. Jag har sagt vad jag tycker om strukturkostnadsindex, men Kjell Nordström skall inte komma och påstå att det råder någon tvekan om vad den moderata inställningen i grundfrågan är. Vi måste ha ett system som är grundlagsenligt, och då är den inomkommunala utjämning som vi nu skall fatta beslut om regelvidrig. Det måste till en grundlagsändring i framtiden om ni skall ha den kvar.

Anf. 26 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Det här förslaget strider icke mot grundlagen. Det vet Lennart Hedquist. Ändå upprepar han gång på gång att det inte skulle vara grundlagsenligt. Alla andra partier i den här debatten har sagt att det *är* förenligt med grundlagen – den ende som har motsatt uppfattning är Lennart Hedquist. Det visar att en tämligen stor majoritet har lyckats tolka grundlagen och Lagrådet någorlunda rätt.

Sedan vill jag säga till Lennart Hedquist att de kommunpolitiker från Moderata samlingspartiet som har uppvaktat och skrivit brev inte bara har ägnat sig åt strukturkostnadsindex. Rätt så många kommuner i norra Sverige har faktiskt uttalat att kommuner i Stockholm i första hand borde höja sin skatt till genomsnittlig skatt i Sverige. Också dessa brev är undertecknade av moderata kommunpolitiker. Detta kan vara bra att känna till. Jag tror att Lennart Hedquist också har sett ett och annat sådant brev.

Vi fick nu också svar på vad som skall överföras från den offentliga till den privata sfären. Det är alltså omsorgerna – barnomsorg och äldreomsorg samt dagisverksamhet, såvitt jag förstår – som kommunerna inte längre skall ägna sig åt. Är det så man skall tolka Lennart Hedquist?

Anf. 27 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Jag har två frågor till Kjell Nordström.

Den ena är den fråga jag försökte ställa från talarstolen. Det gäller finansministerns uttalande om ett utgiftstak för den kommunala sektorn. Min fråga blir: Kommer Kjell Nordström att stödja ett sådant utgiftstak? Kjell Nordström har tidigare refererat till ett enigt kommunförbund, och i den här frågan kan jag referera till ett lika enigt kommunförbund som säger att ett utgiftstak är helt oacceptabelt. Vi kan inte godta några sådana ingrepp eller något sådant tafsande i det kommunala självstyret, heter det.

Min andra fråga gäller något jag också försökte lyfta fram från talarstolen. Just nu genomför Anders Sundström ett förslag som Socialdemokraterna tillsammans med en stor majoritet i riksdagen röstade ned när Vänsterpartiet lade fram det, nämligen att använda en del av de arbetsmarknadspengar som finns till att låta folk jobba i den offentliga

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

sektorn. Detta tycker vi är bra som en temporär och tillfällig lösning. Men kan Socialdemokraterna också ställa upp på att söka litet mer långsiktiga lösningar på det här området? Vi vet att arbetslösheten kommer att bestå, allt enligt regeringens egna prognoser, och det behövs långsiktiga lösningar så att folk faktiskt får jobb i den här sektorn som så väl behöver arbetskraften.

Anf. 28 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Vad gäller utgiftstaket har överläggningar mellan Finansdepartementet och Kommunförbundet redan startat. Dessutom har Grundlagsutredningen, som skall redovisa sitt uppdrag den 1 juli 1996, dvs. om ungefär ett halvår, fått i uppdrag att se över det här med utgiftstak.

Man måste vara ärlig och säga att utrymmet för kommunerna att öka sina utgifter kommer att vara starkt begränsat. Här i riksdagen har vi bestämt att höja skatterna, dvs. egenavgifterna, med ungefär 1 kr per år. Om man i regering och riksdag ålägger sig någon form av utgiftstak får inte det pressas ut av motsvarande kostnader i kommunerna, för då kommer det att bli problem. Detta håller man nu på och diskuterar.

Hur vi långsiktigt hanterar relationerna är naturligtvis viktigt. Men efter att tidigare ha lyssnat till Ingrid Burman måste jag säga att jag blir något oroad. Ingrid Burman begärde i sitt första inlägg 6,6 miljarder till en kommunakut och 2 miljarder för att kompensera kommunerna för socialförsäkringar. Vi är ännu icke i det läget att vi kan börja dela ut några pengar. Det återstår en del för att få ordning på statens finanser.

När vi får ordning på statens finanser och tillväxt i ekonomin och pressar ned räntorna kommer även kommunerna att se framgångar av regeringens politik. Därför tycker jag att det i dagsläget är alldeles för tidigt att diskutera vad vi kan komma att klara framåt.

Anf. 29 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Jag tycker det är mycket beklagligt, om jag nu tolkar Kjell Nordströms inlägg rätt, att man har inlett ett arbete för att sätta ett utgiftstak. Jag tolkar inlägget så.

Ett utgiftstak kommer att få en väldigt underlig verkan när det konfronteras med alla typer av rättighetslagstiftning. När tillgången på pengar tar slut kommer taket så att säga att stå över rättigheten. Jag hoppas att man här kommer att lyssna väldigt noga på Kommunförbundet, som har varit mycket tydligt i det här fallet.

Kjell Nordström oroas över Vänsterpartiets åsikt att den kommunala sektorn behöver mer pengar, men mycket av de pengar vi anslår innebär en omfördelning. Det handlar om en politisk prioritering, och Kjell Nordström vet mycket väl att vi har prioriterat andra områden än att t.ex. sänka matmomsen. Vi har prioriterat, och vi har redovisat finansieringen i vår budget, som skiljer sig från regeringens med 3,6 miljarder kronor.

Det är alltså ingen julafton när vi säger att man skall prioritera så att kommuner och landsting får mer pengar. Det är inte heller någon julaf-

ton när jag säger att de 42 miljarder som vi betalar ut i kontant arbetslöshetsstöd kan användas bättre – t.ex. till arbete i offentlig sektor.

Prot. 1995/96:40
18 december

Anf. 30 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! För att inte Ingrid Burman skall missuppfatta mig vill jag säga att det var överläggningar med Kommunförbundet om det här med utgiftstak som hade startat. Dessutom har den statliga utredningen, Grundlagsutredningen, fått i uppdrag att titta på detta.

Det är möjligt att man i dessa överläggningar kan komma till någon lösning. Jag tror nog att Ingrid Burman inser att om man försöker hålla statsfinanserna under kontroll så kan man inte låta de kommunala finanserna rusa i väg. Då blir inte det konsoliderade resultatet vad vi tänkt oss. Detta inser man nog även i Vänsterpartiet.

Jag oroas litet över Vänsterpartiets lättsinne. Där har Ingrid Burman rätt. Det kanske inte är julafton man erbjuder, men nog har man litet mer julklappar, eller hur, Ingrid Burman?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 31 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Fru talman! Som det redan har framgått står vi i Folkpartiet bakom det här förslaget i dess huvudsakliga drag. Kjell Nordström sade i sitt anförande att den utredning som ligger till grund för förslaget har kommit mycket långt när det gäller strukturkostnadsberäkningar för kostnadsutjämningen och även för införandereglerna. Då har jag en fråga till Kjell Nordström: Varför antog ni inte utredningens förslag när det gäller strukturkostnader och lade fram detta inför riksdagen? Varken i vårens proposition, vårens debatt, höstens proposition eller den debatt som vi hittills har fört har det framkommit några argument för de förändringar som man gjorde i det här förslaget jämfört med utredningens förslag. Jag vet hur det gick till, men jag skulle gärna vilja höra några argument för dessa förändringar. Det är nämligen inga småpengar som det handlar om. 2 miljarder kronor är ruskigt mycket pengar. Det brukar vi i vanliga fall argumentera väldigt noga och utförligt kring.

Min andra fråga gäller att det är viktigt med förutsägbarhet. Systemet är väldigt tekniskt komplicerat, precis som Kjell Nordström sade. Tekniken och faktorerna har en stor komplexitet. Då är det viktigt för kommunerna att de själva kan förutse, beräkna och kontrollera det som man får. Det är viktigt för solidariteten med systemet. Jag skulle därför vilja höra vad socialdemokraterna har för syn på det förslag som vi från Folkpartiet lade fram, att det skulle ingå i ett uppdrag till SCB och skattemyndigheterna att kommunerna skulle få mycket tydliga besked med stor genomskinlighet för att de själva skulle kunna kontrollera beräkningarna.

Anf. 32 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Strukturkostnadsutredningen består av nio ledamöter. När det gäller faktorn svagt befolkningsunderlag har den t.ex. skrivit följande: Förslaget att inrätta tillägget är således grundat på en rent politisk bedömning.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Man gjorde en rent politisk bedömning av faktorerna. Vad är det som säger att dessa nio ledamöter gjorde den exakta politiska bedömningen? När kammaren sedan skall fatta beslut kan det visa sig att betydligt flera har satt sig in i frågan och kommit fram till att det borde ändras på vissa faktorer och framför allt då beloppen.

Det är också så – och det vet Karin Pilsäter mycket väl – att det har förekommit kraftig kritik mot utredningen på ett antal punkter. Det har då lett till att man har valt att ändra något. Men varken regering eller riksdag har väl alltid följt exakt vad en utredning har kommit fram till. Det är ju vi som står för den politiska bedömningen. Utredningen gjorde en politisk bedömning, vi har kommit att göra en annan.

Anf. 33 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Fru talman! Det är självfallet så att regeringen inte behöver lägga fram samma förslag som finns i en utredning. Men när man genomför en förändring kan det vara lämpligt att man också argumenterar litet för den. Argumentet som inte finns med i propositionen eller i betänkandet är då att det är fråga om en politisk bedömning. Jag både inser och accepterar det. Jag tycker bara att det hade varit bra om det hade funnits med en sådan argumentation, eftersom det trots allt rör sig om ganska stora förändringar. Annars lyfter man alltid fram att det är sakligt grundat, men att man på några punkter gör en annan politisk bedömning.

Min andra fråga gällde förutsägbarhet och genomskinlighet. Jag skulle vilja höra vad Kjell Nordström har för syn på det. Det handlar bl.a. om att man gör en kollektiv avräkning och inte någon slutavräkning utan endast en preliminär. Det blir då svårare för kommunerna att i förväg kunna bedöma och beräkna. Jag skulle vilja höra Kjell Nordströms kommentar till detta.

Anf. 34 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Jag börjar med den kollektiva avräkningen. Enligt de beräkningar som utredningen, departementet och senare utskottet har gjort bedömer man att träffsäkerheten kommer att bli mycket stor när det gäller att komma fram till hur mycket respektive kommun skall få varje år. Det handlar inte om så stora belopp. Därför kan man använda sig av kollektiv avräkning.

Det är klart att om det om ett tag visar sig att det handlar om väldigt stora belopp måste man naturligtvis börja fundera på en annan teknik. Men enligt vad man kan se i dag kommer det inte att handla om de stora problem som en del befarar.

Sedan över till genomskinligheten. De som sätter sig in i den stora utredningen kommer naturligtvis att kunna göra beräkningar för sin egen kommun. Men det fordrar ju också statistik över hela riket osv. Så det hela blir litet komplicerat. Som gammal fullmäktigeledamot skall jag vara ärlig och säga att jag egentligen aldrig någon gång har begripit alla de andra system som har funnits.

Anf. 35 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Det var ju ett glädjande besked att den utredning som skall ta itu med den reform som vi diskuterar här i dag redan har börjat med sin verksamhet. Det är mycket imponerande. Jag tror, fru talman, att vi står inför något av ett rekord i svensk utredningshistoria, att en utredning sammanträder i julveckan för att ta fram ändringar i en reform som varken är beslutad eller än mindre genomförd. Är det inte så, Kjell Nordström, att detta vittnar om att man har anledning att tro att man har hamnat snett i några av variablerna, inte minst när det gäller vård och omsorg?

Är det inte så, Kjell Nordström, att har regeringen och många landstingskommuner gått för långt när det gäller nedskärningar på det här området och att det är väldigt viktigt att snabbt lägga detta till rätta? Om det nu med denna snabba utredningsprocess visar sig att man faktiskt har hamnat fel, är då Kjell Nordström beredd att medverka till att dessa korrigeringar kommer till stånd något tidigare än efter två år – detta för att kunna försäkra människor om den verkliga kärnverksamheten i kommunerna, vård och omsorg?

Anf. 36 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Jag skall svara Mats Odell.

Jag tror att både jag och övriga i denna utredning kommer, om det visar sig att man har hamnat väldigt snett, att hemställa hos departementet att regeringen lägger fram en proposition.

Men det här är inte riktigt så enkelt som man tror. Det kan t.o.m. vara så att man har hamnat rätt. Då måste man ju också kunna förklara för kommunfolket att vi relativt snabbt har undersökt den och den faktorn och konstaterat att detta är rätt. Då vet man också där vad man under olika år har att rätta sig efter i framtiden.

Anf. 37 MATS ODELL (kds) replik

Fru talman! Jag väljer att tolka det som Kjell Nordström säger positivt, att han är beredd att om det är något fel i systemet så skall det rättas till snabbare än inom två år.

Anf. 38 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Mats Odell har tolkat mitt svar helt rätt.

Anf. 39 ROY OTTOSSON (mp) replik

Fru talman! Jag saknade ett besked i Kjell Nordströms anförande. Jag kan möjligtvis förstå att han hade en hel del att säga till moderaterna och andra här.

Det gäller momsfrågan, där vi har påpekat att om man har ett nominellt belopp och ett utgiftstak när det gäller statsbidragen till kommunerna är efter år leder detta till att man faktiskt får in pengar. Kommunerna skall ju betala in sina momsbetalningar till staten, och där blir det en ökning i takt med inflationen. Även om man räknar med 3 % inflation och 1 % från kommunerna varje år leder detta till totalt 400 miljoner per år för kommunsektorn i minskade intäkter, om man behåller samma nominella belopp när det gäller statsbidraget. Man måste alltså

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

justera upp statsbidraget till kommunerna år från år beroende på hur stora momsinsbetalningarna från kommunsektorn blir.

Min fråga är då: Är Kjell Nordström med på att momssystemet skall vara kostnadsneutralt för kommunerna, att utbetalningarna skall justeras i takt med att inbetalningen av moms förändras?

Anf. 40 KJELL NORDSTRÖM (s) replik

Fru talman! Avsikten med systemet är att det skall vara kostnadsneutralt.

Anf. 41 KARIN STARRIN (c)

Fru talman! Det betänkande vi i dag diskuterar, och i morgon skall fatta beslut om, är viktigt och efterlängtat. Det är självfallet så att betänkandet innebär olika förutsättningar för olika kommuner. Att jag säger att det är efterlängtat, är för att kommunerna behöver få besked. Kommunerna behöver få arbetsro och de behöver veta vad som gäller. Det är viktigt att man så tidigt som möjligt får besked om förutsättningarna.

Jag vet att det nu är många som sitter med rynkor i pannan och funderar på hur man skall kunna klara av de förutsättningar som kommer att gälla. Det kommer att bli många tuffa besparingar, men jag tror på de kommunalt verksamma politikerna. Jag vet att de tar ansvar. Jag vet att det är många som tycker att det här slår orättvist; jag kommer själv från en sådan kommun. Jag representerar en mindre kommun som med det här förslaget får jättetuffa förändrade ekonomiska villkor. I min hemkommun, Ovanåkers kommun, kommer det kommunala skatteutjämningsystemet att innebära en förändring på, om man skulle ta ut det i skatteuttag, 2:30 kr. Det är tufft att hitta kostnadsbesparingar.

Jag vill säga – exempelvis till Karin Pilsäter – att visst kommer kommunerna att tvingas anpassa sig. Det arbetet pågår ju för fullt. Jag har försökt att sätta mig in i detta betänkande, och jag håller fast vid att det finns några löften som är oerhört viktiga för oss från Centerpartiet. Det gäller t.ex. att man skall gå igenom det här successivt, att själva omställningen skall ske successivt och att det måste ske avstämningar. Det måste bli en avstämning av den parlamentariska kommittén så snart man bedömer att det finns skäl att ändra villkoren. Här är jag överens med många andra, som har betonat att det är oerhört viktigt att kommunföreträdarna kan känna att de stora och viktiga uppgifter man har på sitt ansvar kan genomföras. Det handlar inte minst om äldreomsorg, barnomsorg och skola.

Sedan är det så klart många nya uppgifter som hela tiden kommer till. För att staten skall vara trovärdig är det oerhört viktigt att vi lever upp till finansieringsprincipen. Jag kan hålla med dem som tidigare i debatten har varit inne på att detta kan diskuteras. Har man från statens sida verkligen finansierat de nya krav och uppgifter som lagts över på kommunerna? Det var löftet, och för att vi skall få trovärdighet och respekt för fattade beslut är det viktigt att finansieringsprincipen kommer att gälla.

Jag tycker att den kommunala självstyrelsen är oerhört viktig, och jag tycker också att det är viktigt att kommunerna får bestämma över sitt eget skatteuttag. Jag tycker vidare att man måste ge likartade förutsättningar för kommunerna att kunna existera och att kunna utföra sina olika uppdrag. Därför måste det till utjämningar.

Vi har diskuterat det här sedan 1917. Låt oss nu se till att vi får en bred uppslutning bakom det här beslutet, och att vi därmed ger kommunerna arbetsro.

Anf. 42 FREDRIK REINFELDT (m)

Fru talman! Efter dagens debatt fattar riksdagen i morgon slutgiltigt ett beslut som kommer att vara ett av de mest negativa någonsin för tiotusentals väljare i mina hemtrakter i Stockholms förorter.

Det handlar inte om ett negativt besked om något vägavsnitt eller om någon statlig lokalisering som gått oss förbi. Att den typen av beslut går oss emot är vi vid det här laget ganska vana vid. I det här fallet handlar det om en systemförändring som långsiktigt och permanent försämrar tillväxtpöjligheterna och urholkar välfärden för många invånare i Stockholms län. Likartade effekter finns, som nämnts, i andra delar av landet. Men de har, till följd av majoritetens beslut att särskilt straffbeskatta välskötta kommuner i Stockholms län, blivit allvarligast just där. Den Stockholmsfientliga politiken har återkommit.

Varför protesterar då inte människor, annat än en grupp arga moderata kommunalråd, utanför detta hus? Det brukar man ju göra när daghem läggs ned eller när skolor drabbas av nedskärningar. Det beror på att effekterna inte syns omedelbart efter det att klubban faller i morgon. Detta beslut är ett typexempel. Det betyder långsiktigt mer än varje enskilt sparbeslut vi fattat här i kammaren, men systemförändringen är så komplicerad att ingen riktigt orkar sätta sig in i effekterna. En del partier talar här i dag om detta system som rättvist och välkommet. Dessa partiets lokala företrädare kommer, när effekterna för de av systemomläggningen drabbade kommunerna blir höjda avgifter samt minskad och försämrad kommunal service, att vara de som protesterar allra mest högljutt. Moderaterna kommer att få många tillfällen att påminna Stockholmsregionens väljare om hur sakförhållandena var i kammaren här i dag.

Jag ser tre huvudskäl till att detta är ett dåligt förslag. För det första, och det har Lennart Hedquist redan varit inne på, ser vi nu ett slutgiltigt sammanbrott för idén om ett lokalt självbestämmande i Sverige. Grundlagsfäst eller inte; knaprandet på innehållet i det kommunala självbestämmandet har pågått en lång tid. Nu permanentas för första gången ett system som bryter med den mest grundläggande principen av alla. Det handlar om principen att kommunal skatt som upptas i en kommun skall gå till skötseln av *den* och inte till någon annan.

I Täby kommun har man t.ex. till följd av detta förslag redan skrivit in i sitt årliga budgetbeslut att av den utdebitering på 14:86 kr som för inkomståret 1996 går till kommunen, kommer 5:52 kr att användas till skötseln av kommunal service i andra kommuner. Det handlar alltså om nästan var tredje krona!

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det grundlagsfästa självbestämmandet omtolkas i dag av majoriteten. I stället för rätten att bestämma över sina egna medel, blir det nu en statlig uttolkning av vad som är rättvisa och jämlika förhållanden. Detta görs för att komma åt vad som synes vara en stor orättvisa, nämligen skillnaden i utdebitering mellan olika kommuner i landet. Det märkliga är att de kommuner som då angrips är de som har den lägsta utdebiteringen. Det borde ju vara tvärtom!

Riksdagen stiftar en lag som uppenbart strider mot grundlagens intentioner. För att förvärpa det hela kör riksdagen över det eniga lagrådet som i våras påpekade att problemet med förslaget just var att det gick emot syftet med det kommunala självstyret. Majoriteten har valt en annan teknisk konstruktion för att framkalla samma grundlagsvidriga effekt. Som för att understryka hur maktfullkomligt denna riksdag har agerat, gick dessutom finansutskottets ordförande redan i våras upp i debatten och höll ett mycket långt brandtal riktat mot Lagrådet som institution. Han hävdade bl.a. att Lagrådet agerat i den ekonomiska liberalismens tjänst, något som enligt finansutskottets nuvarande ordförande, skall tolkas som något för landet skadligt.

Konsekvenserna av behandlingen av Lagrådet och av grundlagen i detta fall är långsiktigt mycket allvarliga.

För det andra introducerar riksdagen i dag en negativ kommunal tillväxtpolitik. För ett tjugotal kommuner – än så länge, det bör understrykas – medför förslaget rena Pomperipossaeffekter. Kommunen tjänar på att fler blir arbetslösa. Omvänt förlorar kommunen på att fler tjänar mer och därmed bidrar till att få fart på Sverige. Effekten permanentas över flera val.

Hur kan en regering som talar om tillväxt och om behovet av att minska arbetslösheten agera på detta sätt? Den ena handen vet inte vad den andra gör. Vilka tror ni vill bli kommunalpolitiskt engagerade i en kommun där man tjänar på att arbetslösheten stiger?

För det tredje, och det är det allvarligaste, är det effekterna för de många medborgarna i Stockholms län. Systemet uppmuntrar till fortsatt skattechock mot redan skattetyngda stockholmare. Precis som vi påpekat i vår motion FiU11 saknas helt det medborgerliga perspektivet i propositionen och i majoritetens skrivningar. I stället framställs omläggningen som ett nollsummespel mellan kommuner. Men bakom alla dessa fraser finns vanliga väljare – de som hittills har haft lägre kommunalskatt i några av Stockholms läns kommuner för att parera högre avgifter, högre boendekostnader och högre fastighetsskatter. Mot dessa vill majoriteten tvinga fram kommunala skattehöjningar.

Det är notabelt att både Ingrid Burman och Kjell Nordström här i dag talar om att det nu är dags att vissa av dessa kommuner bidrar.

20 % av Stockholms läns befolkning betalar redan i dag över 30 % av landets skatter, och här står företrädare för Vänsterpartiet och Socialdemokraterna och uttalar sig ungefär som att det är den första kronan som nu skall börja betalas in. De betalar redan högre fastighetsskatter, större andel förmögenhetsskatter och värnskatten är proportionerligt större i Stockholms län, och nu börjar man tala om att börja bidra.

Effekten av detta är att det kommer att skapas ett rikemansreservat. Det blir en ny och hittills okänd form av politikerskapad segregation, där bara de som inte lever på marginalen klarar den socialdemokratiska skattechocken från förra hösten och de höjda kommunalskatter som nu riskerar att bli följden av morgondagens beslut. Ut flyttar de som köpt ett förvisso dyrt radhus eller en bostadsrätt, trots att de bara haft vanliga löner. Till följd av höjda fastighetskatter och Pomperipossaeffekter som leder till höjda kommunalskatter orkar de helt enkelt inte bo kvar längre.

Fru talman! Detta är usel politik baserad på en perverterad jämlikhetssyn blandad med förkärlek för skattehöjningar. Dess negativa konsekvenser undanröjs endast fullt ut av de moderata reservationerna. Det är ett fattigdomsbevis. Det visar hur stark utjämningsideologin är i vårt land. Mot den står grundlagar, lagråd och de många väljarnas krassa verklighet sig slätt.

Anf. 43 SÖREN LEKBERG (s)

Fru talman! Skälet till att jag tar till orda i debatten är den kampanj som Moderaterna i Stockholms stad och län har satt i gång med anledning av det nya systemet för utjämning mellan kommuner och landsting. En av dessa kampanjmakare, Fredrik Reinfeldt, har nyss från denna talarstol gett prov på den moderata retoriken. Stockholmsfientligheten är tillbaka, heter det i motioner och flygblad. Som exempel nämns, förutom utjämningen mellan inkomst- och kostnadsskillnader i kommuner och landsting, också skärpningen av förmögenhetsskatten och värmskatten.

Genom att plocka bland siffrorna i statistiken och välja de siffror som passar bäst lyckas moderaterna med konststycket att påstå att en vanlig tvåbarnsfamilj i Stockholms län via kommunalskatten tvingas avstå ytterligare 10 000 kr per år till andra kommuner i landet. Detta är naturligtvis inte sant.

Moderaterna jämför nämligen inkomstutfallet för enskilda kommuner enligt det nya systemet 1996 med de inkomster som dessa kommuner skulle ha fått år 1996, om det nuvarande provisoriska systemet skulle ha fortsatt att gälla.

Det är nämligen så att det under den borgerliga regeringens tid bestämdes att det nuvarande systemet skulle ersättas med ett nytt fr.o.m. nästa år. Under tiden skulle ett nytt system arbetas fram i en parlamentarisk utredning. Detta känner alla till, även Moderaterna. Man kan därför inte göra den jämförelse som Moderaterna gör. Här kan man verkligen tala om att friskt blanda äpplen och päron.

Som framhålls i utskottsbetänkandet innehåller det nya systemet långa övergångstider och begränsningar i bidragsminskningarna för kommunerna. Man får alltså med andra ord gott om tid att växa in i det nya systemet.

För rika kommuner som Danderyd, Lidingö och Täby, vilka har en mycket god skattekraft, begränsas bidragsminskningen till 500 kr per invånare och år. Summerar man de faktiska skatteinkomsterna och statsbidragen till dessa kommuner, blir inkomsterna mellan 1995 och

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

1996 i princip oförändrade. För att ta ett exempel, handlar det för Danderyds del om 22 100 kr per invånare 1995 jämfört med 21 800 kr 1996 – alltså en försämring med 300 kr per invånare. Det kan man väl knappast kalla för en brandskattning. Moderaternas påståenden är med andra ord extremt överdrivna.

Vad Stockholmsfientligheten anbelangar kommer 16 av länets kommuner att vinna på det nya systemet, däribland Stockholms kommun själv. Till vinnarna hör alltså tre fjärdedelar av länets befolkning. Att i det sammanhanget tala om Stockholmsfientlighet är enligt min mening absurt.

Nu blandar Moderaterna också in andra frågor i debatten. Det handlar om att Moderaterna vill slopa värnskatten, förmögenhetsskatten och fastighetsskatten. Att kalla dessa förslag för Stockholmsfientliga är sannerligen att använda sig av ett slags nyspråk. Det innebär nämligen att den som vill ha en rättvis fördelning, där bördorna delas rättvist, skulle vara Stockholmsfientlig.

Fru talman! Moderaterna försöker måla en vrångbild av det nya utjämningsystemets effekter. Fakta ger en annan bild. Vi får nu ett ordentligt genomdiskuterat system med en lång genomförandetid. Vi får också en särskild parlamentarisk kommitté som särskilt skall följa upp principerna för utjämnningen av kostnadsskillnader mellan kommuner och landsting. Bakom förslaget står, vilket också har bekräftats i dagens debatt, en bred majoritet i riksdagen.

Till sist kan jag inte underlåta, fru talman, att något kommentera frågan om vem som bäst tillvaratar Stockholmsområdets intressen. Jag, som har följt den debatten här i kammaren under många år, kan bara konstatera att Moderaternas intresse verkar minst sagt nymornat.

När Sverige leddes av regeringen Bildt var vi knappast bortskämda med förslag som var till fördel för Stockholmsområdet. Någon kritik hördes då inte från de vanligtvis så högljudda Stockholmsmoderaterna. Tystnaden var närmast total. Det var i stort sett bara vi socialdemokrater som stod upp här i kammaren och försvarade de vanliga länsbornas intressen. Det var vi som ensamma fick plädera för angelägna väginvesteringar, högskolesatsningar och arbetsplatslokaliseringar i Stockholms län. Glädjande nog kan vi nu se att en del av våra önskemål genomförs under en socialdemokratisk regering.

Vad det ytterst handlar om är att vi socialdemokrater, i motsats till moderaterna, har en politik som är till fördel för hela och inte begränsade delar av Stockholms län.

I detta anförande instämde Anita Johansson (s).

Anf. 44 FREDRIK REINFELDT (m)

Fru talman! Tillåt mig först att välkomna Sören Lekberg och socialdemokraterna till diskussionen om hur stockholmarna har det just nu. En öronbedövande tystnad har mött de många samtal som pågår i hus och hem runt om i vår region, där den skattechock som socialdemokratin nu rullar ut över länets invånare diskuteras. Därför är inte heller det som Sören Lekberg säger helt korrekt.

Först och främst, vilket också Lennart Hedquist har berört, innebär vårt system för kommunal skatteutjämning ett hundraprocentigt incitament för kommunerna att faktiskt bedriva en tillväxtfrämjande politik. Vi fryser skattebidragen och låter varje förändring av skattekraften behållas fullt ut av respektive kommun. Därför blir det inte den typ av effekter som här i dag har diskuterats. Pomperipossaeffekterna försvinner.

Dessutom används begreppet rik kommun väldigt ofta för att hävda att det finns någon sorts rika kommuner i Stockholmsregionen. För mig är en rik kommun en kommun som har råd med utgifter som andra inte har råd med. Det är en kommun som bedriver aktiv närings- och turistpolitik, som startar äventyrsbad och har råd med de utgifter som man i välslimmade kostnadseffektiva kommuner aldrig ens har diskuterat.

Men så används inte ordet här i kammaren. Det är ett förtäckt sätt att angripa kommuner som medvetet har gjort en lägre utdebitering från sina invånare, för att dessa invånare skall orka parera andra högre kostnader som till stor del är en följd av den skattechock som den socialdemokratiska regeringen har genomfört sedan regimskiftet förra hösten. Det gjorde aldrig någon borgerlig regering. Den soppan har ni kokat alldeles själva. Det är precis dessa effekter som i dag syns.

Det är riktigt att just morgondagens beslut inte drabbar alla länskommuner. Men sammantaget med fastighetsskattehöjningar, taxeringshöjningar, kvardröjd förmögenhetsskatt och det faktum att en större andel av Stockholmsregionens väljare betalar värnskatt blir effekten den jag har försökt att bevisa, en Stockholmsfientlig politik.

Anf. 45 SÖREN LEKBERG (s)

Fru talman! Det framgår med all tydlighet av den här debatten vilka intressen det är som Moderaterna i själva verket värnar. Allt som handlar om utjämning och rättvisa är man emot. Det säger Fredrik Reinfeldt själv. Det är ganska märkligt, men när det nu genomförs ett stort utjämningssystem som har till uppgift att utjämna kostnadsskillnader mellan kommunerna i vårt land så att det blir någorlunda rättvist och som även syftar till att utjämna kommunernas inkomster så att man skall få någorlunda likartade förutsättningar att arbeta då går Moderaterna emot det.

Men det mest patetiska här är när man talar för Stockholms län och försöker göra intryck av att man försvarar samtliga länsbors intressen. Då visar det sig att det i själva verket är ett fåtal kommuner man värnar om. Det är en liten grupp människor man slår vakt om. Jag tycker att det avslöjandet är bra. Vi får alltså reda på vilken politik Moderaterna står för.

Anf. 46 FREDRIK REINFELDT (m)

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att återkomma till det vi faktiskt har försökt att peka på. Det är att det nu sker en omläggning till en negativ tillväxtpolitik. Detta gäller inte för alla kommuner. Men jag påpekar att det gäller en stor andel av Stockholms läns kommuner.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Senast detta trädde i kraft, det var den s.k. Robin Hood-avgiftens dagar under 80-talet, lärde vi oss att det här är system som tenderar att växa och till slut omfattas snart sagt alla Stockholmsregionens kommuner.

Det allvarliga är ju att man sätter i system en politik som omöjliggör för lokala politiker att bedriva en positiv tillväxtpolitik, vilken i den här kammaren annars denna höst har påståtts vara en så angelägen och viktig politik.

Det är någonting sjukt när man permanentar ett system som innebär att kommunala företrädare tjänar på att fler i deras hemkommun blir arbetslösa. Då spelar det ingen roll hur imponerande stor majoriteten här inne är. Det är ett sjukt politiskt system.

Som vanligt glöms det medborgerliga perspektivet bort. Den totala effekten är att många stockholmare, och inte alls de som är rikast, faktiskt har fått se sina plånböcker tömmas på pengar till följd av skattechocken som nu börjar verka. Vid årsskiftet kommer också fastighetskattehöjningen. Människor i helt vanliga inkomstlagen orkar inte längre bo kvar i sina radhus och sina bostadsrätter. De tvingas bokstavigt talat ut på gatan. Är det inte en Stockholmsfientlig politik, vet jag inte hur den skall se ut.

Anf. 47 SÖREN LEKBERG (s)

Fru talman! Jag tycker att Fredrik Reinfeldts inlägg här i kammaren blir mer och mer avslöjande. Han är litet föraktfull över den breda majoritet som förekommer i den här frågan. Jag tycker att de synpunkter vi får på det här förslaget vittnar om att det ligger relativt rätt, eftersom många företrädare för Norrlandskommunerna nu klagar bittert över att de får avsätta pengar till Stockholmsområdet. Det visar väl att man har fått en ganska bra avvägning.

Men det märkliga i det som Moderaterna och Fredrik Reinfeldt framför är att man försöker sätta likhetstecken mellan ett par tre stycken kommuner i Stockholms län och hela Stockholmsregionen. Det är ju fel. Det är faktiskt på det sättet att 16 av 25 kommuner i Stockholms län, tre fjärdedelar av invånarna i Stockholms län, vinner på det här förslaget.

Det Fredrik Reinfeldt i själva verket talar om är att han vill behålla vissa privilegier. Han vill ta bort skatter som har kommit till för att vi skall få en rättvis fördelning. Det är någonting som jag vet att socialdemokraterna aldrig kan ställa upp på. Men det är det Fredrik Reinfeldt vill.

Jag tycker nog att den här kampanjen blir väl patetisk då man läser att här utanför på Mynttorget nu står företrädare för de moderata kommunalpolitikerna som under högljudda former skall protestera mot förslaget. En av dem som skall leda talkörerna är Carl Cederschiöld. Samme Carl Cederschiöld satt i våras med i Kommunförbundets styrelse och ställde sig bakom principerna i det förslag som kammaren så småningom skall rösta om. Jag tycker att det är en märklig personlighetsförändring som han har råkat ut för. Det här visar bara att detta är en politisk kampanj från moderaternas sida. Det är ingenting mer.

Anf. 48 FREDRIK REINFELDT (m)

Fru talman! När det handlar om påtagliga problem för många av Stockholmsregionens invånare tycker jag faktiskt, Sören Lekberg, att det är litet nedlåtande att tala om en kampanj när Moderata samlingspartiet hävdar uppfattningar som vi har haft i årtionden. Litet bättre än så får man sköta sig i den allmänna debatten.

Dessutom har det blivit mycket populärt att hänvisa till stora majoriteter. Jag vill påpeka att det både från Danderyd och från Lidingö, i en mycket bred partipolitisk enighet, inklusive socialdemokraterna, till finansutskottet har inkommit skrivelser som pekar på att effekten per invånare vida överstiger de 500 kr som denna proposition och dagens finansutskottsbetänkande faktiskt talar om. I Danderyds fall handlar det om effekter på över 4 000 kr per invånare.

Det beror på att man förutom att ta ifrån dem delar av den skattekraft de har i dag också tar in hela ökningen av skattekraften, dvs. den effekt av positiv tillväxtpolitik som man har sett i en del av länskommunerna. Det är därför det är så allvarligt att man nu permanentar ett system som innebär det konstiga att kommunala företrädare kommer att tjäna pengar på att fler blir arbetslösa. Att socialdemokrater står bakom det är för mig mycket märkligt, och det är, förvisso inte för alla kommuner, men för de kommuner som drabbas av det, en mycket märklig effekt av en statlig reglering.

Anf. 49 SÖREN LEKBERG (s)

Fru talman! Helt kort. Från början talade Fredrik Reinfeldt å Moderaternas vägnar. Sedan talade han för länsmoderaterna och å moderaternas i Stockholms stad vägnar. Slutligen talar han i princip bara för några få kommuner i Stockholms län.

Det jag har framhållit här och som även framgår av utskottets betänkande är att detta inte är fråga om något Stockholmsfientligt system. Vad det handlar om är att vi skapar goda förutsättningar för samtliga kommuner och landsting i vårt land, men även i Stockholmsområdet. Stockholms län består bara av Täby, Danderyd och Lidingö. Det består även av Botkyrka, Nynäshamn, Södertälje och Norrtälje, för att ta några exempel. Tre fjärdedelar av kommunerna i länet vinner på det här förslaget.

Det Fredrik Reinfeldt gör är bara att bekräfta moderaternas intresse av att inte i något sammanhang medverka i en rättvis fördelning.

Anf. 50 FREDRIK REINFELDT (m)

Fru talman! Mycket kort. Jag har mycket konsekvent haft ett tydligt medborgerligt perspektiv och visat hur den samlade skattechocken drabbar alla länsinvånare på ett eller annat sätt. Sedan är det riktigt att jag också, för att svara på en del av de frågor som Sören Lekberg och andra har ställt, har visat på de särskilt negativa konsekvenserna, den verkan som faktiskt har riktats mot vissa av länskommunerna.

Men Stockholmsfientligheten gäller hela regionen och det har jag också tagit upp vid ett flertal tillfällen.

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

5 § Registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000 m.m.

Prot. 1995/96:40
18 december

Föredrogs
Finansutskottets betän-
kande 1995/96:FiU6 *Registerbaserad folk-
och bostadsräkning*
Registerbaserad folk- och *år 2000 m.m.*
bostadsräkning år
2000 m.m. (prop. 1995/96:90)

Anf. 51 PER BILL (m)

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 1, vilket är lika med avslag på proposition 90 i dess helhet.

När man läser proposition 90 inser man att idéerna om storebrorssamhället ingalunda är döda. De lever och frodas i regeringskansliet. Sällan har så integritetskränkande åtgärder föreslagits med så bristande bevis på att de behövs.

I propositionen föreslås bl.a. att en registerbaserad folk- och bostadsräkning skall genomföras år 2000, att det skall inrättas ett lägenhetsregister och att folkbokföring lägenhetsvis skall införas. Dessa mycket långtgående förslag läggs fram utan att belysa det faktiska behovet av statistik och utan att diskutera de integritetskränkningar som blir följden av förslaget.

I regeringens förslag kan man läsa följande: Syftet med regeringens förslag att genomföra en folk- och bostadsräkning år 2000 är att framställa statistik för samhällsplanering, forskning och allmän information.

Vad döljer sig bakom dessa svepande formuleringar? Det framgår inte.

Den mycket illa omtyckta folk- och bostadsräkning som genomfördes 1990 refereras på följande sätt:

”I den senaste FoB-räkningen år 1990 samlades uppgifter om hushåll, lägenheter, färdstätt till arbete, yrke, arbetad tid och utbildning in genom en frågeblankett till allmänheten. Uppgifter hämtades också in från vissa befintliga register.”

Fru talman! Det är häpnadsväckande att läsa denna beskrivning av föregående folk- och bostadsräkning. Har ni glömt folkets vrede? Har ni glömt att ni samkörde nio av de mest centrala registren i Sverige för att kartlägga medborgarnas privatliv?

Vi som befann oss i verkligheten när FoB 90 genomfördes minns hur upprörda stora delar av svenska folket blev och hur illa till mods många kände sig när de under tvång tvingades redogöra för sina levnadsförhållanden inför den starka staten. Det är för ert eget bästa som vi tvingar er att redogöra för ert liv, sade statens lakejer. Kontroll och reglering av medborgarna är viktigt för den starka staten.

Nu har de socialdemokratiska politikerna tänkt om. Det är alltså inte så att man tänker begränsa statens möjligheter att veta och att ta reda på allt om alla medborgare. I det avseendet tas snarare ytterligare några steg in i medborgarnas privatliv när man upprättar ett lägenhetsregister.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Nej, snarare har politikerna tänkt om när det gäller *sättet* att ta reda på allt man vill veta om Andersson, Pettersson, Lundström och alla oss andra kontrollerade och sönderbeskattade invånare. Nu är det smygkontroll och registrering via samkörning av dataregister som gäller.

Socialdemokraterna tycks ha insett att en offentlig FoB i samma stil som den som genomfördes 1990 skulle kunna leda till att ännu fler ifrågasätter om den starka staten skall tvinga medborgarna att detaljerat berätta om sina liv. Därför har socialdemokraterna i regeringskansliet bytt taktik. Nu vill man "bara" inrätta några nya register, bara ändra några lagar och bara samköra ett antal register.

Utan att medborgarna behöver lägga märke till det tänker man kontrollera och registrera oss alla på ett betydligt mer sofistikerat sätt än tidigare.

Socialdemokratiska politiker behöver veta allt om alla för att kunna planera och reglera medborgarnas liv. I den starka staten har medborgarna först tvångsbeskattats, så att de inte kan leva på sin lön. Därefter tvingas de leva på allmosor från staten som skvätts ut över befolkningen i form av bidrag och subventioner.

För att teknokrater och byråkrater skall kunna styra medborgarna på ett effektivt sätt krävs detaljerad information. Utan detaljerad information vet ju inte byråkraterna vem som bor med vem och i hur många rum.

Fru talman! I det goda samhället, som vi moderater förespråkar, kan det stora flertalet leva på sin lön utan bidrag och subventioner. I det goda samhället sker ingen integritetskränkande kontroll på rutin. Den statistik som behövs samlas in genom att upplysa och övertyga medborgarna om att det krävs statistik på vissa områden. All sådan statistik skall bygga på frivillighet och upplysta medborgare.

Sverige är, tyvärr, mycket långt från det goda samhället. Genom dagens förslag tar Socialdemokraterna ytterligare ett par steg åt fel håll. Genom att föreslå en registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000, genom att införa ett lägenhetsregister och genom att tvinga fastighetsägarna att bli statens spioner för att upprätthålla detta register tar Sverige flera raska kliv mot Orwells skräckvision om en stat som "hela tiden ser dig".

Anf. 52 MARGITTA EDGREN (fp)

Fru talman! Folkpartiets utgångspunkter är två.

För det första har det moderna samhället behov av personbunden information om den enskilde. Det kan gälla allt från körkortstillstånd, kontroll, försäkringsfrågor, värnpliktsfrågor och beskattning till studiebidrag, lån m.m. – allt som kan innefattas i begreppet samhällets service.

För det andra måste dessa legitima samhällsbehov balanseras av en lagfäst och uttrycklig respekt för den enskilde medborgarens integritet.

För oss i Folkpartiet liberalerna är det noga att så att säga med den personliga integritetens glasögon på nästippen titta på varje förslag med register och upplysningar om enskilda människor.

Fru talman! Den tekniska utvecklingen har revolutionerat möjligheterna att registrera, databashantera och samköra. Nya medier för lagring av data lanseras. Själva tekniken för datorerna utvecklas oerhört snabbt. Datorerna blir allt mindre och kan göra allt mera. Kapaciteten utökas dessutom oerhört med mycket enkla medel. Däremot har de rättsliga aspekterna – lagregleringen av skyddet för den personliga integriteten – inte hållit jämna steg med denna tekniska utveckling.

När det gäller detta betänkande och propositionen i fråga delar vi i Folkpartiet inte utskottets och regeringens bedömning att förslaget inte har integritetskränkande effekter. Vi menar att det är tvärtom. Det är faktiskt oerhört kränkande sett till konsekvenserna fullt ut.

Förslaget tillåter en kartläggning av människors boende i syfte att genomföra en datoriserad folk- och bostadsräkning. Alla kommuner blir skyldiga att fastställa adresser till alla bostäder. Finns det mer än en lägenhet på samma adress skall en särskild lägenhetsbeteckning införas. Dessutom tillåts att ett lägenhetsregister inrättas i anslutning till nuvarande fastighetsdatasystem utan koppling till den enskilde i detta steg.

I ett senare skede skall fastighetsägare lämna uppgifter till skattemyndigheten om lägenhetsbeteckning och om vem/vilka som bor i lägenheten. Då erhålles underlag för folkbokföringen.

Detta innebär att varje adress på sikt också kommer att ge information om boendeform för alla och envar. Men det är faktiskt inte alltid som den enskilde vill tala om vem han eller hon bor och lever tillsammans med.

Förslaget ger också underlag till undersökningar och forskning som kan hänföras till samhällsplanering i stort, och allt kan ju faktiskt hänföras till det området.

Fru talman! Av remissinstanserna har de flesta varit positiva. Värt att notera är, tycker jag, Kalmars svar, att här presenteras förslag som en gång för alla borde ge den slutliga lösningen vad gäller samhällets behov av statistik om hushåll, boende och lägenheter.

Men kritiska röster finns. En tung sådan är Datainspektionen som gör tummen ned av integritetsskal. Datainspektionen sätter medborgaren i centrum och utgår från dennes perspektiv. Man menar att förslaget skulle förstärka den negativa inställningen till register hos medborgarna och att kritiken mot administrativa register för kontroll skulle ta fart igen. Om ett lägenhetsregister införs bör det utarbetas på basis av uppgifter som medborgarna själva lämnar och inte på basis av en sammanställning av uppgifter från annat håll.

Detta inser också regeringen eftersom man på s. 36 i propositionen skriver att en felaktig lägenhetsuppgift kan medföra olägenheter för den enskilde och därmed vara kränkande för den personliga integriteten. Men någon slutsats av denna sin insikt drar inte regeringen utan lämnar ändå förslaget till riksdagen, och utskottets majoritet godkänner det. Märkligt!

Fru talman! Integritet är ute just nu. Så måste jag tolka det som står på s. 19 i propositionen: "Efterfrågan och behov bör styra vilka uppgifter som skall ingå i ramen för den registerbaserade lösningen för år 2000."

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Detta synsätt säger Folkpartiet liberalerna starkt *nej* till. I dag och för framtiden måste vi än hårdare vaka över medborgarnas integritet. Ingen annan gör det. Ju mer av storebror-ser-dig-lösningar som riksdagen accepterar desto mindre kommer medborgarna att lita på oss. Våra beslut förlorar i legitimitet.

Våra tidigare erfarenheter säger att svenska folket är misstänksamt mot både datainsamlingar och samkörningar. Att nu göra detta utan att medborgarna ens själva lämnat uppgifter kan förstärka och försvåra framtida nödvändiga och legitima arbeten.

Vi politiker, och även forskare och mediefolk, talar mycket om deltagande demokrati och är bekymrade över medborgarnas bristande förståelse för samhällets komplexitet och problem. Detta förslag kommer inte att bidra till en bättre dialog mellan medborgare och politiker.

Att integritet är ute bevisas väl också av att ett liknande förslag från FOBALT på 80-talet efter häftig kritik från allmänhet och experter inte fördes till riksdagen av den dåvarande regeringen. Då tillsattes först FoB 85 som sedan fortsatte arbetet i FoB 90.

Folkpartiet liberalerna hävdade då, och vi hävdar fortfarande, att medborgarna personligen måste blandas in när och om så stora uppgifter som det i detta fall är fråga om skall samlas in. De bör själva få uttala sig om hur dessa uppgifter skall användas.

Fru talman! Folkpartiet är inte ett parti för teknikfientliga. Jag tycker själv att det är fascinerande vad man kan göra med datorer. Men därigenom har jag också förstått och insett att den tekniska utvecklingen drivs på och används av människor, företag, myndigheter och organisationer som inte i första hand har medborgarnas integritet som sitt primära mål. Deras mål är att verksamheten skall flyta och vara kostnadseffektiv, mål som också är ytterst legitima.

Men i skärningspunkten mellan kraven på effektivitet och medborgarnas personliga integritet måste riksdagen vara banerförare för den personliga integriteten. Det är vi som måste ha överblick och som härifrån skall ge signaler som stärker och bevarar den personliga integriteten. Det är riksdagen som måste gå i spetsen för att utveckla respekten för personlig integritet på alla nivåer. Det är vi i riksdagen som faktiskt måste se litet längre än näsan räcker.

Anf. 53 ROY OTTOSSON (mp)

Fru talman! Förslaget om lägenhetsregister och registerbaserad folk- och bostadsräkning är starkt integritetskränkande. Det tillåter en noggrann kartläggning och ingående datorbaserad behandling av medborgarnas beteende, boende och privatliv. Det strider mot det grundläggande kravet att den enskilde i möjligaste mån skall samtycka och delta i lämnande av information om egna förhållanden.

Det är alltid lätt att se nyttan med stora dataregister så länge de hanteras av kloka och vänliga människor som har det goda för ögonen. Värre blir det när systemen missbrukas eller, än värre, faller i händerna på förtryckare. Vi måste, dess värre, räkna med att det värsta också är möjligt här. Vi skall inte bygga upp omfattande system som kan använ-

das för långtgående insyn och kontroll av enskilda individers beteenden.

Men människors privatliv kan lätt kränkas utan att det är fråga om minsta missbruk. Redan den rutinmässiga, byråkratiska och alltmer datoriserade registreringen av ditt och mitt privatliv kränker respekten för den enskilde medborgarens rätt att vara sig själv.

Vi säger därför nej till förslaget och yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

För att tillgodose statens, landstingens och kommunernas behov av information för att kunna genomföra bra samhällsplanering och fatta kloka beslut föreslår vi i stället att Folk- och bostadsräkningskommissionens förslag från 1993 genomförs. Det innebär en begränsad, enkätbaserad folk- och bostadsräkning vart tionde år och däremellan möjlighet till kompletterande enkäter. Regeringen bör återkomma med ett nytt förslag med denna inriktning.

Anf. 54 BO NILSSON (s)

Fru talman! I proposition 1995/96:90 föreslås att det skall genomföras en registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000 för att framställa statistik för samhällsplanering, forskning och allmän information.

Propositionen omfattar förslag till en lagreglering som skall göra det möjligt att ta fram sådan statistik med hjälp av registerdata.

En provverksamhet skall genomföras för att utvärdera kostnaden och en rad andra aspekter kring dels insamling av uppgifter och folkbokföring på lägenhet, dels framställning av registerbaserad statistik. Provverksamheten skall bedrivas i Gävle kommun och i Högalids församling i Stockholms kommun. Förslaget har ett brett stöd i finansutskottet genom s, c och v samt genom Lennart Hedqvist från Moderaterna. Jag yrkar bifall till förslaget i dess helhet.

Ser man till motioner och reservationer tycker jag att man kan urskilja två typer av kritik. Den ena är att regeringen inte tillräckligt har motiverat varför vi behöver uppgifterna från FoB:en, om ni tillåter detta namn. Den andra är integritets- och sekretessfrågor.

När det gäller behovet och nyttan av uppgifterna vill jag gärna utveckla detta. De utredningar om folk- och bostadsräkningar som har gjorts sedan början av 1980-talet har alla genomfört någon form av kartläggning av behovet av hushållsstatistik. Kartläggningarna har utvisat att det finns ett stort behov av statistik över hushållen och deras boende på låg, regional nivå.

Hushållsstatistik på denna nivå är grundläggande information för många olika användare i de delar av samhället där man arbetar med planering, utvärdering och resursfördelning t.ex. inom forskningen, kommunsektorn, den statliga sektorn och den privata sektorn.

Inom forskningen används hushållsuppgifter exempelvis för att beskriva sambanden mellan hälsa, ohälsa och individernas hushållstillhörighet. Ensamstående har t.ex. betydligt högre sjukvårdskonsumtion än gifta och sammanboende. Forskning om flyttningsmönster, hushållsflöden och hushållens betalningsförmåga blir en allt viktigare grund för att beskriva de faktorer som påverkar bostadsbolagens framtida hand-

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

lingsmöjligheter. Hushållsbildning, hushållssplittring och flyttningsmönster påverkar behovet av vilka nya typer av bostäder som behöver byggas. Invandrarnas boendesegregation är välkänd. Däremot har forskningen när det gäller invandrarnas boendekarriär – från mindre till större bostäder och mellan olika upplåtelseformer – än så länge varit blygsam.

Efterfrågan av hushållsstatistik för den kommunala och regionala samhällsplaneringen i form av bostadsplanering och fysisk planering minskar något. Planeringsuppgifterna har till en del tagits över av nya aktörer. I stället ökar behov och efterfrågan av statistik för utvärdering och resursfördelning, t.ex. för utbudgetering av medel inom socialomsorgen för olika stadsdelar. Många större kommuner och landsting, t.ex. Stockholms kommun och Stockholms landsting, använder redan i dag hushållsstatistik för sina egna resursfördelningsmodeller. De äldres behov av omsorg har starkt samband inte bara med kön och ålder utan även med hushållets sammansättning. Statistik om boende och hushåll på kommunal nivå och lägre ingår allt oftare som underlag för lokaliseringsbeslut. Befolkningsprognoser för små områden utgör viktiga underlag för dimensionering och lokalisering av kommunal service.

Det kan tilläggas att kammaren i föregående ärende behandlat ett nytt statsbidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting. Avsikten är att utjämningsystemet skall administreras av Statistiska centralbyrån och skattemyndigheterna. I detta system används data från folk- och bostadsräkningen.

Statliga myndigheter, bl.a. Socialstyrelsen och Boverket, har pekat på risken att avhända sig möjligheten att ta fram regional hushållsstatistik som beskriver förändringar i boendemönster, bostadsstandard samt rörligheten på bostadsmarknaden. Detta gäller särskilt nu när stora förändringar sker i samhället med den stora arbetslösheten och avregleringen av bostadsmarknaden.

Som en följd av avregleringarna inom delar av den privata sektorn, bl.a. bostadssektorn och finansieringssektorn, blir det allt fler aktörer som behöver underlag för sina beslut om t.ex. investeringar, lokaliseringar och kreditgivning. I och med att bostadssektorn blivit mer marknadsanpassad behövs snarare mer information än tidigare. På en avreglerad marknad måste de olika aktörerna ha möjlighet att få information om utbudet på marknaden, priser och alternativ. Välinformerade konsumenter och företag är en viktig förutsättning för en fungerande marknadsekonomi.

Det kan, som också påpekats i finansutskottets betänkande, konstateras att Förenta nationernas Economic Commission for Europe i mars nästa år skall fatta beslut om en rekommendation till en ny folk- och bostadsräkning år 2000. Efter detta beslut kommer EU att utfärda direktiv till medlemsländerna om en sådan folk- och bostadsräkning.

Flera skäl talar för en registerlösning: Stora besparingar, förbättrad kvalitet på statistiken, enklare för uppgiftslämnarna, förbättrad folkbokföring och erfarenheter från folk- och bostadsräkningen 90.

SCB har också slagit fast att det inte är möjligt att genom stickprovsundersökningar få fram statistik på låg regional nivå. Detta alter-

nativ prövades av SCB i samband med Folk- och bostadsräkningen 90-kommissionen och gav vid handen att det skulle krävas ett så stort urval att det skulle bli dyrare än en total undersökning.

Kostnaden för en registerbaserad folk- och bostadsräkning beräknas till 10 miljoner kronor när det här systemet är uppbyggt. Detta skall jämföras med kostnaden för en traditionell folk- och bostadsräkning som i dag beräknas kosta ca 300 miljoner kronor. Posten kommer att göra stora besparingar genom minskad hantering av felaktiga adresser.

*Registerbaserad folk-
och bostadsräkning
år 2000 m.m.*

Med en registerlösning är det i princip möjligt att kontinuerligt framställa hushållsstatistik. Detta innebär en klar kvalitetsförbättring av samhällets information om hushållens boendestandard och boendeekonomi.

Folkbokföringen förbättras genom att även hushåll i flerbostadshus kommer att registreras på sin bostad och inte som i dag enbart hushåll i enbostadshus.

Den andra invändningen handlar om integritet och sekretess. Här har konstitutionsutskottets majoritet på ett utmärkt sätt beskrivit skälen för att detta sätt att upprätta folk- och bostadsräkning inte på något sätt stör vare sig rimlig integritet eller sekretessfrågor. Utöver en hänvisning till läsning av konstitutionsutskottets yttrande vill jag bara kort tillägga följande.

Integritetsskyddet bör ses mot bakgrund av att uppgifterna i registret inte är individanknutna. Detta vill jag särskilt understryka. Något sekretesskydd kommer inte att behöva finnas med hänsyn till skyddsvärdet på uppgifterna och den begränsade skaderisken. Regleringen av registerändamålet medger användning av uppgifterna i lägenhetsregistret för framställning av statistik och folkbokföringen. Registret får också användas för resursfördelning samt planering, uppföljning och utvärdering av boende, byggande och kommunikation.

Så bara några ord om Kommunförbundet som skrivit till bl.a. finansutskottet och ansett att kommunerna bör svara för adressregistret utan ersättning från staten.

Kostnaden för en traditionell folk- och bostadsräkning var 250 miljoner kronor år 1990, varav kommunernas kostnader var 100 miljoner kronor. Denna verksamhet var dock inte lagreglerad.

Den totala kostnaden för att bygga upp detta nya register beräknas till 300 miljoner kronor. Kostnaden för att ta fram underlag till en traditionell folk- och bostadsräkning beräknas sedan till 10 miljoner kronor.

Kommunernas kostnader för registrering av adresser uppgår till drygt 20 miljoner kronor.

Med hänsyn till att kommunernas kostnader kommer att minska från 100 miljoner kronor för en folk- och bostadsräkning vart femte år till drygt 20 miljoner kronor för att föra adressregister engångsvis anser vi inte att det finns skäl att nu tillmötesgå Kommunförbundet.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Till sist några ord om informationsfrågor. Det passar väl med Per Bills resonemang om smygkontroll. Berörda myndigheter kommer att ge en allmän information om provverksamheten i form av annonser, pressmeddelanden och informationsträffar. Allmänheten kommer också att ges möjlighet att rekvirera informationsmaterial.

Vidare kommer information att ges till de registrerade om de uppgifter som påförs av skattemyndigheten, dvs. lägenhetsbeteckning för medlemmar i hushåll med utgångspunkt i kontraktssinnehavarens personnummer. Information skall ges i samband med att folkbokföring sker på lägenhet och innebär att inga uppgifter kommer att registreras utan de berördas vetskap.

Några kommentarer till framför allt vad Per Bill sade i sitt inledningsanförande. Han talade om storebrorssamhället. Jag tycker att det bästa beviset för att det inte är relevant är att hans partikamrat Lennart Hedquist som har stor erfarenhet av kommunal verksamhet ställer upp på det här förslaget. Det borde vara garanti nog för Per Bill och andra.

Resonemanget om smygkontroll har jag redan bemött i samband med det jag här har sagt om information. Om man vill smyga går man väl inte ut i stora kampanjer och talar om vad det här innehåller? Då skulle man hålla tyst och genomföra det här. Vi gör precis tvärtom. Det tycker jag är en garanti för att vi inte smyger med någonting.

Dessutom vill jag avslutningsvis säga till Per Bill att det står även i er reservation att statistik behövs för olika verksamheter. Det är ett bevis för att det här behövs.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 6 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 55 PER BILL (m) replik

Fru talman! Bo Nilsson pratar mycket om statens behov. Det handlar om planering och styrning av medborgarna. Smygvägen skall man ta in den information som man tidigare har fått genom de vanliga folk- och bostadsräkningarna.

Jag tror inte att man längre vågar gå ut och göra som man gjorde 1985 och 1990. I stället blir det nu allt viktigare att kunna samköra. Det märkte vi redan 1990 när många personer skrev i stort sett vad som helst på sin folk- och bostadsräkning och trodde att de skulle bli kontaktade när de t.ex. angav att de bodde i en tolvrumslägenhet med två hästar. Men det blev de inte. Det enda som var viktigt var att få en namnunderskrift så att datorerna skulle kunna börja köra i gång.

Vi tror att det behövs statistik. Men vi tror att om man upplyser och informerar medborgarna om behovet av denna statistik kan man få uppgifterna utan något tvång.

Anf. 56 BO NILSSON (s) replik

Fru talman! Jag skulle gärna vilja ställa en fråga till Per Bill. Den här statistiken är redan uppbyggd för enfamiljshus. Varför är det så besvärligt att även acceptera att man inför detta för personer som bor i lägenhet? För att få fullständig statistik är det väl rimligt att man gör samma bedömningar oavsett vilken boendeform olika personer har valt.

Jag vill också kommentera resonemanget om urval i förhållande till träffsäkerhet. Folk- och bostadsräkningen 90 visade att tillförlitligheten sjönk. Den skulle ha sjunkit ännu mera nu. Om man skall ha ett sådant här register och sådana uppgifter är det väl viktigt och rimligt att de är relevanta. Därför tycker jag att det här sättet att lägga upp ett register på är betydligt bättre och säkrare än det gamla. Man borde kunna rekommendera det här.

Per Bill vill naturligtvis inte ge sig när det gäller påståendena om staten som storebror. Det är nog inte så många som tror på Per Bill i det sammanhanget. Jag har i mitt anförande försökt visa att det inte bara är staten som vill ha de här uppgifterna – det är kommunerna, men det är också det privata, som behöver uppgifter för att kunna planera bostadsbyggande och annat. Det är alltså inte bara staten som behöver uppgifter utan samhället i stort, även den privata sektorn. Det tycker jag borde vara ett skäl för att acceptera det här förslaget.

*Registerbaserad folk-
och bostadsräkning
år 2000 m.m.*

Anf. 57 PER BILL (m) replik

Fru talman! Jag kan först konstatera att även Datainspektionen är orolig för storebrorssamhället, så ensamma är inte vi moderater.

Jämförelsen med småhus är inte relevant. Småhus äger man, och man måste naturligtvis ha en lagfart på att man är ägare till det. Det kan inte motivera att man på olika sätt försöker ta reda på exakt var alla människor bor.

Egentligen är detta ganska omodernt. Vart tionde år skall man göra sådana här saker, och i framtiden kommer människor att flytta betydligt oftare både mellan orter i Sverige och till orter runt om i hela världen. Det här kommer alltså att bli meningslös information.

Anf. 58 BO NILSSON (s) replik

Fru talman! Jag tror att både FN och EU, som nu snart kommer med direktiv om att man skall lägga upp en sådan här folk- och bostadsräkning, borde ha tagit hänsyn till att det finns en stor flyttningsbenägenhet. Därmed blir det ännu viktigare att man har en sådan uppläggning som vi nu föreslår för att man skall få tillförlitlig statistik.

Jag tycker att konstitutionsutskottets yttrande är mycket bra. Utskottet skriver:

”Utskottet anser i likhet med regeringen att övervägande skäl talar för att folk- och bostadsräkningarna i fortsättningen skall ske genom att uppgifterna helt hämtas från andra register i stället för att som hittills delvis ha inhämtats också från de enskilda personerna. – – –

En registerbaserad folk- och bostadsräkning förutsätter folkbokföring på lägenhet för dem som bor i flerbostadshus, liksom hushåll i enbostadshus i dag registreras på sin bostad.”

Jag tycker att det här är överväldigande bevis för att det här sättet att göra folk- och bostadsräkning är både godkänt och riktigt för framtiden.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 59 MARGITTA EDGREN (fp) replik

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation 1 och 2 och avslag på propositionen. Det glömde jag när jag höll mitt anfö-
rande.

När det gäller behoven vill jag säga till Bo Nilsson att jag inte tror att vi kan uttala oss så entydigt som han gör. Alla kommuner använder nämligen inte folk- och bostadsräkningens uppgifter. Om jag inte minns fel var Stockholm länge mycket kyligt och avvaktande till att anslå de medel som skulle ha behövts för att kunna använda uppgifterna i FoB 90. Det är alltså inte så entydigt att alla kommuner ropar och längtar efter en folk- och bostadsräkning.

Och det kan man förstå. Låt oss ta äldrevården som ett exempel. Vi har ju vetat, bl.a. genom folk- och bostadsräkningar, att vi är en åldrande befolkning och att detta skulle medföra större behov av vårdplatser, sjukvård och äldreboende. Trots det råder det oerhört stor brist på platser. Då frågar jag och många andra vanliga människor: Vad använder man folk- och bostadsräkningar till, om det inte är just för att skriva fram tendenser som man ser och förutse behov? När man inte gör det uppstår det en viss misstänksamhet.

När det sedan gäller kostnaderna vill jag säga att den siffra som Bo Nilsson anger – 10 miljoner kronor – och som även förs fram som ett huvudnummer i betänkandet gäller när alla införings- och startkostnader är betalda. Jag tillåter mig att tvivla på att 10 miljoner kronor per gång skulle räcka, när försöksverksamheten för bara de två kommuner som nu är aktuella kostar 37 miljoner kronor.

När det gäller integriteten kan jag inte riktigt förstå att Bo Nilsson vågar vara så tydlig och säker på att detta inte är integritetskränkande. Regeringen skriver själv på s. 36 om risken för integritetsintrång. På s. 34 skriver man att maskinell sammankoppling av maka, barn oavsett ålder, föräldrar och sammanboende kan också göras med hjälp av folkbokföringen. På s. 35 skriver man: ”Uppgifterna i ett lägenhetsregister är inte direkt personanknutna utan kopplingen till person och hushåll sker i folkbokföringsregistren och senare också vid statistikframställningen.”

Anf. 60 BO NILSSON (s) replik

Fru talman! Margitta Edgren talar om vad hon ”tror” och frågar hur vi kan vara så tydliga. Det verkar som om hon själv är väldigt osäker, och det tror jag nog är bra med tanke på den uppfattning hon har.

Jag upprepar att den här sortens register redan finns när det gäller enbostadshus. Jag tycker att det är konstigt att man inte skulle kunna göra samma bedömning när det gäller flerbostadshus.

Man behöver inte lämna ut några individuppgifter, utan det råder fullständig sekretess. Det står bl.a. i betänkandet att de uppgifter som SCB använder för att framställa statistik omfattas av absolut sekretess. Jag tycker därför att bl.a. Margitta Edgren är onödigt orolig för det här.

Margitta Edgren sade också någonting märkligt, nämligen att Stockholms kommun är osäker på det här. Men det är ju faktiskt så att Stockholm redan använder det här sättet att jobba med register. Man

har väl då upptäckt att det är ett bra sätt och därför övergivit sin gamla uppfattning. Jag tycker att det också talar för att även Margitta Edgren borde ge sig på den här punkten.

Prot. 1995/96:40
18 december

Anf. 61 MARGITTA EDGREN (fp) replik

Fru talman! Jag är mycket säker på att detta är ett integritetskränkande register, som på sikt kommer att vara förödande för tilltron till och legitimiteten för riksdagens framtida beslut på detta område.

När det gällde Stockholm talade jag om 1990. Den gången var Stockholm länge väldigt avvaktande till att anslå de medel som kunde behövas för att man skulle kunna använda FoB 90. Jag har ingen aning vilken Stockholms inställning är i dag.

*Registerbaserad folk-
och bostadsräkning
år 2000 m.m.*

Bo Nilsson talade om vilket behov vi har av forskning. Men vi får ändå inte glömma att bl.a. Datainspektionen aldrig skulle godkänna ett forskningsregister med så luddiga argument som här framförts. Man har alltid som ett huvudkrav att ändamålet med forskningen måste vara så preciserat att det alltid framgår vilken speciell forskning som skall göras med hjälp av de personanknutna uppgifter som samlas in. Så tydligt är inte detta förslag.

Det måste väl ändå vara en skillnad mellan att villor finns i ett register och att man för varje lägenhet anger t.ex. Margitta Edgren, Stora Södergatan 38, nr 48. Av detta kommer då att framgå att jag bor ihop med Lars Edgren, med Johan Edgren, Joakim Edgren, Jessica Edgren, osv, eftersom vi alla bor i lägenhet nr 48. Detta är det integritetskränkande.

På lång sikt kommer det av adressen att framgå – för postmästaren, för brevbäraren och för alla andra som ser ens adress – vem man bor ihop med och hur många man är. Det är integritetskränkande. Det är en konsekvens av att vi nu inrättar detta lägenhetsregister.

Anf. 62 BO NILSSON (s) replik

Fru talman! När Margitta Edgren använder ord som ”förödande” tror jag att hon talar emot sig själv. När man tar till så starka ord betyder det ofta att man inte har ordentligt på fötterna. Det menar jag nog gäller för Margitta Edgren i den här frågan – också, höll jag på att säga, men det tar jag genast tillbaka.

Margitta Edgren tog Stockholm som exempel och sade att man 1990 var emot. Men nu har jag ju förklarat att Stockholm den här gången tycker att det här är ett bra sätt att jobba – det står också beskrivet i betänkandet. När nu kommunerna som behöver de här uppgifterna har ändrat sig tycker jag att det finns skäl även för Margitta Edgren att ändra sig.

Margitta Edgren ”trodde” igen att 10 miljoner kronor inte räcker. Men vi har bedömt att det kommer att räcka med 10 miljoner kronor när det här registret är upparbetat.

När det gäller integriteten och sekretessen vill jag till sist säga att vi har ett organ som kan de här frågorna och som ständigt arbetar med

Prot. 1995/96:40
18 december

dem, nämligen konstitutionsutskottet, och utskottet har konstaterat att det här är ett klart godkänt sätt att jobba med de här frågorna. Då tycker jag att vi skall följa den linjen.

Till allra sist vill jag säga att Margitta Edgren överdriver sekretessfrågorna. Det förekommer faktiskt inga individuppgifter i det här programmet sedan det är uppbyggt.

Anf. 63 LENNART HEDQUIST (m)

Fru talman! Den svenska folkbokföringen har mycket gamla anor, och vi har anledning att vara stolta över den statistik bakåt i tiden som den har givit oss tillgång till.

Vi har ofta, inte minst i kommunerna i samband med att debatten har förts kring folk- och bostadsräkningarna, haft funderingar på varför folkbokföringen och de uppgifter som finns där inte skulle kunna vara tillräckliga för att ha den samhällsplanering som är syftet bakom folk- och bostadsräkningarna. Det har då varit uppenbart att det i de uppgifterna saknas en del, som har fått samlas in, i det här fallet vart femte år. Men i grunden har vi tyckt att det varit egendomligt att man skall behöva göra särskilda uppgiftsinsamlingar.

Här i riksdagen har man, såvitt jag förstår, haft samma inställning i anslutning till diskussionen tidigare om de manuella folk- och bostadsräkningarna. Man har då sökt sig fram till vägen huruvida det skulle vara möjligt att ha en registerbaserad folk- och bostadsräkning. Förutsättningen för att ha det har redan nämnts, dvs. att detsamma bör gälla för flerbostadshusen som i dag gäller för enbostadshusen, nämligen att det finns ett register.

Vi moderater har i olika sammanhang föreslagit att man skulle kunna övergå till ett system med ägarlägenheter i flerbostadshus. Om de var ägda skulle vi få även ett register på lägenheter i flerbostadshus.

Jag tycker inte att det är särskilt märkvärdigt om vi nu skulle upprätta ett lägenhetsregister över bostäder i vårt land och den vägen få en komplettering i folkbokföringen. Ibland när man hör den här debatten och övertonerna i den undrar man om vi, med de argument som framförs, över huvud taget skulle kunna besluta om en folkbokföring i vårt land. Nu är det fråga om en komplettering, som är viktig för de planeringsfrågor som bl.a. Bo Nilsson har nämnt.

Integritetsfrågorna är utomordentligt viktiga, enligt min mening. Det sker integritetskränkningar på en rad områden, där det kan diskuteras i vilken utsträckning starkt personliga uppgifter skall vara offentliga. Man kan nämna ett sådant exempel som att det i vårt land ges ut böcker om vad enskilda människor tjänar – inkomst av tjänst eller kapital – och om vilken förmögenhet människor har. Man kan rada upp ytterligare exempel på uppgifter som är tillgängliga om enskilda personer.

Jag har väldigt svårt att förstå att det skulle vara något märkvärdigt att människor talar om var de bor. De flesta människor är redan i dag tvingade att ange den exakta fastigheten i fråga om enbostadshusen. Jag har svårt att förstå, Margitta Edgren, varför det skulle vara så komplicerat att i ett stort flerbostadshus, där väldigt många har samma adress, ha en unik bestämning av var i en stor fastighet man bor. Detta är nödvändigt för samhällsplaneringen; det vet vi som har varit aktiva ute i kommunerna och som har sett vad de här uppgifterna kan användas till för att åstadkomma det goda samhället.

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag har därför haft väldigt svårt att förstå de bevekelsegrunder som har legat bakom förslaget om avslag på propositionen. Därför har jag inte ställt mig bakom någon reservation.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 64 MARGITTA EDGREN (fp)

Fru talman! Jag skulle bara vilja säga till Bo Nilsson att det i KU:s yttrande står klart att integritet är en avvägning mellan olika intressen. Det går alltså inte att klart definiera. Jag vill då bara säga att vi i denna avvägning tydligt kan se ideologiska skillnader oss emellan, mellan en socialdemokratisk och en liberal uppfattning om vem som i detta fall är ägare av uppgifterna. Socialdemokraterna sätter alltså den kollektiva nyttan före individnyttan, och liberaler tillåter inte att individers integritet kränks för ett förment kollektivt syfte.

Anf. 65 BO NILSSON (s)

Fru talman! När det gäller den ideologiska skillnaden mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna i de här frågorna, tror jag snarare att skillnaden ligger i kommunal erfarenhet. Vi som har jobbat ute i kommunerna känner till det här behovet och är också beredda att se till att kommuner och andra planerare har en chans att få sådana uppgifter att de kan förbättra sina planeringsmetoder, och dessutom kanske också kan svara för utvecklingen i sina kommuner. Jag tror alltså snarare att skillnaden ligger där än att den är ideologisk.

Anf. 66 MARGITTA EDGREN (fp)

Fru talman! Med erfarenhet av tio års landstingskommunalt arbete är jag inte fullt så imponerad av kommunala och landstingskommunala insatser just i dessa frågor.

Anf. 67 BO NILSSON (s)

Fru talman! Till sist vill jag säga att vi skiljer oss också på denna punkt. Jag har mycket stort förtroende för kommunernas sätt att jobba med sådana här frågor. Därför har vi kanske olika åsikter om detta.

Anf. 68 MARGITTA EDGREN (fp)

Fru talman! Jag sade att jag inte var imponerad. Det var det ord jag använde.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

6 § Vissa mindre ändringar i kommunalskattelagen, m.m.

Prot. 1995/96:40
18 december

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU15

Vissa mindre ändringar i kommunalskattelagen, m.m. (prop. 1995/96:102)

Kammaren biföll andre vice talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

7 § Beskattning av utländska kapitalförsäkringar

*Beskattning av
utländska kapital-
försäkringar*

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU16

Beskattning av utländska kapitalförsäkringar (prop. 1995/96:97)

Kammaren biföll andre vice talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 69 CARL ERIK HEDLUND (m)

Fru talman! Den debatt som vi nu skall ha handlar inte enbart om beskattning av utländska kapitalförsäkringar och om att skjuta upp slopanDET av förmögenhetsskatten ytterligare ett år. Det handlar också i högsta grad om Sveriges roll i det internationella samarbetet. Vi har genom först EES-avtalet och sedan det fulla medlemskapet i den europeiska unionen förbundet oss att följa ett antal gemensamma riktlinjer och bestämmelser. En av de allra främsta gäller den fria rörligheten för människor, varor, tjänster och kapital. Det är i mångt och mycket fundamentet för det internationella samarbetet. Bakom ligger vetskapen att det är denna fria rörlighet och samarbetet över gränserna som är grunden för tillväxt och välstånd, i Sverige och i världen.

Vi i Sverige var länge mer eller mindre isolerade från vår omvärld. Vi hade längre än de allra flesta industrinationer kvar valutaregleringar och andra hinder för kapitalrörelser. Nu är förhållandena annorlunda, men detta innebär också att Sverige som nation inte kan ha helt annorlunda ekonomiska regler än övriga i Europa. Gör vi det får vi finna oss i att t.ex. kapitalströmmarna tar en annan väg, vilket naturligtvis är till förfång för Sverige. Så blev det när svenska kapitalförsäkringar började förmögenhetsbeskattas, medan utländska kapitalförsäkringar förblev obeskattade. Detta var i högsta grad diskriminerande för svenska försäkringsbolag, och effekten blev också den väntade: Tecknandet av försäkringar i utlandet ökade kraftigt. Nu vill regeringen komma åt detta genom att införa beskattning även av de utländska försäkringarna.

Detta kan ju tyckas vara rättvist och riktigt. Men så enkelt är det inte. Bestämmelserna för kapitalförsäkringar varierar från land till land.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattningsav
utländska kapital-
försäkringar*

Ibland är det ingen beskattning alls, ibland är det försäkringsbolagen som är skatteobjekt och stundtals beskattas försäkringstagarna. Generellt kan man säga som det står i regeringens lagrådsremiss: Avkastningen på livförsäkringskapitalet är normalt föremål för betydande eller fulla skattelättnader i de kontinentala länderna.

När det nu är så att nettoavkastningen efter skatt för kapitalförsäkringar varierar kraftigt mellan Sverige och andra länder är det inte konstigt att svenska medborgare använder sig av sin rätt att placera sina pengar där de ger den bästa avkastningen. Ur nationens synvinkel är det naturligtvis inte bra att kapital strömmar ur landet. Vi behöver sparande som är långsiktigt och som kan delta i den revitalisering av Sverige som industrination som är önskvärd och nödvändig. Svenska försäkringsbolag investerar mer i svenska aktier och obligationer än vad utländska bolag gör.

Fru talman! Om vi skall konkurrera om sparandeströmmarna kan vi i princip välja två vägar. Den första vägen är att göra som regeringen och utskottsmajoriteten vill att vi skall göra: bygga murar gentemot andra länder, införa skattesanktioner mot utländska försäkringar och hoppas att svenska sparare stannar hemma med sitt kapital. Vi ställer oss då utanför gemenskapen och riskerar att fällas i EG-domstolen. Den andra vägen är den rakt motsatta, nämligen att slopa förmögenhetsbeskattningen en gång för alla. Då blir det inte bara rättvisa mellan svenska och utländska försäkringsbolag, utan då blir det också en större konkurrens mellan olika alternativa kapitalplaceringar inom och utanför landet.

Regeringen har föreslagit att de nuvarande övergångsreglerna avseende förmögenhetsbeskattning förlängs ytterligare ett år. Dessa regler är tillfälliga i avvaktan på att förmögenhetsskatten enligt beslut av riksdagen skulle slopas 1995. Vi moderater har i en motion med anledning av proposition 1995/96:25 utvecklat skälen till varför förmögenhetsskatten skall slopas. Den debatten äger som bekant rum i morgon. Vi säger att det inte finns någon anledning till att övergångsreglerna skall förlängas.

Fru talman! Det är klart att vi skall acceptera att vi är en del av ett större internationellt samarbete och anpassa våra lagar därefter. Vi kan inte tro att vi både kan vara en totalreglerad stat och samtidigt vara en fullvärdig medlem i den europeiska gemenskapen. I Östtyskland byggde man muren för att hindra folk från att fly. Kapital är ännu mer lättörsligt än personer. Det är dömt att misslyckas att bygga murar för kapitalrörelser.

Långt bundet sparande är samhällsnyttigt och bör uppmuntras. Varför är vi då så annorlunda än andra länder? Binder man sitt sparande är man extremt beroende av långa, stabila regler. Det är därför upprörande att se hur regering och riksdag har agerat mot försäkringssparandet i Sverige. För tio år sedan genomfördes en konfiskation av pensionssparandet. Avkastningen på pensionssparandet hade då varit mycket hög beroende på stigande fastighetsvärden och aktiekurser. Detta skulle vara särskilt stötande, och staten drog in 16 miljarder kronor utan vidare. Jag kan inte erinra mig att någon från Socialdemokraterna

velat betala tillbaka något, när det sedan visade sig att mycket av denna förmögenhetsuppbyggnad var en illusion.

Skatten skulle dock vara en engångsföreteelse. Sedan dess har vi fått se flera försämringar av villkoren för försäringssparande. Tidigare i år har uppskjutning av inkomstskatten till följd av att man betalar premier för pensionsförsäkringar halverats. Biträdande socialminister Anna Hedborg har i några uppmärksammade uttalanden hävdade att det skulle vara möjligt att reducera den allmänna tilläggspensionen för dem som har privata försäkringar. Det sägs att detta skulle vara logiskt. Jag har svårt att se logiken i att hindra medborgarna från att själva trygga sina familjers ekonomi. Och i dag gäller det kapitalförsäkringarna.

Det förutsätts att utländska försäkringsbolag skall lämna kontrolluppgifter till svenska skattemyndigheter. Detta kommer med stor sannolikhet inte att ske. Jag vet att några av de största utländska aktörerna på den svenska marknaden inte kommer att göra det av konkurrensskäl och integritetsskäl. Jag vet också att ett engelskt dotterbolag till ett av Sveriges största försäkringsbolag inte kommer att lämna sådana uppgifter. Detta gäller naturligtvis bara i det fall försäkringen tecknats i England utan att det svenska bolaget varit medverkande. Varför införa en bestämmelse som inte kommer att efterlevas och där svenska staten inte har några som helst sanktionsmöjligheter? Det bidrar bara till att minska respekten för lagarna och kan ha smittoeffekter på andra områden. Och några stora pengar till statskassan kommer det inte heller att bli. Utskottsmajoritetens förslag att införa förmögenhetsbeskattning av utländska kapitalförsäkringar skall därför avvisas.

Fru talman! I propositionen finns också ett förslag om att införa premieskatt för begagnade utländska livförsäkringar. Det är viktigt att slå fast att det är rimligt att försäkringstagare som fått förändrade förutsättningar skall kunna sälja sin försäkring utan alltför stora avbränningar. Skatteutskottets majoritet vill nu att premieskatt även skall drabba begagnade försäkringar.

Vi moderater anser att det är i högsta grad sannolikt att systemet med premieskatt strider mot EG:s regler om fri rörlighet för tjänster och kapital. Även inom kommissionen har man premieskatten under observation, och det är bara svenska utfästelser att förändra lagen, som hittills förmått kommissionen att avvakta. Nu är ett fall uppe i en kammarrett i Sverige, och där har en klagande begärt att få fallet prövat av EG-domstolen. Till detta skall läggas att Danmark, som har ett liknande system, nu är föremål för granskning huruvida premieskatten överensstämmer med lagen om fri rörlighet för tjänster eller ej. Vi moderater har begärt att regeringen skall mer grundligt utreda förhållandena och återkomma. Det finns ingen anledning att forcera.

Slutligen, fru talman, vill jag framhålla att det är totalt oacceptabelt att genom en skrivelse i juni månad stoppa praktiskt taget all handel med utländska försäkringar, för att i dag, den 18 december – sex månader senare – fatta beslut om eventuellt nya regler. Det är att visa liten respekt för enskilda medborgare, försäkringsbolag, försäkringsmäklare och deras behov av långsiktiga stabila regler. Det framstår som ännu mer utmanande när regeringen i sin proposition framhåller att man just

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattning av
utländska kapital-
försäkringar*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattningsav
utländska kapital-
försäkringar*

nu håller på med en översyn av det nuvarande beskattningssystemet för försäkringsområdet. Varför då så bråttom? Varför förstärka den negativa bilden av Sverige som regleringarnas förlovade land, landet som fortfarande vill leva i det förgångna?

Fru talman! Jag står givetvis bakom moderaternas reservationer, som innebär avslag på alla momenten, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 70 KARIN PILSÄTER (fp)

Fru talman! Långsiktigt sparande är viktigt för samhällsutvecklingen. Inte minst kommer det att vara ett viktigt ämne i morgondagens debatt om tillväxt och utveckling.

Men långsiktigt sparande kräver långsiktiga villkor och stabila spelregler. Den här regeringen har tyvärr inte gjort sig känd för att stå för stabila villkor och enhetliga regler. Villkoren i Sverige avgör om sparandet sker i Sverige, men kapitalmarknaden är internationell.

Regeringens proposition är ett slag i luften, och jag vill verkligen betona, fru talman, att vi från Folkpartiets sida naturligtvis inte är för skatteundandragande. Beslutade skatter skall betalas, även om vi inte alltid har varit på ja-sidan när omröstningen i den här kammaren har skett. Men då måste förslagen vara genomförbara.

De här förslagen är inte genomförbara. De är så att säga mer av kosmetisk art, precis som valpskatt och en del andra saker som har drivits igenom tidigare. Men man kan inte sanera finanserna med läppstift.

Dessa förslag kommer att öka och inte minska bristen på konkurrensneutralitet mellan t.ex. Sverigebaserade och utlandsbaserade mäklare och företag. Det kommer att leda till att fler flyttar sin verksamhet utomlands. Det blir större risk för oseriösa mäklare och för att de inte kommer att ha sin representation i Sverige.

Dessa förslag kommer inte att kunna tillämpas på försäkringar som tecknas i väldigt många länder. Många länders företag kommer inte att bry sig om dem, och då finns det inga sanktioner. Självfallet kommer fler att flytta över sitt sparande till sådana.

Dessa förslag ökar – de minskar inte – skillnaderna i villkor för sparare och för försäkringsbolag och fondförvaltare. Småspararna blir som vanligt hänvisade antingen till vanliga inhemska företag med sämre villkor eller måste ta risken med oseriösa mäklare som det kan vara svårt för en enskild person att kontrollera villkoren hos. Storkunderna har alltid helt andra möjligheter.

Fru talman! Seriösa svenska mäklare och bolag kommer helt enkelt att få sämre villkor eller slås ut från denna spar- och försäkringsform utan att vi får in speciellt mycket pengar i statskassan. Det kommer inte att ge de lika villkor som man är ute efter. Det är tvärtom, fru talman, ganska oklart om det alls kommer att kunna vara genomförbart. Det är kanske inte förenligt med EU-reglerna. Såvitt vi förstår håller kommissionen nu på att titta på detta.

För att ett sådant förslag skulle kunna fungera någorlunda – jag tror aldrig att det kan fungera till hundra procent på en internationell kapi-

talmarknad – krävs det internationella överenskommelser och enhetliga harmoniserade skattesatser mellan de länder som är inblandade. Det hade enligt vårt sätt att se det varit mycket bättre om finansministern hade ägnat mer tid åt att försöka komma överens med finansministrar i andra länder än åt att skriva sådana här propositioner.

Till sist, fru talman, vill jag säga följande: Beträffande förmögenhetskatten som helhet har vi från Folkpartiet i många andra sammanhang framfört våra synpunkter, framför allt om en omedelbar individuell förmögenhetsbeskattning. De har blivit nedröstade tidigare, och de kommer säkert att återkomma i andra debatter i denna kammare.

Jag vill för tids vinnande yrka bifall endast till reservation nr 1, som Isa Halvarsson står med på, men jag står givetvis bakom alla de övriga reservationer som Isa Halvarsson har undertecknat.

Anf. 71 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds)

Fru talman! Beskattningssystemet bygger på kontrolluppgifter och uppgifter lämnade i självdeklarationerna. Uppgiftsskyldigheten och kontrollen av att uppgiftsskyldigheten fullgörs är basen för en effektiv och likformig beskattning. Det är ett problem att inte samtliga skattepliktiga inkomster och reavinster som skall deklarerats i Sverige verkligen redovisas i deklarationerna. Det är viktigt att skattemyndigheterna för att komma åt skattefusk har effektiva kontrollmöjligheter som är avvägda mot rimliga rättssäkerhetsgarantier.

Regeringen föreslår dock en modell för kontrolluppgiftsförfarandet för utländska kapitalförsäkringar som av flera skäl är omöjlig. Regeringens förslag innebär att utländska försäkringsföretag inom EES som bedriver gränsöverskridande verksamhet här i landet innan verksamheten inleds skall lämna skriftlig förbindelse till Finansinspektionen om att årligen lämna kontrolluppgifter om värde på försäkringar som innehåses av personer bosatta i Sverige. Vidare skall den som förmedlar försäkringsavtalen lämna kontrolluppgift om avtalsparterna. Försäkringstagaren skall i sin tur lämna fullmakt till insyn i försäkringen. Den som förmedlar försäkringen lämnar fullmakten vidare till Riksskatteverket.

Det är ett genomtätt förslag, kan det tyckas. Samtliga aktörer – bolag, förmedlare och försäkringstagare – dras in i kontrolluppgiftslämnandet, vilket borde göra det heltäckande. Det är dock mycket svårt att kontrollera denna typ av förmögenhet, som i dag relativt fritt rör sig över nationsgränserna.

Försäkringsbranschen har själv uttryckt farhågor om att regeringens förslag skulle gynna oseriösa aktörer på marknaden, vilka skulle skapa sig konkurrensfördelar genom att inte medverka i kontrolluppgiftsförfarandet. Den föreslagna skyldigheten för försäkringsbolag inom EES att lämna kontrolluppgift skulle kunna innebära en konkurrensfördel för banker och försäkringsbolag utanför EES-sfären utan etablering i Sverige. Risken finns att företag utanför EES-sfären och enskilda säljare tar över stora delar av marknaden.

Särskilda problem med kontrolluppgiftslämnandet berör förmedlarnas skyldighet att medverka i kontrolluppgiftslämnandet. Det är inte sannolikt att en förmedlare ges rätt att föra register över kunder i ut-

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattning av
utländska kapital-
försäkringar*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattningsav
utländska kapital-
försäkringar*

ländska försäkringsbolag. Detta måste ses som en förutsättning för förmedlarnas medverkan. Normalt har inte heller förmedlaren kunskap om ifall en förmedlad kontakt verkligen leder till avtal. Förmedlaren har också svårt att veta något om avtalets fortbestånd.

Fru talman! I betänkandet försöker utskottsmajoriteten ge sken av att det finns en fungerande kontroll av svenskarnas inlåningskonton eller fondpapper i utlandet som man nu vill utvidga. Det talas i betänkandet om en ”etablerad ordning”. Sanningen är att denna kontroll inte fungerar särskilt effektivt i dag. Om man vill vara vänlig kan man säga att utskottsmajoriteten nu vill slå ytterligare ett slag i luften. Problemet är att förslaget om kontrolluppgiftslämnande kommer att gynna oseriös verksamhet.

Kristdemokraternas invändning om att uppgiftsskyldigheten är begränsad till de företag som driver verksamhet inom EES bemöter utskottet med att säga följande: Det är önskvärt med en motsvarande uppgiftsskyldighet för företag som bedriver gränsöverskridande verksamhet i Sverige från en ort utanför EES-området. Vidare hänvisar utskottsmajoriteten till propositionen och menar att möjligheten till aktiv försäljning av försäkringar genom det egna företaget från en verksamhet utanför EES-området är begränsad. Detta är rena rama önsketänkandet. Förslaget kommer att gynna oseriösa aktörer. Kristdemokraterna avvisar därför majoritetens förslag till kontrolluppgiftslämnande.

Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till den gemensamma reservationen nr 2.

Anf. 72 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s)

Fru talman! I propositionen 1995/96:97 föreslås att skatteplikt för förmögenhet och skyldighet att lämna kontrolluppgift införs för utländska kapitalförsäkringar fr.o.m. 1996 års taxering. Detta är en första etapp i en genomgång av skattereglerna för utländska försäkringar. I nästa steg görs en översyn av nuvarande premieskatt.

I föreliggande proposition förlängs den nuvarande övergångsregleringen för förmögenhetsbeskattningen t.o.m. 1997 års taxering. De nya reglerna skall dock i huvudsak gälla endast försäkringsavtal ingångna efter halvårsskiftet i år.

Nuvarande skatteplikt för inhemska livförsäkringar utvidgas till att omfatta också utländska livförsäkringar.

Det särskilda sparandet i utländska fondförsäkringar har ökat kraftigt de senaste åren. Premierna för dessa försäkringar har år 1994 uppgått till 7,5 miljarder kronor. Denna utveckling kan antas bero på den förmånliga beskattningen.

De utländska försäkringar som finns på den svenska marknaden är normalt s.k. fondförsäkringar med nästan obetydligt försäkringsinnehåll. Det är nämligen ofta till 99 % ett sparande i värdepappersfonder.

Fru talman! I stor utsträckning säljs dessa rena sparprodukter av svenska försäkrings- och bankkoncerner via utländska dotterbolag. Man kan således över samma disk på banken eller försäkringsbolaget i Sverige sätta in pengar i ett värdepappersfondssparande som antingen paketeras som ett svenskt avtal eller som ett utländskt avtal. I det ena

fallet är sparandet förmögenhetsskattefritt, men inte i det andra fallet. Dessutom får man när man väljer det utländska avtalet en premieskatt som inte ens motsvarar hälften av den normala inkomstskatt som belastar vanligt hushållssparande.

Eftersom hindren för gränsöverskridande verksamhet i stort har slopats finns det inte någon anledning att inte behandla svenska och utländska försäkringar lika i fråga om beskattning.

Hittills har de svenska försäkringarna beskattats efter inhemska regler medan de utländska i de flesta fall beskattats i det land där de är tecknade.

När det gäller kontrollen föreslås i propositionen att utländska försäkringsföretag inom EES-länderna som bedriver gränsöverskridande verksamhet i Sverige skall – innan verksamheten inleds – lämna skriftlig förbindelse till Finansinspektionen att årligen lämna kontrolluppgift om värde på försäkringar som innehas av personer bosatta i Sverige.

Den som förmedlar de aktuella försäkringsavtalen skall lämna kontrolluppgift om avtalsparterna. Försäkringstagare skall lämna fullmakt till insyn i försäkringen. Denna fullmakt skall överlämnas till Riksskatteverket via den som förmedlar försäkringsavtalet.

Denna lagändring tillämpas för första gången vid 1996 års taxering. De nya reglerna om förbindelse från utländsk försäkringsgivare att lämna kontrolluppgift tillämpas dock första gången i fråga om kontrolluppgifter som ligger till grund för 1997 års taxering.

Begagnade utländska kapitalförsäkringar har under senare tid förmedlats i ökad omfattning på den svenska marknaden. Man kan på goda grunder anta att förfarandet med övertagande av försäkringsavtal satts i system för att kringgå premieskatt och följaktligen kan leda till betydande skattebortfall om inget görs. Därför är förslaget nu att man tillämpar samma regler beträffande premieskatt på gamla som på nya försäkringar. Förutom att de antas leda till skattebortfall är risken stor att de snedvrider konkurrensen på den svenska försäkringsmarknaden till nackdel för de svenska försäkringsbolagen.

Denna ändring sker med retroaktiv verkan från och med den 1 juli 1995. Övriga frågor i propositionen är att övergångsregleringen för förmögenhetsbeskattningen förlängs ytterligare ett år t.o.m. 1997 års taxering.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 73 CARL ERIK HEDLUND (m) replik

Fru talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt att svenska försäkringsbolag i dag är diskriminerade jämfört med utländska försäkringsbolag. Det beslut som fattades för fem år sedan i denna riksdag var redan då ett felaktigt beslut, vilket alla remissinstanser och även Moderata samlingspartiet framhöll. Det blir inte bättre av att man nu skall införa en bestämmelse som är kosmetika, som Karin Pilsäter sade.

Vi kan inte vara säkra på att kontrolluppgifter lämnas från alla bolag och från alla länder, eftersom man har andra bestämmelser. Dessutom vill jag fråga om utskottsmajoriteten har tagit del av de utslag som

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattning av
utländska kapital-
försäkringar*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattningsav
utländska kapital-
försäkringar*

gjorts av EG-domstolen. Den har i ett antal olika avgöranden slagit fast att skattekontrollskäl inte kan godtas för att rättfärdiga diskriminering.

Anf. 74 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s) replik

Fru talman! Den kontroll som här föreslås är samma som gäller för bankerna, så det är ingen nyhet. Vi måste hjälpas åt att sanera statsfinanserna och försöka att jämföra utländska och svenska försäkringar med varandra för att inte snedvrída konkurrensen.

Sin vana trogen föreslår moderaterna att förmögenhetsskatten skall bort. Jag förstår inte hur de kan tycka att det vanliga hushållssparandet skall beskattas medan höginkomsttagarna skall slippa.

När det gäller reglerna har de granskats av Lagrådet dels när de infördes på bankområdet, dels i denna omgång, och man har inte funnit några som helst anmärkningar emot dem.

Anf. 75 CARL ERIK HEDLUND (m) replik

Fru talman! Den senaste anmärkningen var anmärkningsvärd. Vad Lagrådet har sagt är att man inte tar ställning till om premieskatten är förenlig med EG-rätten eller inte. Jag vill erinra om att vi inte var med i EES och naturligtvis inte heller med i EU när vi införde beskattningen av de utländska försäkringarna. Vid den tidpunkten hade Lagrådet ingen anledning att ta ställning till den här frågan, och nu säger man bara att man inte har haft anledning att titta på det ytterligare. Lagrådet passar egentligen i den här frågan.

Det är intressant att lyssna på argumenteringen att detta förslag genomförs för att förbättra statsfinanserna. Om det åtminstone hade varit så! Men som flera tidigare talare här har konstaterat kommer det att vara ett slag i luften. Vi har inte några sanktionsmöjligheter, och vi har över huvud taget inte några möjligheter att kontrollera om det finns skatteobjekt utomlands enligt svensk skattelag. I ett EU-land, Luxemburg, är det av integritetsskäl i lag förbjudet att lämna uppgifter, även om jag som försäkringstagare säger: Var vänlig lämna uppgifter till svenska staten.

Detta är en illa genomtänkt förändring. Om vi tänker efter, och vill att vi skall leva kvar i en rättsstat, skall den inte genomföras.

Anf. 76 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s) replik

Fru talman! Det är som alltid när moderaterna talar: Man skall sänka skatten för de välbeställda. Höginkomsttagarna vill inte vara med och dela på bördorna, utan de skall bäras av de svaga. Jag kan bara konstatera att vi i grunden har väldigt olika uppfattning på detta område.

Carl Erik Hedlund sade i sitt anförande att det var viktigt att kapitalet stannade i landet. Hur har han tänkt sig att det skall ske?

När det gäller kontroller och annat finns det förvisso redan nu när det gäller vanliga deklARATIONSSKYLDIGHETER människor som försöker smita ifrån sina skyldigheter. I grund och botten är det svenska staten som förlorar när människor försöker smita undan. Jag skulle gärna vilja

veta: Hur har Carl Erik Hedlund tänkt ordna så att kapitalet stannar i landet?

Anf. 77 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik

Fru talman! Jag skulle vilja fråga utskottsmajoritetens talesman hur man ser på risken för att detta gynnar oseriösa aktörer. Jag uppfattade inte att det sades så mycket om det i huvudanföreläggandet. Redan i dag finns oseriösa aktörer på den svenska marknaden. Jag tror att det är stor risk för att antalet ökar ytterligare, och det är småspararna som drabbas. Antalet s.k. postorderföretag som bedriver kapitalplaceringsverksamhet kommer nu att öka i stor omfattning när de också får denna sträng på sin lyra.

Jag förstår inte heller hur man skall kunna gå i land med att kontrollera förmedlarnas verksamhet när de skall medverka i kontrolluppgiftslämnandet. Är det verkligen majoritetens uppfattning att man i Sverige får föra register över kunder i utländska företag? Det är inte så sannolikt att man får det. Om man inte ens får föra register faller det hela med att man som förmedlare skall kunna veta om vilka affärer som kommer till stånd. Jag skulle vilja få kommentarer i dessa frågor.

Anf. 78 INGIBJÖRG SIGURSDÓTTIR (s) replik

Fru talman! Det låter väldigt vackert när Michael Stjernström talar om småspararna som om han värnade mest om dem. Det gläder mig i och för sig att höra. Men jag tror inte att småspararna springer till oseriösa aktörer. De småsparare jag känner har inte dessa bekymmer. De har ingenting att spara. Jag tror att Michael Stjernström i förtäckta ordalag värnar om höginkomsttagarna när han pratar så vackert om de små.

Anf. 79 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik

Fru talman! Jag fick inget svar på frågan. Det framgår fortfarande inte om utskottsmajoriteten ser någon risk i att man gynnar oseriösa aktörer inom detta område. Visst är det så – det måste väl ändå utskottsmajoriteten känna till – att det finns flera postorderföretag som skickar direktreklam hem till svenska hushåll där hushållen uppmanas att placera några hundra kronor i månaden i en utländsk försäkring i ett företag som ligger på en kanalö.

Den här verksamheten, som jag i många fall betecknar som oseriös, kommer att explodera i omfattning. Det är detta jag talar om. Ett par hundralappar i månaden är en summa som en småsparare kan avstå.

Anf. 80 INGIBJÖRG SIGURSDÓTTIR (s) replik

Fru talman! Michael Stjernström talar om att gynna oseriösa företag. Det förfaringssätt som redan nu finns har gynnat dem som säljer dessa försäkringar. Det har ju varit en mycket lönsam affär för dem. Jag vet inte varför vi skall gynna det systemet. I övrigt har jag inget mer att tillägga.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattning av
utländska kapital-
försäkringar*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Beskattnings-
av
utländska kapital-
försäkringar*

Anf. 81 CARL ERIK HEDLUND (m)

Fru talman! I den här debatten har vi fått höra en hel del om socialdemokraternas syn på oss moderater. Då vill jag bara erinra om att vi moderater vill avskaffa förmögenhetsskatten totalt. Det gäller såväl små som stora förmögenheter.

Vi pratar om detta med diskrimineringen av de svenska livförsäkringsbolagen och att det är huvudorsaken till att man vill göra den här förändringen. Med den förändring som nu är föreslagen kommer vi att diskriminera utländska kapitalförsäkringsbolag. De kommer med stor sannolikhet att föra talan mot Sverige. De kommer att säga att vi diskriminerar dem och att vi bryter mot EG-rätten.

Jag tycker att det skulle vara en chikan för Sveriges riksdag att fatta ett beslut som sedan kommer att bli fällt i EG-domstolen. Sannolikheten är stor för att så kommer att ske. Jag tycker alltså med andra ord att det här förslaget är alldeles för dåligt underbyggt.

Sedan sade Ingibjörg Sigurdsdóttir att vi nu har ett system som innebär att de utländska bankerna talar om hur mycket pengar som svenska medborgare har på utländska konton. Det är rätt. Men om man tar ett samtal med Finansinspektionen och hör efter hur många utländska banker det är som har registrerat sig och som lämnar kontrollbesked kan man konstatera att även den bestämmelsen är ett slag i luften. Det fungerar inte. Då frågar jag mig varför vi skall föra in bestämmelser som bara är något av en illusion. Det försvårar för småsparare. Det är de oinformerade som kommer att drabbas hårdast av dessa s.k. kapitalrådgivare som vi ibland kan läsa om i pressen.

Anf. 82 INGIBJÖRG SIGURSDÓTTIR (s)

Fru talman! Jag fick inget svar på hur Carl Erik Hedlund vill behålla kapitalet i landet annat än att han vill avskaffa förmögenhetsskatten. Det är det stående förslaget hos moderaterna. Det är i och för sig ingen nyhet. Var finns rättvisan i det?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

*Vissa punktskatte- och
tullfrågor*

8 § Vissa punktskatte- och tullfrågor

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU17

Vissa punktskatte- och tullfrågor (prop. 1995/96:57 och 1995/96:12)

Kammaren biföll andre vice talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 83 KARL-GÖSTA SVENSON (m)

Fru talman! Återigen skall riksdagen besluta om en skattehöjning. Det är tydligen ingen hejd på regeringens skattehöjningsambitioner.

Den föreslagna höjningen av alkoholskatten på folköl medför en risk för att den ökande privata införseln av starköl kommer att bestå. I Skåne har folkölsförsäljningen gått ned med närmare 20 %. I hela landet har försäljningen gått ner ungefär 3 %. Det finns uppenbarligen en tendens till ökad konsumtion av starkare öl, och det förekommer en omfattande gränshandel.

En höjning av alkoholskatten för folköl är, enligt vår uppfattning, därför en felaktig åtgärd även ur alkoholpolitisk synpunkt.

Fru talman! Med det sagda yrkar jag bifall till den moderata reservationen i det här betänkandet.

Anf. 84 LARS U GRANBERG (s)

Fru talman! Drygt ett år har gått sedan Sverige och svenskarna bestämde sig för att ta klivet in i EU. Frågan är om det är på gott eller ont.

En fråga är den som rör tullen och vissa förändringar på punktskatteområdet. I skatteutskottets betänkande nr 17 tas frågor upp om förändringar utifrån de nya förhållanden som uppstått genom medlemskapet i EU, men också frågor som är av karaktären uppföljande åtgärder.

Under EU-förhandlingarna jobbades vissa undantagsregler fram. Ett sådant undantag är just Sveriges alkoholbeskattning. Detta undantag gäller fram t.o.m. 1997.

Fru talman! Under det gångna riksdagsåret har vi här i kammaren debatterat den här frågan vid flera tillfällen. Vid den förra debatten ställde jag en fråga som för oss socialdemokrater är självklar, nämligen om de andra partierna ställer upp på Världshälsoorganisationens mål om en sänkt alkoholkonsumtion i Sverige. Alla partier utom ett svarade på den frågan.

Fru talman! Frågan ställs nu en fjärde gång, men nu med en följdfråga. Vilken inverkan tror Karl-Gösta Svenson och Moderaterna att en sänkt alkoholskatt har på konsumtionen? Om svaret som Karl-Gösta Svenson och Moderaterna ger är en ökning, var skall vi som land då ta de pengar som kommer att behövas för vård av de ökande fallen av alkoholism? Glöm inte heller de ökade kostnaderna för den förebyggande vården! Vem skall betala det kalaset, Karl-Gösta Svenson?

Fru talman! Nu står vi inför en av de helger på året när just alkoholproblemen syns som tydligast. Men moderaterna slår ifrån sig problemet. Det sker endast på grund av en föråldrad borgerlig skattesyn. Låt mig bara konstatera, Karl-Gösta Svenson, att skatter och alkohol hör ihop, och så måste det också förbli.

Fru talman! Moderaterna säger att de tror på framtida alkoholskattesänkningar på ölet i ett Europaperspektiv. Vilken nivå menar moderaterna när de talar om Europaperspektiv? EU:s syn på det svenska ölet är att det har en felaktig skattesats. Det är sant. Men att sänka skatten på folköl utifrån ett näringsekonomiskt perspektiv får stå för moderaterna. Bryggarnäringen behöver precis samma saker som övriga näringar i Sverige, nämligen spelregler som är långsiktiga och hållbara även i ett Europaperspektiv.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Om moderaterna vill värna om svensk bryggerinäring krävs det litet grand mer än en tro på att utvecklingen blir si eller så. Vårt land och den här näringen har under en treårsperiod fått leva med ett sådant tyckande. Det har klart och tydligt visats att träffsäkerheten inte var den bästa.

Jag vill till sist, fru talman, ta upp den röda finska villaoljan. Jag vill som norrbotning ta upp detta problem, som uppstått i och med medlemskapet i EU. Efter vårt inträde i EU började vissa mindre nogräknade människor i landet, med hjälp av ändrade regler för tullbevakningen längs våra gränser, att utan erläggande av punktskatt införa stora kvantiteter finsk lågbeskattad röd eldningsolja till Sverige. Denna olja har varit avsedd för vidare försäljning som drivmedel i svenska fordon.

Fru talman! Det som en gång var något helt oskyldigt urartade till ren ekonomisk brottslighet. Det känns därför skönt att veta att när talmannens klubba om en stund faller har Sverige som land och vi som parlament agerat för att sätta stopp för en verksamhet som lurar staten på pengar – pengar som vi så väl behöver för att kunna hålla oss med en bra vård och annat som vi finner viktigt i vårt samhälle.

Jag vill också peka på att regeringen föreslås få i uppgift att följa utvecklingen på det här området och återkomma om så skulle behövas.

Med detta, fru talman, yrkar jag avslag på den enda reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 85 KARL-GÖSTA SVENSON (m)

Fru talman! Lars U Granberg är såvitt jag kan förstå mycket pessimistisk när det gäller EU-medlemskapet. Jag tycker att det är beklagligt att en företrädare för majoriteten i utskottet har denna negativa syn på vårt EU-medlemskap. Han grundar en del av sina negativa tankar på den gränsoverskridande handeln. En av de viktigaste åtgärder som är förenade med ett EU-medlemskap är att vi fritt skall kunna föra varor, tjänster, kapital och personer över gränserna i vår nya gemenskap.

Att Sverige kan få problem i vissa avseenden beror bl.a. på det mycket höga skattetrycket i Sverige. Att ständigt höja skatterna i vårt land bidrar till att ytterligare fjärma oss från de övriga länderna i Europa. I det avseendet måste ni tänka om.

Detta gäller även för alkoholskatterna. Vi måste ha alkoholskatter som stimulerar till intagande av alkoholsvagare drycker. Vi bör inte höja skatten på folköl nu när vi har sett att gränshandeln har medfört en ökad införsel av starkare öl. Det hjälper oss inte att bibehålla en konsumtion av det svenska folkölet.

Jag vill också svara på den direkta frågan. Även vi moderater ställer oss bakom WHO-målet, och vi kan göra det med en sund politik ur social synpunkt och ur beskattningssynpunkt när det gäller alkoholhaltiga drycker.

Anf. 86 LARS U GRANBERG (s)

Fru talman! Vad gäller frågan om pessimism eller inte om EU vill jag säga att jag röstade ja till EU och inte känner mig direkt pessimist-

isk. Jag tycker däremot att man i ett parti som har suttit i regeringsställning i Sverige och även har arbetat med förhandlingar med EU kanske borde ha tänkt på det här redan under dessa förhandlingar.

En annan sak som nu kom upp var långsiktigheten. Moderaterna har inte stått för någon direkt långsiktighet, i varje fall inte vad gäller företagsklimatet under den förra regeringsperioden och knappast heller nu i sin iver att sänka skatten på öl.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

9 § Skatt på naturgrus

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU18
Skatt på naturgrus (prop. 1995/96:87)

Kammaren biföll andre vice talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 87 JAN-OLOF FRANZÉN (m)

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 1 mom. 1, som innebär avslag på hemställan i SkU18 vad gäller skatt på naturgrus.

I den moderata reservationen avvisar vi inte helt propositionens tankegång att ändliga naturresurser skall nyttjas på ett sådant sätt att även framtida generationer får tillgång till råvaror. Åtgärder bör således vidtas för att vi skall uppnå en bättre hushållning med naturgrus.

Vi moderater anser att detta inte bör åstadkommas med ekonomiska styrmedel. Det finns, som vi ser det, inga klara argument för att en skatt skulle leda till en minskad användning av naturgrus. Regeringens förslag leder därmed endast till att det samlade skattetrycket ökar inom en viss näringsgren. Här har vi beaktat att flera tunga remissinstanser varit negativa till förslaget om införande av en naturgrusskatt och i stället föreslagit andra lösningar.

Riksrevisionsverket är mycket tveksamt till om en skatt är det lämpligaste sättet att uppnå det önskade målet. Man har från verkets sida i stället föreslagit som alternativ metod att med villkor för tillståndsgivningen kvotera grusuttagen mot en successiv minskning som på sikt leder till det önskade målet. Detta skulle också kunna ske, anser verket, genom frivilliga överenskommelser med branschen.

SGU, Sveriges geologiska undersökning, vars uttalande i detta sammanhang bör och skall väga tungt, anser för sin del att en tillräcklig hushållning med naturgrus kan uppnås genom allmänna råd och en bättre styrning från tillståndsgivande myndighet. I den moderata reservationen ansluter vi oss till denna uppfattning.

Till detta bör fogas Riksskatteverkets bedömning av de administrativa problemen och kontrollsvårigheterna.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Skatt på naturgrus

Prot. 1995/96:40
18 december

Skatt på naturgrus

Fru talman! Jag vill i detta sammanhang påminna om att naturgrus-användningen sedan 1987 och fram till 1994 har minskat med drygt 20 %, samtidigt som bergkrossproduktionen under samma period har ökat med 15 à 16 %. Detta har, som jag ser det, skett i samklang mellan myndighet och berörda aktörer i branschen.

Med konstaterandet av detta, som hänt under blott en sjuårsperiod, anser jag att vi är på rätt väg när det gäller naturgrus. Om man ytterligare skärper tillståndsgivningen och betonar det egna ansvaret, blir det, som vi moderater ser det, helt onödigt med en grusskatt.

En annan reflexion som kan göras i detta sammanhang gäller de många människor som behöver grus för att t.ex. bygga ett hus och dem som bor vid enskilda vägar. De kommer nu att få sina bidrag halverade och en kostnadsökning på gruset med 7:50 kr per kubikmeter. Dessa uppgifter hämtade från verkligheten kan man inte bortse från.

Jag vill ställa en fråga till Centerpartiet, som har varit en drivande kraft bakom den föreslagna skatten: Har man verkligen tänkt igenom denna fördyring av de enskilda vägarna i landet?

Tyvär ser jag inte någon representant för Centerpartiet i kammaren. Därför ställer jag en fråga till Miljöpartiets Ronny Korsberg: Anser Ronny Korsberg att man gynnar Sveriges landsbygd genom att höja denna avgift på naturgrus? Tycker Ronny Korsberg att de människor som bor vid sidan av asfalterade vägar eller vid sidan av storstäder skall ta på sig denna kostnad? Är det förenligt med Miljöpartiets tankegångar om en levande landsbygd?

Mot bakgrund av det anförda är vi moderater inte beredda att ställa oss bakom förslagen i propositionen. Vi förutsätter i stället att regeringen snarast överväger hur en bättre hushållning med naturgrus kan åstadkommas utan att ekonomiska styrmedel används. Här bör väljas en metod som innebär att de administrativa restriktioner vid täktillståndsgivningen som redan finns skall skärpas. Därutöver utgår vi från att regeringen skyndsamt återkommer med förslag till riksdagen i den mån den lösning som vi i reservationen förordar kräver lagstiftning.

Anf. 88 RONNY KORSBERG (mp)

Herr talman! Naturgrus är att betrakta som en ändlig resurs, något som vi måste hushålla med. Det är de flesta överens om. Det är bråttom. I en rapport från förra året framgår det att gruset i ett 80-tal kommuner i landet, dvs. mellan en fjärdedel och en tredjedel av kommunerna, med nuvarande exploateringstakt kommer att vara slut inom 30 år, i 40 av dessa kommuner inom 10 år. Det är alltså bråttom att göra någonting för att minska användningen av naturgrus i landet.

Naturligtvis är vi i Miljöpartiet väldigt nöjda med att det nu läggs fram ett förslag på riksdagens bord om att införa en skatt på naturgrus. Men några punkter i förslaget kunde förbättras. Det har vi också påpekat i vår motion.

Det rör framför allt tillämpningsområdena. Vi har pekat på att detta förmodligen kommer att öka trycket på att hitta möjligheter att substituera naturgruset. Det gäller utvinning av grus och sand under vattenytan, i havet, det vi kallar sandsugning. Vi tycker att det kunde ha varit

lämpligt att låta lagen omfatta även denna typ av exploatering. Nu är reglerna på det området ganska besvärliga att tillämpa. Det är ett flertal olika lagrum som reglerar detta. Det finns en tillståndsgivning som i och för sig innebär en viss kontroll. Men vi hade helst sett att det här förslaget för säkerhets skull även hade omfattat sandsugning till havs.

Vidare gäller det avfallet. Det är inte så att man använder det naturgrus som bryts till sista sandkornet. Det blir oftast överskottsmassor kvar när man sorterat ut det som är säljbart. Det har naturligtvis skadeverkningar på naturen, och det är samma uttag som görs, även om man inte lyckas sälja det vidare. Därför hade det varit ganska bra om skatten även hade omfattat avfallsmassor som blir restprodukter av en utvinning av grus. Det skulle motverka sådan brytning där man från början bara är ute efter en viss kvalitet, resten kommer att bli liggande i högar.

Sedan gäller det nivån, och då talar vi pengar: Vad skall det kosta att exploatera kommande generationers naturtillgångar? I betänkandet föreslås, liksom i den utredning som ligger till grund för förslaget, att man bör lägga skatten på 5 kr per ton. Det är något förvånande. I utredningen och betänkandet kan man nämligen finna att det logiska beslutet vore att lägga den på minst 10 kr per ton. Kostnadsskillnaden mellan bergkross, som är ett alternativ till naturgrus, och naturgrus är ungefär 6–7 kr. Därtill kommer en del transportkostnader som gör att man sammanlagt, för att få en balans i kostnaderna, kommer upp i 10 kr.

Nu hävdar en del att det är en alldeles för låg nivå i alla fall. Häromdagen presenterade Naturskyddsföreningen en rapport om skatteväxling där man föreslog bl.a. en skatt på naturgrus. Man påpekade att skatten borde ligga på 15 kr per ton med sikte att höja den till 20 kr – detta för att få en tillräckligt kraftig styreffekt. Det här med styreffekten är det intressanta med förslaget. Det står nämligen klart och tydligt i både utredningen och betänkandet att man för att få den avsedda styreffekten borde lägga skatten på 10 kr. Varför lägger man den på 5 kr? Jo, då säger man så här: Vi måste ta hänsyn till ett antal mindre företag som riskerar att slås ut. Det låter naturligtvis bestickande – inte vill vi slå ut småföretag i onödan. Men man kan fråga sig: Blir det verkligen så? Vad finns det för argument som gör det troligt att det verkligen blir en utslagning? Argumenteringen är minst sagt svag. Man kan hitta sådana argument som att det kan bli problem för mindre företag att övervältra kostnaden för den här skatten på slutanvändaren. Läser man ännu noggrannare hittar man i utredningen motiveringen att de små företagen kan förväntas ha en något sämre förhandlingssituation. Då måste man fråga sig: Hur fungerar den här skatten? Slår den inte lika för alla producenter? Jo, visst gör den det: Liten som stor får lägga på exakt samma skattesats. Hur kan konkurrensförhållandet och förhandlingssituationen förändras av att alla producenter lägger på samma skatt? Jag tycker att det är en minst sagt svag argumentering som framförs i betänkandet för att inte lägga skatten på den nivå som faktiskt rekommenderas av utredningen. Det är litet tråkigt att behöva konstatera att man har en så återhållsam syn när man trots allt säger att skatten rimligen borde ligga på 10 kr.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

Skatt på naturgrus

Därför anser vi att förslaget bör ändras så till vida att skattesatsen skall vara 10 kr. Det har vi gett uttryck för i reservation 3, som jag härmed yrkar bifall till. Självfallet står jag bakom de övriga två reservationer som vi har, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 3.

Så några ord till min käre kollega från Moderaterna, Jan-Olof Franzén. Han ställer direkta frågor till mig och Miljöpartiet. Han undrar om vi tror att detta gynnar landsbygden. Ja, självklart tror vi att det gör det, annars hade vi inte varit för en sådan här skatt. Landsbygden är ju en del av vårt land såväl som staden. Jag ser inte vad det har med saken att göra över huvud taget om man bor på landsbygden eller inte. Det är inte så att folk på landsbygden har någon särskilt stark drift att roffa åt sig av kommande generationers tillgångar. Jag har aldrig varit med om att det skulle finnas en sådan drivkraft på landsbygden. Snarare är det tvärtom. Där kanske finns en större förståelse för att man bör värna de naturvärden som finns och som kan vara litet svårare att se med utgångspunkt i staden.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Jan-Olof Franzén: Har Jan-Olof Franzén och Moderaterna fullständigt tappat tron på marknadsekonomi och dess mekanismer? Jan-Olof Franzén påstår nämligen helt framt från talarstolen att en skatt på naturgrus inte kommer att ha någon påverkan på efterfrågan. Det är för mig en fullständig gåta hur man som moderat och hävdande av marknadsekonomi kan komma till en sådan slutsats.

Anf. 89 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik

Herr talman! Nu är det så, min gode Korsberg, att en kostnadsökning är ofrånkomlig för de enskilda vägarna om man inför, som ni vill, en skatt som innebär en fördubbling jämfört med nuvarande, således 16 kr per kubikmeter. Hur skulle det gynna Sveriges landsbygd och de enskilda vägarna? Det kostar ju pengar att underhålla det enormt stora vägnätet i vårt land.

När det gäller skatt har vi kanske också tron att det kan hjälpa i vissa lägen. Men här tycker vi att om man verkligen vill ha ned uttagen av vårt naturgrus finns ju redan i dag en möjlighet för de tillståndsgivande myndigheterna att reglera detta på ett omedelbart och utomordentligt bra sätt.

Vi har redan sett att det finns ansvarstagande i landet. Just av bl.a. miljöhänsyn har man nu minskat användningen av grus, och det tycker jag är en bra inriktning.

Anf. 90 RONNY KORSBERG (mp) replik

Herr talman! Det är väl självklart, min gode Jan-Olof Franzén, att om man lägger en skatt på naturgrus drabbar det alla som använder denna vara. Självklart är det så!

För ärlighetens skull tycker jag dock att man måste ta hela kostnadsbilden i beaktande när det gäller att underhålla vägar i glesbygden. Det kan inte rimligtvis vara så att en skatt på 5 kr per kubikmeter eller 10 kr per ton på något sätt skulle slå ut människor i glesbygden. Till de

flesta av dessa enskilda vägar hör för övrigt en egen grustäkt som inte omfattas av det här. Den husbehovstäkt som det är fråga om här kommer alltså inte att beröras av den här skatten.

Den här pålagan torde alltså vara ett ganska litet problem för människor som bor på landsbygden. Men självklart måste även de vara med och hushålla med den resurs vi har. Vi kan inte undanta vissa grupper bara för att de råkar illa ut ekonomiskt. Då fungerar ju inte de ekonomiska styrmedlen; det är fullkomligt självklart. Det här kommer att stimulera till andra sätt att underhålla vägar – att återanvända material, att flytta material från ett håll till ett annat etc.

Vidare säger Jan-Olof Franzén att det här i dag sköts på ett alldeles förträffligt och utmärkt sätt. Det är ju inte sant! Riksdagens revisorer har granskat hur man använder de täktavgifter som i dag tas ut och konstaterade då att länsstyrelserna inte alls hade skött sina åtaganden. Revisorerna rapporterade stora brister när det gällde hur man skött inventeringar, forskning och annat som avgifterna skall användas till. Det fanns också stora brister när det gällde tillståndsgivning samt tillsyn av tillståndsgivning och täktverksamhet. Så tyvärr tror jag nog att Jan-Olof Franzén är felunderrättad när han tror att det nuvarande systemet väl sörjer för den resurshållning vi vill ha.

Anf. 91 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik

Herr talman! Det är faktiskt så att Riksrevisionsverket är mycket tveksamt till en skatt i det här läget, så jag undrar om Ronny Korsberg verkligen har läst på ordentligt i den här frågan.

Jag skall så kommentera frågan om egna täkter. Jag, som kommer från landsbygden och har eget grus, får använda grus från egen täkt till egen privat väg. Det är skillnad, Ronny Korsberg, på en enskild väg och de allmänna landsvägar som landsbygden består av. Dessa är inte alltid asfalterade överallt, utan det finns i Sverige ofantligt många mil grusvägar. Det behövs grus till deras underhåll. Men Ronny Korsberg kanske menar att man i stället, som fallet ofta är i mina bygder, skulle få köra kanske 10–12 mil för att hämta bergkross där man krossar berg. Jag anser nu att bergkross i sig inte är det mest miljövänliga i det här landet. Där får man nog ta sig en funderare.

Anf. 92 RONNY KORSBERG (mp) replik

Herr talman! Återigen, Jan-Olof Franzén: Självklart kommer det att bli kostnadsökningar för dem som använder naturgrus, även om de råkar använda det till att underhålla sina vägar. Det är ju så att säga syftet med den här skatten – att man skall hushålla med gruset.

Man måste inte alls nödvändigtvis åka i väg och hämta bergkross för att reparera vägar. Användningen av naturgrus kommer ju inte att upphöra. Den största delen av det naturgrus man använder går åt till barlast när man bygger stora onödiga broar som Öresundsbron, eller stora dyra motorvägar, som vi tycker är ganska onödiga projekt. Det är där man kommer att göra de stora förändringarna när det gäller användandet. Det är där man kommer att använda andra massor och ta fram alternativ.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Självklart kommer man på landsbygden att använda sig av naturgrus för att underhålla sina vägar där det är lämpligast. Det kommer att bli en kostnadsökning, men jag vågar påstå – jag kommer nämligen också från trakter som har ganska mycket grusvägar kvar, tack och lov – att merkostnaden i de fall där man måste använda naturgrus kommer att vara mycket blygsam och marginell.

Jag tror inte att Jan-Olof Franzén skall vara så pessimistisk när det gäller marknadsmekanismerna. Han kan lita på att den här skatten delvis kommer att få den effekt vi hoppas, nämligen att få ned den totala grusanvändningen.

Anf. 93 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s)

Herr talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer som har fogats till det här betänkandet.

I skatteutskottets betänkande 1995/96:18 föreslås att en skatt införs på naturgrus den 1 juli 1996. Skatten föreslås inledningsvis bli 5 kr per ton, och den skall beräknas på produktionen av naturgrus. Avsikten är att skatten skall verka för en bättre hushållning med naturgrus.

Vidare föreslås att det i naturvårdslagen skall införas möjlighet för regeringen dels att föreskriva skyldighet för den som har täktillstånd att hålla länsstyrelsen underrättad om vem som exploaterar en täkt, dels att meddela föreskrifter om avgifter för myndigheternas verksamhet enligt naturvårdslagen. Dessa ändringar i naturvårdslagen föreslås träda i kraft den 1 april 1996.

Det finns naturgrus över hela Sverige, men förekomsterna är ojämnt fördelade. I norra Sverige finns särskilt goda naturgrustillgångar i bl.a. Pajala-, Storuman- och Åseleområdena, i Sydsverige i bl.a. Sala, Skövde, Vetlanda och sydöstra Halland. Bristområden finns i bl.a. norra Halland, Dalsland och Vänerens kustområden, men även Roslagen, Öland och Malmöhus län har brist på naturgrustillgångar.

Det är bråttom, som Ronny Korsberg sade, att göra någonting åt det här. En rapport som presenterades 1994 visar att naturgruset i ett åttio-tal kommuner kommer att vara förbrukat inom 30 år. För ett fyrtio-tal av dessa kommuner är naturgruset slut redan inom 10 år. De hushållningsplaner som hittills har upprättats inom olika län eller kommuner tyder emellertid på att rapporten kan vara väl optimistisk.

Herr talman! Jag skall nu kommentera de reservationer som har fogats till betänkandet.

I reservation nr 1 yrkar Moderata samlingspartiet, som enda parti, avslag på propositionen. Man vill inte ha ekonomiska styrmedel utan i stället administrativa regleringar.

Utskottsmajoriteten anser att det bästa styrmedlet för att slå vakt om våra ändliga naturresurser är just det ekonomiska styrmedlet. Naturgrus är en icke förnybar naturresurs med stor betydelse för bl.a. dricksvattenförsörjningen, och åtgärder måste vidtas för att ytterligare påskynda övergången från naturgrus till alternativa material. Riksdagen har även vid ett flertal tillfällen uttalat sig för en ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

Det råder även stor enighet om att miljöskatter och avgifter kan leda till bättre hushållning med våra naturresurser. Sådana styrmedel kan också öka lönsamheten för investeringar i miljöskyddande och resursbesparande teknik.

Jan-Olof Franzén hänvisade i sitt inlägg till olika remissinstansers svar. Jag har gått igenom samtliga remissinstansers svar – det är 39 stycken. Av dessa är det 27 som tillstyrker förslaget.

Riksrevisionsverket är tveksamt, och det är även Riksskatteverket. När det gäller synpunkterna från Riksskatteverket har regeringen tillgodosett en del av dessa i propositionen. Jag vill rekommendera Jan-Olof Franzén att läsa på s. 25–26 i propositionen, där man tar upp 13 § lagen om enskilda vägar.

Vidare säger man från Riksrevisionsverket att man anser att skatter skall utformas på ett likformigt och rättvist sätt, om det skall vara en skatt. Den utformningen anges i det här förslaget.

De övriga tio som har lämnat remissvar har avstyrkt. Det är alltså Svenska fabriksbetongföreningen, Grus- och makadamföreningen, LRF, Svenska åkeriföreningen och några till.

Vidare sade Jan-Olof Franzén att denna skatt inte hade någon påverkan. Jag rekommenderar då Jan-Olof Franzén att läsa s. 24 i utredningen. Där tar man upp vilken påverkan som detta har haft i Danmark, som införde en skatt på 5 kr 1990. Det blev då en kraftig nedgång i produktionen av täktmaterial medan återvinningen av bygg- och rivningsavfall ökade kraftigt. Så tror vi att det kommer att bli även här i Sverige.

I reservation nr 2 föreslås att skattskyldighet skall omfatta all sandsugning som sker till havs, även om det sker utanför territorialgränsen. Utvinning av sand och grus från havsbotten har bedrivits i Sverige sedan sekelskiftet. Sandsugning utanför Sveriges sjöterritorium regleras i lagen om kontinentalsockeln. Enligt förordning skall ärenden om tillstånd till utvinning av naturtillgångar enligt denna lag en miljökonsekvensbeskrivning bifogas till ansökan. De företag som utvinner grus, sand och sten med tillstånd enligt kontinentalsockellagen är skyldiga att betala en avgift för verksamheten. Det är mycket hårda restriktioner när det gäller att få tillstånd. I nuläget finns det enbart ett enda tillstånd. Jag anser att det är viktigare för att motverka hotet mot såväl fågellivet som fisk- och djurlivet i havet att bevilja så få tillstånd som möjligt – inte om det är en skatt eller en avgift för det som man tar upp. Från utskottsmajoriteten är vi inte beredda att göra någon förändring, dvs. att utvidga skattskyldigheten på detta område.

När det gäller skattenivån, som tas upp i reservation nr 3, skall jag erkänna, Ronny Korsberg, att jag känner en viss sympati för denna reservation, men jag anser ändå att den föreslagna skattenivån är lämpligast inledningsvis. Den främsta anledningen till detta är att vi från utskottsmajoriteten tror att det för de större företagen inte skulle innebära några problem att bära de högre kostnaderna men att det för de mindre företagen kan uppstå problem. Det är inte förenat med god hushållning om de små företagen slås ut och tvingas till nedläggning innan deras täkter utnyttjas fullt ut. Vi anser också att från hushåll-

Prot. 1995/96:40
18 december

Skatt på naturgrus

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

ningssynpunkt bör skattenivån bestämmas så att den ger tillräckligt styrande effekt samtidigt som den inte får leda till att ett stort antal redan påbörjade täkter måste läggas ned. Utifrån detta, herr talman, har vi inledningsvis stannat för en skattenivå på 5 kr per ton, vilket är samma nivå som man har i Danmark.

Den sista reservationen tar upp frågan om avfallsskatt. Avfallsutredningen avgav i juni förra året ett betänkande med förslag om vissa miljöskatter m.m. på avfallsområdet. Vidare har regeringen i mars i år tillkallat en särskild utredare för att ta fram förslag till en skatt som syftar till att minska mängden avfall som deponeras och för att allsidigt utreda konsekvenserna av att införa en sådan skatt. Utskottsmajoriteten vill avvakta resultatet av detta arbete, och vi är i nuläget inte beredda att föreslå en avfallsskatt med den inriktning som avses i reservationen.

Anf. 94 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik

Herr talman! Jag vill för Lisbeth Staaf-Igelström bara nämna att när hon räknade upp remissinstanserna glömde hon bort SGU, Sveriges geologiska undersökningar. Det är den viktigaste remissinstansen när det gäller detta ärende. SGU har med vattenströmningar och annat att göra som vi är mycket beroende av i det här landet för vårt grundvattnensystem. Den remissinstansen nämndes inte. Därför har vi moderater tillstyrkt denna remissinstans uttalande och tankegångar.

När det gäller skatt på naturgrus går det inte att komma ifrån att det blir en fördyring vad man än använder den till. Vi har en minskning med 20 % av användandet av naturgrus bara under en sjuårsperiod. Jag tycker att vi har slagit in på rätt väg. Länsstyrelseenheter är mer restriktiva vid tillståndsprövningarna. Det tycker jag är bra. Jag sade i mitt anförande att vi ytterligare kan skärpa upp detta. Då når vi det önskade målet. Men en skatt på naturgrus, herr talman, såsom det har framställts här, är en skatt för att förstärka statskassan, ingenting annat.

Anf. 95 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik

Herr talman! Jag har även läst SGU:s uttalande. Men vi från utskottsmajoriteten har gjort den bedömningen att det är viktigt att vi har ett ekonomiskt styrinstrument när det gäller att få en bra miljöpolitik här i landet.

Naturgrus är en icke förnybar naturresurs. Vi kan aldrig få tillbaka den, om vi inte får en ny inlandsis, och det hoppas jag att vi inte får. Jag tror inte heller att Jan-Olof Franzén hoppas det.

När vi diskuterar skatter säger alltid moderaterna att de icke vill ha några skatter. Det låter alltid så här: Sänk skatten, höj inga skatter, inför inga nya skatter.

Vi socialdemokrater anser att skatteinstrumentet är ett mycket bra instrument för att man skall nå den effekt som vi vill ha. Men jag anser också att skatteinstrumentet är det bästa instrumentet i fördelingspolitiskt syfte. Därför anser vi att det bästa styrmedlet för att komma till rätta med effekterna när det gäller naturgruset är just det ekonomiska.

Anf. 96 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik

Herr talman! Det är väl känt, Lisbeth Staaf-Igelström, att ni förordar skattevägen i många andra ärenden än just detta. Det är därför som vi har den här situationen i landet i dag med arbetslöshet osv. Det finns inte längre några företag här, för de flyttar till länder där man är mer skattegynnad.

Men när det gäller naturgruset måste Lisbeth Staaf-Igelström väl hålla med om att det har skett en minskning av användandet på grund av länsstyrelsernas hårdare krav för att ge tillstånd. Den vägen är den rätta vägen. Man kan säga i dag eller i morgon att det inte skall öppnas fler täkter. All right, då får det bli så. Den vägen leder fram till det mål som vi kanske alla eftersträvar, att vi skall ha mer naturgrus kvar i landet. Men det är inte det som det är fråga om, det är fråga om en skattehöjning.

Anf. 97 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik

Herr talman! När jag hör Jan-Olof Franzén tänker jag på att hans parti har suttit i regeringsställning mellan 1991 och 1994, då otroligt många företag gick i konkurs i det här landet tack vare er förda politik. När man inte har någonting annat att komma med förutom sänk skatten, höj inga skatter, inför inga nya skatter, då höjer man rösten. Jag vill påstå att tomma tunnor skramlar mest. Och precis så är det med era moderata förslag.

Minskningen av naturgrusuttaget är bra. Samtidigt är frågan: Beror detta enbart på regleringarna eller beror det också på att vi har en konjunkturnedgång som gör att vi inte använder lika mycket grus?

Sedan tycker jag att det är bra att vi får in dessa skattemedel till staten. De behövs oerhört väl. Man räknar med ca 110 miljoner på kort sikt och ca 65 miljoner på längre sikt, och det är välkommet till statskassan nu efter de borgerliga regeringsåren.

Anf. 98 RONNY KORSBERG (mp) replik

Herr talman! Jag noterar med tacksamhet att utskottsmajoriteten ändå hyser en viss sympati för vårt förslag att lägga skatten på en något högre nivå. Det tycker jag är trevligt, och jag vill bara markera att vi naturligtvis har sett att det i propositionen står att man tänker följa utvecklingen noga. Visar det sig att den låga skattenivån inte är tillräcklig för att uppnå de önskade effekterna skall förslaget ändras.

Det kommer självfallet att visa sig att man inte får någon större styreffekt om man inte lägger skattenivån på ett sådant sätt att den åtminstone prisutjämnar jämfört med det som är konkurrens. Självklart kommer det att bli dyrare. Meningen med skatten är att det skall bli dyrare. Det skall bli en styreffekt. Man kan inte resonera som moderaterna, som säger att vi inte får ta ut skatt, för då blir det dyrare.

Anf. 99 TREDJE VICE TALMANNEN

Repliken gäller Lisbeth Staaf-Igelström.

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

Skatt på naturgrus

Anf. 100 RONNY KORSBERG (mp)

Herr talman! Just det, men jag vill bara markera att vi inte kan ställa oss bakom det resonemanget. Vi menar att man i stället borde gå åt det precis motsatta hållet. Man borde se till att skatten redan från början blir så pass hög att man åtminstone når konkurrensneutralitet.

Men vi får väl följa utvecklingen och hoppas på att det blir justeringar om det är nödvändigt.

Anf. 101 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s)

Herr talman! Vi får följa utvecklingen och se hur det blir. Där skriver också regeringen i propositionen; man skall noga följa det här. Om inte den önskade effekten uppnås, får det bli en förändring. Vi avvaktar och ser vart det bär hän.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

*Skatteregler med
anledning av nya
årsredovisningslagar,
m.m.*

10 § Skatteregler med anledning av nya årsredovisningslagar, m.m.

Föredrogs

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU19
Skatteregler med anledning av nya årsredovisningslagar, m.m. (prop. 1995/96:104)

Kammaren biföll tredje vice talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 102 KARL-GÖSTA SVENSON (m)

Herr talman! I detta betänkande behandlas regeringens förslag att ge bankerna möjlighet att redan från 1996 kunna avveckla de fastighetsengagemang som har övertagits i samband med fastighetskrisen. Förslaget innebär att utdelningen från ett bankaktiebolag i form av aktier i ett dotterbolag under vissa förutsättningar kan vara skattefria.

Stadshypotek, som är i konkurrens med bankkoncernerna, och det statligt ägda SBAB kan inte enligt de föreslagna förändringarna utnyttja denna skattefrihet. På så sätt får inte Stadshypotek möjlighet att på ett konkurrensneutralt sätt avveckla sitt på motsvarande sätt övertagna fastighetsinnehav. Företrädare för Finansdepartementet har, vid ett besök hos skatteutskottet, inte på ett godtagbart sätt kunnat förklara den uppkomna konkurrensnedvridningen. För oss moderater är det viktigt att denna konkurrensnedvridning elimineras. Vi är givetvis medvetna om att det kan finnas vissa svårigheter när det gäller att begränsa den krets som skall omfattas av förslaget. Men det finns enligt vår mening en naturlig krets som bör omfattas av utvidgningen, alltså av skattefriheten, nämligen dem som omfattas av det generella bankstödet.

Därför föreslår vi just detta i en reservation. Jag yrkar bifall till reservationen, och vädjar samtidigt till Lars Hedfors att ta med sig denna lösning till regeringen. Med vårt förslag blir det ett begränsat antal företag som blir inblandade, och man kan då åstadkomma ökad konkurrensneutralitet.

Anf. 103 LARS HEDFORS (s)

Herr talman! I detta betänkande är vi faktiskt överens om det allra mesta. Det behövs alltså inga längre utläggningar från mina sida.

Vi är överens om att det behövs följeregler på skatteområdet till de tre nya årsredovisningslagar vi beslutade om här i riksdagen i höstas. Vi är också överens om att det behövs en uppmjukning av skattereglerna för bankaktiebolag vid uppdelning av verksamheten. Vi menar att det är viktigt att göra det för att underlätta för bankerna att avveckla sina fastighetsengagemang. Dessa har ju inte varit helt lyckosamma i alla avseenden.

Sedan går våra åsikter litet grand isär. Redan nu finns det tankegångar om att, precis som K-G Svenson var inne på, den krets av företag som skall skattebefrias på liknande villkor behöver utvidgas. Det är mycket möjligt att kretsen skall omfatta just Stadshypotek, som K-G Svenson nämnde.

Regeringen är alltså naturligtvis inte främmande för den tanken. Man menar dock att detta behöver utredas och studeras väldigt noga. Det uppstår alltid gränsdragningsproblem i sådana här sammanhang. Hur långt skall vi gå? Vilka företag skall vara med, och vilka skall ställas vid sidan av?

Man bör också undersöka de statsfinansiella effekterna av en utvidgning. De är ju i hög grad beroende av hur mycket man utvidgar skattebefrielsen. Nu är det så, K-G Svenson, och det fick vi under utskottsbehandlingen reda på av statssekreteraren Pagrotsky, att regeringen håller på att studera de här frågorna. Han talade också om att regeringen kommer att göra det snabbt. Det handlar om en en-tre månadersperiod.

Här skiljer alltså moderaterna ut sig litet grand. Man vill redan nu peka ut de företag som skall få liknande villkor som bankerna. Man är inte riktigt intresserad av de gränsdragningsproblem jag talade om. Man struntar i det. Man är inte heller intresserad av ta reda på vilka statsfinansiella effekter detta kan få. Det är synd, för det finns faktiskt tid att göra dessa undersökningar. De företag som kan påverkas av detta har sina bolagsstämmor sent i vår. Innan dess kommer regeringen att ha gjort sin granskning och att ha hunnit lägga fram sina förslag.

Jag förstår inte riktigt varför Moderata samlingspartiet nödvändigtvis måste rusa i väg och göra detta. Det kan kanske K-G Svenson upplysa mig om.

Hur som helst yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Skatteregler med
anledning av nya
årsredovisningslagar,
m.m.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Skatteregler med
anledning av nya
årsredovisningslagar,
m.m.*

Anf. 104 KARL-GÖSTA SVENSON (m)

Herr talman! Vi behöver inte fatta beslut i denna fråga i dag. Vi vill ge regeringen till känna att man kan vidga kretsen men ändå få den begränsad genom att låta den omfatta de företag som kunnat ta del av bankstödsreglerna. Mycket har kommit upp i samband med detta. Det är en naturlig gränsdragning, tycker vi.

Jag tycker att Lars Hedfors och regeringen har haft en positiv attityd när det gäller att lösa problemen. Jag hoppas att vi gemensamt kan nå en överenskommelse i denna fråga för att skapa den neutralitet på marknaden som är så viktig. Det hoppas jag att Lars Hedfors instämmer i.

Anf. 105 LARS HEDFORS (s)

Herr talman! Nu säger K-G Svenson att han inte vill bestämma sig för vilken krets av företag som skall undantas nu, utan det skall ges regeringen till känna. Då blir reservationen ännu mer egendomlig. Det är ju precis det vi säger i betänkandet: Låt oss vänta och se vad regeringen kommer fram till. Efter detta, om tre månader, kan vi peka ut kretsen. Jag förstår uppriktigt sagt inte vad denna reservation skall vara bra för. Det verkar vara något slags okynnesreservation. Man kanske rent av kan tala om obstruktion i det här sammanhanget.

Anf. 106 KARL-GÖSTA SVENSON (m)

Herr talman! Jag tycker att Lars Hedfors i dag har varit mycket mer positiv i sin framställning än vad Pagrotsky var. Det är viktigt för oppositionen, och för ett parti som Moderata samlingspartiet, att tala om hur vi ser på frågans lösning. Det är väl bra att regeringen får det tillkännagivet för sig. Det står i början av reservationen att detta vill vi ge regeringen till känna. Det är ytterst viktigt att regeringen får ett bra beslutsunderlag för att åstadkomma neutralitet. Det är viktigt, och Lars Hedfors svarade inte på detta, att Stadshypotek skall kunna ha samma möjlighet att avveckla sina problemfastigheter som alla andra banker har.

Anf. 107 LARS HEDFORS (s)

Herr talman! Jag tyckte att jag var ganska tydlig när jag sade att det skall vara neutralitet mellan de olika företagen. Då är det mycket möjligt att Stadshypotek skall vara med. Det är t.o.m. sannolikt. Men låt oss först studera vad det får för konsekvenser, t.ex. statsfinansiella konsekvenser. Det borde vara intressant för Karl-Gösta Svenson och Moderata samlingspartiet. Men ibland har jag en känsla av att man inte bryr sig särskilt mycket om konsekvenserna. Låt oss se vad det blir för gränsdragningsproblem i det här fallet. Det skall som sagt var regeringen se över ganska snabbt.

Anf. 108 KARL-GÖSTA SVENSON (m)

Herr talman! Lars Hedfors talar om de statsfinansiella konsekvenserna. Men har regeringen funderat på konsekvenserna fullt ut när man bara väljer ut en del företag som kan komma i åtnjutande av ett undan-

tag? Man borde haft en helhetsbild i det avseendet. Jag tycker således att man skall tona ned de statsfinansiella konsekvenserna och försöka skapa en neutral beskattningsform.

Prot. 1995/96:40
18 december

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

11 § Trädgårdsnäringen och handläggningen av energibeskattningen

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU21
Trädgårdsnäringen och handläggningen av energibeskattningen

Kammaren biföll tredje vice talmannens hemställan om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

12 § Hemlig kameraövervakning

*Hemlig kamera-
övervakning*

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1995/96:JuU11
Hemlig kameraövervakning (prop. 1995/96:14 och 1995/96:85)

Anf. 109 ALICE ÅSTRÖM (v)

Herr talman! I dag skall vi behandla ett betänkande om hemlig kameraövervakning.

Detta är ett tvångsmedel som tidigare inte har använts i Sverige. Betänkandet innebär i korthet att man skall kunna spana på en grov brottsling som är skäligen misstänkt för ett brott genom övervakning med dold kamera.

När kriminaliteten och den organiserade brottsligheten ökar, ökar givetvis polisens behov av att ha effektiva medel för att bekämpa brottsligheten. Men polisens möjligheter att bekämpa brottslighet får inte inkräkta på den personliga integriteten.

Att använda hemlig kameraövervakning på det sätt som föreslås i propositionen, dvs. hemlig kameraövervakning av en skäligen misstänkt person på olika platser där personen kan tänkas vistas, innebär att den hemliga kameraövervakningen kan användas på ett ganska stort område. Det kommer att bli ett stort antal tredjepersoner som kommer att bevakas och tas upp på bild. Detta har man inte utrett ordentligt i den liggande propositionen.

Detta är ett delbetänkande från en utredning som syftar till en genomgripande genomgång av kameraövervakning på allmänna platser osv. Men här pressades det fram ett delbetänkande för att snabbt ge

Prot. 1995/96:40
18 december

*Hemlig kamera-
övervakning*

polisen möjlighet att använda hemlig kameraövervakning. Det har fått till resultat att många av de viktiga integritetsfrågorna inte har blivit utredda på det sätt som man kan kräva.

När man läser många av remissvaren till utredningen ser man att de flesta remissinstanserna också lyfter fram att detta har gått alldeles för fort, att det finns övervägningar som inte har gjorts.

Jag kan återge ett utdrag ur remissyttrandet från Hovrätten i övre Norrland. Den skriver: Hovrätten, som i princip kan godta användning av dold övervakningskamera vid förundersökningar om ett tillräckligt starkt integritetsskydd uppnås, ställer sig för närvarande negativ till genomförandet av ett sådant tvångsmedel. Hovrätten instämmer i utredningens uppfattning att det på många sätt är olyckligt att ta ställning till polisens användning av övervakningskameror vid förundersökning innan utredningsarbetet beträffande övervakningskameror i övrigt är klart.

Hovrätten skriver också att den, såvitt gäller den föreslagna lagstiftningen, instämmer i utredningens uppfattning att ett mycket gott integritetsskydd måste skapas. Men hovrätten ifrågasätter om detta skydd inte kan uppnås på ett bättre sätt än det som har föreslagits.

Detta är allvarliga frågor. Det är lätt att ta ett steg för fort när man ser hur kriminaliteten ökar och när man ser hur narkotikabrottsligheten blir allt större.

I behovet av att skydda våra ungdomar och övriga medborgare mot brottslingarna är det lätt att man går fram för snabbt och att man tillåter medel som faktiskt är ett avsteg från det rättssamhälle som vi har skapat. Det är inte så att ändamålen alltid helgar medlen.

Något som heller inte finns i betänkandet är ett ordentligt underlag för polisens behov av kameraövervakning. I utredningen har man tagit upp olika situationer, där polisen anser att kameraövervakning skulle behövas. Men man har inte gjort någon större analys av behovet.

Jag tycker inte att man kan lagstifta i en så här svår fråga, bara med underlaget att polisen, som är den som skall tillämpa kameraövervakning, säger att den har detta behov.

Det är viktigt att dessa frågor utreds ordentligt. Senast utreddes frågan 1988. Utredningen kom fram till att man skulle ha kameraövervakning. Men kritiken var massiv från remissinstanserna. Det politiska ställningstagandet var också att detta var så integritetstänkande att det inte skulle införas. Jag kan inte se att man i den nya utredningen på något sätt har kunnat påvisa ett annat behov. Jag kan inte se att man har ett underlag som faktiskt berättigar ett så snabbt införande.

Det finns en viktig bit som man inte har prövat. Det handlar om hur förslaget egentligen stämmer med regeringsformen. I regeringsformen 2 kap. 6 § står det att varje medborgare gentemot det allmänna är skyddad mot ett påtvingat kroppsligt ingrepp. Han är därjämte skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan eller liknande intrång samt mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande.

Hemlig optisk övervakning nämns inte i denna paragraf. Men i förarbetena till bestämmelsen finns uttalat att grundlagsskyddet vid förtrolig kommunikation även avser fotografering av skriftliga handlingar och filmning av läpprörelser vid samtal. I den utredning som 1987 gjorde en översyn av optisk elektronisk övervakning framhölls också att den tekniska utveckling som har skett inom TV- tekniken innebär att en filmning för avläsning av läpprörelser vid samtal mycket väl kan ske med hjälp av TV- och bildbehandlingsteknik. Det är också fullt möjligt att med hjälp av en bra TV-kamera från långt håll återge text i ett skriftligt meddelande.

Den här frågan är grundlagsskyddad och måste prövas.

Just när det gäller de här svåra frågorna får man heller inte ha den inställningen att det är omöjligt att införa nya tekniska hjälpmedel för polisen. Just därför är det extra olyckligt att man har gått fram så snabbt, att man inte har väntat tills hela utredningen är klar. Man lägger fram ett icke väl genomarbetat förslag och skall också ha en provisorisk lagstiftning under elva månader.

Dessutom gör man i den här propositionen och i utredningen jämförelser med hemlig teleövervakning. Det är den man har byggt upp regelverket kring. Men vi anser inte att det är adekvat att jämföra detta med hemlig teleövervakning. I stället anser vi att detta borde vara att jämföra med buggning, som hittills är och har ansetts böra vara otillåten.

Vi i Vänsterpartiet har yrkat avslag på hemställan i det här betänkandet, inte bara för att vi är emot hemlig kameraövervakning – även om vi anser att det är en metod som man faktiskt bör ifrågasätta – utan också för att man inte har gjort de viktiga avvägningarna när det gäller människors integritet, tredje persons rätt till skydd.

När man inför ett ytterligare tvångsmedel måste det vara ordentligt förankrat i ett påtagligt behov. Man borde ha kunnat peka på ett antal typiska fall där förundersökningen hade kunnat forceras om man haft möjlighet till optisk kameraövervakning.

Sammanfattningsvis är grunderna för införandet genom den hastighet som detta sker på tok för dåliga, och man har inte kunnat belägga det behov som skulle föreligga för en så pass integritetskränkande åtgärd. Det är heller inte utrett om åtgärden är sådan att den enligt den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna tar hänsyn till mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Det finns en mängd frågetecken. Jag har räknat upp många frågor som inte är besvarade. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 1 och avslag på hemställan i justitietskottets betänkande JuU11.

Anf. 110 KIA ANDREASSON (mp)

Herr talman! I detta betänkande, JuU11, ligger faktiskt två propositioner inklämda. Alice Åström yrkade bara bifall till den ena reservationen. Men man har även lagt in 1952 års tvångsmedelslag i betänkandet.

Detta handlar ju om tvångsmedel. Det är hemlig övervakning, optisk övervakning, och säpos rättigheter att gripa till tvångsmedel. Man

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Hemlig kamera-
övervakning*

vill ha fullständiga rättigheter och inte vara bunden av det som regleras i den vanliga lagen. Det har stått i 1952 års lag om tvångsmedel att man skall få dessa rättigheter.

Det som Miljöpartiet reagerar på är att en sådan här lag, som tillåter säpo att göra mycket stora ingrepp, regleras på det sätt som sker. Sedan 1952 har detta varit ett rutinärendet. Det är en permanent lag, men den behandlas rutinmässigt. Säpo skickar in ungefär samma formulär med samma argument vartenda år. Det är standard att göra så. Det tycker Miljöpartiet inte är särskilt bra när det gäller så viktiga saker. Det behövs en genomgripande diskussion, och om säpo är i behov av tvångsmedel bör detta skrivas in i och regleras i en riktig permanent lag. Yrkandet i Miljöpartiets reservation nr 5 avser avslag på det här förslaget till lag.

Den andra propositionen, 1995/96:85, behandlar hemlig övervakningskamera som fjärrstyrs. När man läser propositionen väcker den många frågor. Jag har försökt att svara på vissa av dem själv. De jag inte har kunnat finna svar på hoppas jag få svar på här i dag, även om det är väl sent, för det är i morgon vi skall fatta beslut. Men som vi hörde hade Alice Åström också väldigt många frågor som hon inte hade fått svar på.

Den första frågan är: Varför så fort, varför har det skett ett så forceerat utredningsarbete?

I mitten av februari 1995 tillsatte regeringen en särskild utredare för att se över frågor om användningen av övervakningskameror. Denna utredning skall fortsätta, men man valde att snabbt komma med ett delbetänkande och att utforma en separat lag. Lagförslaget sändes ut till remissinstanserna och remisstiden var kort, vilket många remissinstanser anmärkte på. Regeringens lagförslag remitterades till Lagrådet, som behandlade ärendet på en vecka. Den tanke som inställer sig är att det måste vara något skumt när man tillämnar ett sådant här förfarande. Det naturliga i en sådan här kontroversiell fråga hade varit att först göra en total översyn och sedan ta ställning till vilket behov polisen har av att få använda övervakningskameror och på vilket sätt.

Nu leder arbetsgången till en provisorisk lag, vilket Miljöpartiet inte tycker är bra. Men när jag har forskat i detta och i hur partierna tidigare har ställt sig har jag funnit att idéerna har valsat omkring här tidigare. 1982 kom Narkotikakommissionen, som väl var först, med de här idéerna. 1985 var det en utredning om TV-övervakning, som mynnade ut i SOU 1987:74 Optisk elektronisk övervakning. Det är precis de förslagen som finns i denna proposition och i det betänkande som vi behandlar här, exakt samma förslag.

Men det som är värt att notera är hur man mottar de här förslagen. Departementschefen sade då att hon inte ansåg att användning av sådana kameror borde införas som metod i det reguljära polisarbetet mot narkotikabrottslighet och annan grov brottslighet. När det gällde säpo hänvisade hon till Säpokommitténs då pågående arbete. Den arbetade under ganska lång tid. Men i sitt slutbetänkande sade säpo att man naturligtvis ville införa både buggning och dolda kameror. Man vill ju, som jag sade tidigare, ha alla dessa möjligheter.

Intressant är också hur remissinstanserna reagerade. Alice Åström sade tidigare att de var mycket kritiska. De sade bl.a. att man inte har redovisat vilket behov som finns. Detta kvarstår. Det är precis samma sak nu, 1995. Vi har inte fått veta behovet. Och det finns inga jämförelser med andra länder som har det här systemet.

Remissinstanserna frågade också vilka platser som skulle övervakas. Nu har vi fått reda på att det är samtliga platser. Det finns inga inskränkningar. Det kan vara i princip var som helst och under en månads tid. De tidigare remissinstanserna som jag pratade om frågade också vilken grad av misstanke som skulle föreligga. Vi har nu fått reda på att det skall vara skälig misstanke.

Lika kontroversiellt är det med buggning. Det är hemliga mikrofoner som sätts ut. Det kan jämföras med övervakningen med optiska medel.

1991–1994 kunde den borgerliga regeringen inte enas om buggningen, som var ett kontroversiellt förslag. Även inom Moderaterna fanns en oenighet om den saken.

Vad är det som nu har hänt i samhället som gör att majoriteten är så positiv till tvångsmedel att man är beredd att på så kort tid göra ett trendbrott? Vad är det alltså som hänt? Vi får inget svar vare sig i propositionen eller i betänkandet. Det finns heller ingen analys av vad som hänt under mellantiden. Vad är det alltså som har hänt? Det är den stora frågan för mig.

Herr talman! Om vi i morgon tar beslut i nämnda riktning utgör det en toleransförskjutning i samhället. Jag har roat mig med att titta på Socialdemokraternas plötsliga svängning.

Den 22 november i år behandlades ett betänkande från justitieutskottet angående hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Då sade Lars-Erik Lövdén att när det gäller andra typer av tvångsmedel som i dag inte är tillåtna enligt svensk lagstiftning kommer det att ske en utvidgning av samhällets möjligheter att tillgripa tvångsmedel vid förundersökning.

Slutsatsen blir alltså att Socialdemokraterna är väldigt positiva till detta.

Därefter pratade Lars-Erik Lövdén om buggning. Moderaterna hade nämligen en motion om buggning som de genast ville införa. Då sade Lars-Erik Lövdén: Kontroversiell fråga, därför att det är ett tvångsmedel som i hög grad är integritetskänsligt och som kan vara integritetskränkande. Därför måste prövningen av ett sådant förslag bli väldigt ingående där man tar hänsyn både till effektiviteten i utredningsförfarandet och till den integritetskränkning det kan innebära att tillåta ett sådant tvångsmedel.

Men frågan om övervakningskameror, vilken vi här behandlar, gäller just den optiska motsvarigheten. Därför borde precis samma argumentering gälla. Jag kan inte förstå skillnaden här.

Det kommer alltså med stor sannolikhet att bli en ny era, vilken kommer att innebära att polisen får tillgång till hemlig fjärrstyrd kameraövervakning plus buggning. Dessa båda kan kombineras så att man

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Hemlig kamera-
övervakning*

får fullständig kontroll. Vidare kommer det en proposition om att regeringen vill ha övervakningskameror på allmänna platser.

Allt det här är ju en fantastisk teknik. Men vill vi ha det så i vårt samhälle, och är vi redan där? När jag som tonåring läste böcker trodde jag inte sådant här skulle komma innan jag hade fyllt 50 år.

Bill Gates, grundaren av Microsoft och tillika datavärldens största namn, har i en intervju angående kravet på ökad säkerhet sagt att man kommer att kunna utveckla bevakningssystemen så långt man vill. Med hjälp av TV-kameror och annan elektronik kommer polisen att kunna följa varje steg människorna tar. Bill Gates varnar för faran och anser att myndigheterna måste fastställa regler för hur den personliga integriteten kan skyddas.

Det är dock vi politiker, inte myndigheterna, som beslutar hur långt detta skall gå. Därför har vi nu tillfälle att se till att detta inte får gå längre utan att man flera gånger tittat på det.

Tagna var för sig – som Alice Åström sade – finns det argument för varje förslag, men sammantaget blir bilden oroande.

Riksdagen har beslutat om ökade möjligheter till avlyssning av telefoner och BBS-databaser, och nu är det fråga om övervakningskameror. Flera andra förslag är, som jag sagt, också på gång. Det blir alltså en ökad kontroll och registrering.

Bara i Göteborg finns det i dag 1 200 övervakningskameror som länsstyrelsen kontrollerar. Men länsstyrelsen sköter vanligtvis kontrollen mycket sporadiskt. 1 200 övervakningskameror finns alltså redan, och då har vi inte infört allt det som kommande förslag innebär.

Det är samma utveckling när det gäller register. Man vill ha försparingsregister, och det är på gång. EU rustar med stora databaser och informationssystem som kan kopplas till *smart cards*, elektroniska kort med fingeravtryck. Här i Sverige skall vi införa ett elektroniskt ID-kort. Vi kan, som Bill Gates sade, ha fullständig kontroll över varje steg som tas. Men – jag upprepar alltså den frågan – vill vi det?

Det är inte alltid som staten är god, och tekniken är inte alltid perfekt. Skyddet mot dataintrång t.ex. är eftersatt på alltför många myndigheter, trots att det ofta finns tekniska lösningar på problemen.

Vidare finns det ingen parlamentarisk kontroll. Det finns ingen möjlighet att överklaga om man känner sig iakttagen. Det finns inte heller någon riktig redovisning. Det står visserligen att det skall finnas redovisning, men den är väldigt ytlig.

Vid mitt besök hos narkotikapolisen i Stockholm sade poliserna att upplklaringsprocenten för mycket grova narkotikabrott är i det närmaste 100. Eftersom det är maximalt undrar jag vad ytterligare som kan vinnas. Jag undrar också över upplklaringsprocenten i andra länder där övervakningskameror används och om den siffran kan ökas på något sätt. Bara detta att inte få sin sak prövad av domstol eller granskad av överordnad myndighet tycker jag är väldigt graverande.

Man måste alltså noga överväga de stora värden som kan äventyras om samhället successivt flyttar fram toleransgränsen vad gäller tvångsmedel och andra integritetskänsliga åtgärder. Detta sade man vid

den förra behandlingen, men det är precis detta som det fortfarande handlar om. Därför yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 111 MÄRTA JOHANSSON (s)

Herr talman! I justitieutskottets betänkande nr 11 behandlas två propositioner. Det gäller dels en proposition benämnd *Hemlig kameraövervakning* som handlar om införandet av ett nytt straffprocessuellt tvångsmedel, dels en proposition med förslag till en förlängning av 1952 års tvångsmedelslag.

Regeringens förslag om hemlig kameraövervakning innebär att polisen skall kunna bedriva spaning mot en person genom att använda dolda fjärrmanövrerade övervakningskameror.

Det nya tvångsmedlet skall få användas vid förundersökning angående brott, för vilket minimistraflet inte understiger två års fängelse, samt vid försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott. Beslut om tillstånd till hemlig kameraövervakning skall fattas av rätten, på ansökan av åklagare. Hemlig kameraövervakning får användas endast om någon är skäligen misstänkt för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Utskottets majoritet tillstyrker regeringens förslag.

I reservation 1 av Miljöpartiet och Vänsterpartiet yrkas det avslag på propositionen. I reservationen hävdar man att det inte gjorts några mer övergripande analyser av behovet av denna lagstiftning. Reservanterna menar också att lagstiftningen inte prövats mot integritetsskyddsreglerna i regeringsformen och artikel 8 i den europeiska konventionen.

När man beslutar sig för att tillåta ett tvångsmedel är det alltid fråga om att göra en avvägning mellan integritetsaspekter och effektivitet i brottsbekämpningen.

Enligt utskottets uppfattning finns det mot bakgrund av den allt grövre brottsligheten ett behov av att införa möjligheter till hemlig kameraövervakning. Som vi har hört har frågan utretts i flera sammanhang, bl.a. av Narkotikakommissionen och Säpokommittén, och båda förordar ett sådant tvångsmedel.

Lagen omgärdas av tydliga restriktioner och får alltså inte användas hur som helst. Tillstånd kan bara ges om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen och avser allvarlig brottslighet för vilken någon är skäligen misstänkt. Övervakningen får inte heller bli alltför omfattande eller långvarig – maximalt en månad är det sagt.

Förslaget har prövats av Lagrådet, som inte haft någon erinran. Det är ju Lagrådet som har att pröva om föreslagna lagar är förenliga med grundlagarna och med Europakonventionen. Därmed yrkar jag avslag på reservation 1.

Även i reservation 4 från Folkpartiet tas frågan om lagens förenlighet med Europakonventionen upp. Jag hänvisar även i detta fall till lagrådsprövningen.

Däremot delar jag uppfattningen att viktig tvångsmedelslagstiftning lämpligen hör hemma i rättegångsbalken. Det utredningsarbete som nu bedrivs i detta avseende bör emellertid avvaktas innan vi tar ställning till en permanent lagstiftning. Frågeställningen rör ju också 1952 års lag. Det var den utredningen som Kia Andreasson talade om.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

I reservation 2 av Folkpartiet föreslås en begränsning av lagens användningsområde till miljöer där grov brottslighet bedrivs. En sådan begränsning är enligt vårt sätt att se alltför snäv. Åtgärden bör avse sådan plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig.

Jag vill tillägga att de allmänna principerna för tvångsmedelsanvändning, nämligen ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen, självfallet gäller. Jag yrkar alltså avslag även på reservation 2.

I reservation 3 från Folkpartiet föreslås att regeringens redovisning till riksdagen om tvångsmedlens användning skall ske kvartalsvis och inte, som regeringen föreslagit, en gång om året.

Men enligt utskottets uppfattning är det tillräckligt med en årlig redovisning. Hemlig kameraövervakning torde inte komma att tillämpas i så stor utsträckning att en mer frekvent redovisning kan anses vara behövlig. Jag vill i sammanhanget erinra om att regeringens redovisning av hemlig teleavlyssning också sker en gång om året. Jag yrkar alltså avslag även på reservation 3.

I reservation 5 av Vänsterpartiet och Miljöpartiet yrkas avslag på regeringens förslag om en förlängning av 1952 års lag. Den gäller vid förundersökning angående vissa brott mot rikets säkerhet och vissa andra grova brott.

I förhållande till regleringen i rättegångsbalken om straffprocessuella tvångsmedel innebär lagen utvidgade möjligheter att använda tvångsmedlen häktning, beslag, kvarhållande av postförsändelse samt hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Lagen är en nödvändig grund för säkerhetspolisens verksamhet för bekämpning av brott mot rikets säkerhet. Behovet av denna lagstiftning har starkt understrukt av Säpokommittén. Jag yrkar också avslag på reservation 5.

Jag har fått en mängd frågor av Alice Åström och Kia Andreasson. Vidare tycker Alice Åström bl.a. att man går fram för snabbt. Jag vet inte om det är så förfärligt snabbt. Man har hållit på med detta i över tio år. Tekniken har kommit oerhört långt, och jag tycker att polisen skall få använda de medel som finns. Jag tror att jag får vänta med Kia Andreassons frågor.

Jag yrkar alltså bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 112 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Märta Johansson svarar på en av mina frågor att den grova brottsligheten har ökat, och därför måste vi ha sådana här kameror.

Men det som saknas är en analys av den grova brottsligheten. Vad betyder grov brottslighet? Det är ju inte ett enhetligt begrepp. När någon dödar eller våldför sig på någon är det ju ofta fråga om brottslighet som man inte kan veta något om på förhand. Då behövs inte sådana här kameror. De skall ju användas för förundersökningar.

Vad är det då som har hänt inom brottsligheten sedan övervakningskameror senast var på förslag och som har gjort att den politiska majoriteten har svängt? Plötsligt är det ingen fara för integriteten eller

samhällsutvecklingen. I stället är det den grova brottsligheten som står i centrum. Kan Märta Johansson ge mig ett svar?

Anf. 113 MÄRTA JOHANSSON (s) replik

Herr talman! Den grova brottsligheten har ökat, Kia Andreasson. Tekniken går oerhört snabbt framåt. Jag tycker att polisen skall få tillgång till den senaste tekniken. Vi klagar alltid på att vi har för låg upplklaringsprocent avseende brott. Här ger vi polisen ett medel. Det vill jag att vi skall utnyttja.

Anf. 114 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Jag fick inte svar på min fråga. Jag ville att Märta Johansson skulle tala om vilken grov brottslighet som man avser undersöka med kamerorna.

Jag har själv kunnat räkna ut att det handlar om narkotikabrott, och jag har varit hos narkotikapolisen. Man sade att upplklaringsprocenten är närmare 100, och då är förda resonemang inte aktuella.

Anf. 115 MÄRTA JOHANSSON (s) replik

Herr talman! Det var en märklig upplysning att all narkotika som kommer in på olaglig väg skulle kommas åt. Då skulle vi ju inte ha den marknad som finns på gator och torg.

Anf. 116 ALICE ÅSTRÖM (v) replik

Herr talman! Märta Johansson ifrågasatte om det här verkligen har gått så snabbt. Hon sade att det här har utretts och varit på gång under en tioårsperiod.

Ja, frågan har diskuterats under tio år. Men det pågår nu ett utredningsarbete om övervakningskamerors användning. Ur den här pågående, heltäckande utredningen rycks just denna fråga loss. Den behandlas av utredningen, och i utredningen säger man att det är olyckligt att man var tvungen att lägga fram ett delbetänkande i just den här frågan. Många av remissinstanserna säger också att frågan har fått behandlas under tidsnöd. Det tycker jag är att gå snabbt fram i en allvarlig fråga där det finns ett utredningsarbete. I propositionen sägs också flera gånger att det inte går att lägga fram heltäckande regler just för att utredningen av tidsskäl inte hunnit med. Det är att gå för snabbt fram i en sådan viktig fråga.

Anf. 117 MÄRTA JOHANSSON (s) replik

Herr talman! Den åsikten får stå för Alice Åström. Jag tycker att det är viktigt att vi går framåt. Lagrådet skriver: Enligt Lagrådets mening framstår det från kriminalpolitisk synpunkt som angeläget att polisen, när det gäller utredning av så grova brott som den föreskrivna lagstiftningen tar sikte på, får använda sig av hemliga övervakningskameror som ett tekniskt hjälpmedel även i rent brottsutredande syfte.

Lagrådet står alltså bakom oss i den här frågan.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Hemlig kamera-
övervakning*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 118 ALICE ÅSTRÖM (v) replik

Herr talman! Lagrådet har gjort en mycket kortfattad bedömning, både tidsmässigt och beträffande det material man har gått igenom. Det är min åsikt.

Jag har också en annan frågeställning. Märta Johansson sade att det här regleras mycket hårt och att det krävs skälig misstanke samt att det rör sig om ett brott med minst två års fängelse i straffskalan. Däremot tar Märta Johansson inte upp tredje person, de som kommer att beröras av kameraövervakningen. Rekviritet ”kan antas komma att uppehålla sig” innebär ett mycket lågt beviskrav på att den misstänkte skall förväntas uppehålla sig på en plats. Många platser kan bli aktuella. Det innebär att många personer utan anknytning till brottsutredningen kan komma att bli utsatta för integritetskränkningar. Här har man inte gjort tillräckliga avvägningar.

Anf. 119 SIW PERSSON (fp)

Herr talman! Ett rättssamhälle karakteriseras av en rättssäker balans mellan effektivitet i brottsbekämpningen och integritet för oskyldiga medborgare.

I dagens situation ifrågasätter många effektiviteten i brottsbekämpningen. Sedan 40 år tillbaka ökar bara antalet anmälda brott. Även om det totala antalet har minskat under de senaste åren har antalet våldsbrott under samma period ökat. Det föreligger alltså ett starkt samhällsintresse av att i större utsträckning än hittills förebygga brott, men också av att ge polisen bättre tekniska möjligheter att utreda brottsligheten. Mot det starka samhällsintresset att ge polisen effektiva medel i kampen mot brottsligheten står dock de enskilda och oftast oskyldiga medborgarnas berättigade intresse av skydd mot statsmakten för otillbörliga integritetskränkningar.

Mot bakgrund av den grova brottsligheten och de allvarliga samhällsproblem som denna ger upphov till måste, också enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning, hemlig kameraövervakning i någon form accepteras, trots de starka integritetsaspekterna. En sådan lagstiftning måste dock föregås av ett ingående och noggrant utredningsarbete.

Det finns en särskild utredare som håller på att se över frågor om användning av övervakningskameror. I juni i år lades ett delbetänkande fram. Det är detta som är underlag till regeringens förslag. Regeringens direktiv har forcerat fram ett delbetänkande med förslag till en provisorisk lagstiftning om just hemlig kameraövervakning.

Enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning har denna oförklarliga tidspress medfört att utredningens betänkande har uppenbara brister. Vi menar att det är angeläget att en lagstiftning som har direkt betydelse för medborgarnas fri- och rättigheter är väl genomtänkt och inte får en utformning som lämnar utrymme för en från integritetssynpunkt oacceptabel tillämpning. Vår uppfattning i Folkpartiet liberalerna är att integritetsaspekterna inte har beaktats i tillräcklig mån när det gäller övervakningens omfattning, särskilt vilka platser som skall få övervakas.

Vi menar att hemlig kameraövervakning endast skall vara tillåten i vad som kan beskrivas som "kriminella miljöer". Vi tänker då på platser där yrkesmässig grov brottslighet bedrivs, t.ex. bostaden där den misstänkte bor och MC- och spelklubbar. Den fortsatta behandlingen i riksdagen måste ha som utgångspunkt att 3 § andra stycket i lagförslaget ges en sådan lydelse att användningsområdet för hemlig kameraövervakning begränsas. Om en sådan begränsning inte kommer till stånd kan vi i Folkpartiet liberalerna inte tillstyrka propositionen.

På grund av de integritetsinvändningar som kan riktas mot tvångsmedlet biträder Folkpartiet liberalerna förslaget som lämnas i propositionen om att regeringen till riksdagen skall redovisa de brottsutredande myndigheternas tillämpning av bestämmelserna. Vi vill understryka vikten av att det i den utlovade redovisningen även belyses i vilken omfattning personer som är ovidkommande för en brottsutredning har drabbats av det här tvångsmedlet. Vi menar också att redovisningen inte bör ske årsvis utan att det skall komma en skrivelse till oss i riksdagen kvartalsvis.

Herr talman! Jag yrkar bifall till våra reservationer nr 2, 3 och 4.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

13 § Spris fortsatta verksamhet

Föredrogs

Socialutskottets betänkande 1995/96:SoU9
Spris fortsatta verksamhet (prop. 1995/96:99)

Anf. 120 LEIF CARLSON (m)

Herr talman! När det gäller Spris fortsatta verksamhet är det i första hand en fråga man måste ställa: Finns det ett oavvisligt behov av att staten engagerar sig i denna verksamhet? Om så är fallet är det inte mycket att orda om. Gör det inte det måste man ställa ytterligare ett par frågor: Är det rätt verksamhetsform för staten att arbeta i? Har vi över huvud taget råd om detta inte är en oundgängligen nödvändig verksamhet?

All statlig verksamhet måste ses över och omprövas precis som all annan verksamhet i samhället. Vilka vänder den sig till och behövs och passar den i dag? Utför andra samma arbete?

Spris största kund är i dag landstingen. Det är ingen hemlighet att landstingen i allt större utsträckning använder sig av helt fristående konsulter för att utvärdera den egna verksamheten. Det är inget fel i det. Det är, enligt min mening, en positiv utveckling, men det innebär att Spris förlorar alltmer av sin tidigare roll. Om landstingen önskar ha en organisation för utveckling och stimulans och som samordnar utvärdering och planering står det naturligtvis dem helt fritt, men då får de rimligen också lösa finansieringen själva.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Hemlig kamera-
övervakning*

*Spris fortsatta verk-
samhet*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Statens engagemang är onödigt då staten har andra åtaganden som delvis överlappar Spris verksamhet. Spris verksamhet sammanfaller t.ex. delvis med Socialstyrelsens och SBU:s. Man gör i mångt och mycket samma saker och har samma ansvarsområde. Gränsdragningen mellan Spri och andra organ blir därför oklar. Det finns alltså enligt Moderaternas mening inte något absolut behov ur statens synpunkt att engagera sig i Spri.

Herr talman! Vi kommer då till de två andra frågorna. Är det rätt verksamhetsform? Ja, formen ideell förening är problematisk enligt lagutskottet, vilket noga har redovisats i betänkande LU7 och referats i det föreliggande betänkandet från socialutskottet. Skall formen ideell förening användas skall den verkligen vara ideell i juridisk mening, enligt lagutskottet. Man kan därför inte utesluta att den ideella föreningen inte blir en särskilt användbar verksamhetsform för en anslagsberoende verksamhet. Lagutskottet undrar om det inte behövs en ny rättslig form för att tillfredsställa behovet av rättslig reglering för verksamheter som är beroende av fortlöpande statligt stöd. Det är alltså en tvivelaktig verksamhetsform som majoriteten nu vill välsigna.

Herr talman! Finns det då ändå skäl att tycka att vi har råd att satsa statliga medel i en inte oundgängligen nödvändig verksamhet i en kanske olämplig rättslig form? Är det småpengar? Det tycker inte vi moderater. Avtalet om förändringen av Spri sträcker sig fram t.o.m. 1999, dvs. fyra år. Det innebär att staten förbinder sig att till den ideella föreningen betala ut totalt 120 miljoner kronor. Det statsfinansiella läget är fortfarande ansträngt och kommer att så vara under överskådlig tid. Det finns inga pengar att disponera till verksamheter som det ligger mer i andras intresse än statens att bedriva.

Jag tycker att det av dessa skäl med all önskvärd tydlighet framgår att statens finansiering av Spri bör upphöra. Låt landstingen själva ta ställning till hur högt de värderar verksamheten genom att de får det fulla ekonomiska ansvaret.

Statens engagemang i Spri skall, enligt min mening, avvecklas fr.o.m. den 1 januari 1996. Vi moderater avvisar därmed också propositionens förslag om att anvisa ytterligare 2,5 miljoner kronor till Spri för budgetåret 1995/96.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen och därmed avslag på utskottets hemställan.

Anf. 121 CHRISTIN NILSSON (s)

Herr talman! Vid behandlingen av detta betänkande skall vi ta ställning till Spris fortsatta verksamhet under åren 1996–1999.

Regeringen föreslår i propositionen att Spri skall ombildas till en allmännyttig, ideell förening, och i detta instämmer utskottets majoritet. Medlemmar i denna förening kommer att vara staten och Landstingsförbundet. Man övertar den verksamhet som finns i nuvarande Spri, och jag förutsätter att samma skatteregler kommer att gälla.

Spris nya organisatoriska form gör det möjligt att vidga intressentkretsen, vilket det borde finnas ett behov och intresse av. Detta skulle också vara till nytta för vårdens utvecklingsarbete.

Spris ändamål är enligt förslaget till stadgar att främja utveckling av hälso- och sjukvården i Sverige. Uppgiften skall tillgodoses genom ett långsiktigt kvalificerat utvecklingsarbete.

Spris arbetsresultat skall kunna användas inom svensk hälso- och sjukvård och vara inriktat mot aktuella problemområden. Arbetet skall ha sin tyngdpunkt inom områdena hälsoekonomi, kvalitetsutveckling, informationsteknik och informationsförsörjning och ha sin huvudsakliga inriktning på generellt tillämpbara metoder och system. – Så långt Spris stadgeförslag.

Verksamheten hälso- och sjukvården omfattar drygt 7 % av landets samlade resurser, och den är till stor del finansierad av samhället. Därför är det oerhört viktigt att samhället, i detta fall staten och sjukvårdshuvudmännen, tar ett ansvar för att verksamheten utvecklas så att kvalitet och effektivitet ökar, att nya rön inom forskning prövas praktiskt, att andra länders vårdssystem kritiskt granskas och ibland även översätts till svenska förhållanden.

Utvecklingsbehovet är stort, inte minst då det samhällsekonomiska läget är trängt och stora förändringar krävs av hälso- och sjukvården.

Herr talman! Ett utvecklingsinstitut är ingen myndighet med tillsynsansvar. Därmed finns en skillnad mellan Spri och Socialstyrelsen. Det ger Spri förutsättningar att arbeta tillsammans med vården på delvis oprövade områden och i friare former i syfte att öka kvalitet och effektivitet i verksamheten. Spri har ingen möjlighet att utfärda föreskrifter om verksamheten. Den möjligheten har bara tillsynsmyndigheten.

Också gentemot SBU finns en skillnad. Spri arbetar i ytterst begränsad omfattning med utvärdering av vilka medicinska metoder som bör nyttjas vid olika diagnoser och sjukdomstillstånd så att vården blir effektiv. Där har SBU sin huvuduppgift.

Däremot arbetar Spri med frågor som rör utvärdering och implementering av sådana medicinska teknologier där förutsättningarna för vårdens organisation och ekonomi starkt påverkas.

Ett aktuellt exempel där Spri sedan flera år verkar gäller telemedicin och dess möjligheter i svensk sjukvård. Ett annat är nya, patientnära metoder för laboratorieverksamheten inom klinisk kemi, dess kostnader, kvalitet och återverkningar i den framtida hälso- och sjukvårdsstrukturen.

Det är angeläget att Spri även framöver driver sådant utvecklingsarbete. Gränsdragningen mellan Socialstyrelsen och Spri respektive SBU och Spri är dock i vissa delar något oklar. Utskottet anser att regeringen noggrant bör följa utvecklingen på området och vidta de åtgärder som kan visa sig nödvändiga.

Herr talman! Spri har sedan lång tid haft en central roll som förmedlare av ny kunskap till hälso- och sjukvårdsområdet när det gäller metoder och system som ökar vårdens kvalitet och effektivitet.

I propositionen understryks ytterligare denna viktiga uppgift hos Spri och betydelsen av att ständigt utveckla och förnya sina metoder vad gäller kunskapsspridning.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Med anledning av det anförda vill jag yrka bifall till socialutskottets hemställan i dess betänkande nr 9 och avslag på reservationen.

Anf. 122 LEIF CARLSON (m) replik

Herr talman! Jag tycker att det skulle vara utmärkt om Spri fick stå för sin verksamhet på egna meriter och sjukvårdshuvudmännen, som är de närmast berörda, finansiera den efter dessa meriter. Man får gärna ansluta andra, men det finns ingen anledning att staten, som sysslar med mycket annat likartat, går in.

Gränsdragningen är ytterst problematisk. Man säger i propositionen att Spri skall utveckla metoder och annan kunskap, och hur gör man det utan att utvärdera?

Man talar vidare i finansieringsavtalet om utveckling och praktisk prövning av hälsoekonomiska metoder för att mäta och bedöma prestationer, kostnader och effekter av olika medicinska behandlingar och tekniker. Självklart kräver detta utvärdering av medicinska metoder. Här gör man ett dubbelarbete, och det finns det inte skäl för, framför allt inte med hänsyn till statsfinanserna.

Jag lyssnade nyss på skatteutskottets debatt. Där framhöll de socialdemokratiska ledamöterna noga hur viktigt det är att vi alla bidrar till saneringen av statsfinanserna. Det är ju alldeles riktigt. Här är nu 120 miljoner som vi kan lägga fram och använda till sanering. Det vore väl bra om Christin Nilsson då sade: Kör till! Här tar vi ett tag för att sanera statsfinanserna – 120 miljoner för de närmaste fyra åren. Den här verksamheten kommer att bedrivas ändå där den behövs.

Anf. 123 CHRISTIN NILSSON (s) replik

Herr talman! För oss socialdemokrater är det självklart att vi gemensamt bekostar en så viktig verksamhet som forskning och utveckling, inte minst inom hälso- och sjukvården. Spris huvudsakliga arbetsuppgifter är utvecklingsarbete inom detta område, och det finns ett stort behov av att ständigt jobba med detta.

Då blir också svaret på frågan att det är självklart att staten skall vara med och delfinansiera detta så viktiga arbete. Till skillnad från moderaterna tycker utskottsmajoriteten att Spri har en bra och viktig verksamhet.

Jag vill ställa en motfråga till Leif Carlson. Beträffande fristående konsulter eller Spri tycker jag att kvaliteten och samhällsnyttan måste vara avgörande. För mig är det viktigt att vi gemensamt bekostar en bra hälso- och sjukvård, och då vill jag också att vi gemensamt skall ha en bra insyn och kunna påverka vad vi använder resurserna till. Men för moderaterna verkar det vara viktigare att det är fristående konsulter, och då undrar jag: Var finns den undersökning som visar att fristående konsulter gör ett bättre jobb billigare än Spri gör?

Anf. 124 LEIF CARLSON (m) replik

Herr talman! Förra våren antog vi här i kammaren en stor sjukvårdsproposition, som ger landstingen närmast oinskränkt makt över sjukvården. Då tycker jag att landstingen också får ta det finansiella

ansvaret för att göra den utveckling, forskning och utvärdering som behövs ur deras synpunkt. Det finns inte skäl att staten nu går in och skjuter till 30 miljoner om året för detta.

Vad gäller frågan huruvida det här kan göras på annat sätt vill jag säga att jag tror att det varierar, här precis som när det gäller annat. En del fristående konsulter kan säkert göra ett bättre och billigare arbete. Andra är inte bra och gör inte ett bra arbete, och då slås de ut i konkurrensen. Att däremot satsa allt på Spri, som skulle driva verksamheten utan någon som helst konkurrens som håller tänderna skärpta, tror jag inte mycket på. Här finns det skäl att se till att man har en utveckling som sker i en stimulerande konkurrens. Det finns inget som på något sätt talar emot att konkurrensen skärper forskningens kvalitet och driver den framåt.

Anf. 125 CHRISTIN NILSSON (s) replik

Herr talman! Naturligtvis har vi ingenting emot konkurrens, men jag tycker ändå att det är viktigt att staten engagerar sig i de här viktiga frågorna.

Leif Carlson tog i sin förra replik upp det ekonomiska läget. Visst måste vi spara, men det här är en verksamhet som har till uppgift att utveckla tillämpbara metoder och system inom hälsoekonomi, kvalitetsutveckling, informationsteknik och informationsförsörjning. Detta kommer att leda till att vi får bättre metoder och system, men då blir det också billigare för samhället.

Anf. 126 BARBRO WESTERHOLM (fp)

Herr talman! Den utvärdering av Spri som gjordes 1994, där Spris styrka och svagheter presenterades, var något som vi i Folkpartiet liberalerna välkomnade. Spri representerar en väldigt viktig resurs, men har både styrka och svagheter.

Styrkan låg, enligt utredningen, i att det här är en etablerad institution, med kunskap om utvecklingen av svensk hälso- och sjukvård både på central och på lokal nivå. Man har ett bra kontaktnät i sjukvården och också internationellt. Man besitter en hög kompetens. Man har visat förmåga att samla olika intressegrupper. Man uppfattas som oberoende. Vi tycker att det är särskilt viktigt att man uppfattas som oberoende av såväl myndighet som arbetsgivare. Man har flexibelt arbetssätt och en bra personal.

Men det fanns också svagheter. Man har inte lyckats hantera det dubbla uppdraget att förbereda dels långsiktig utvecklingsverksamhet, dels utredningsuppdrag på beställning. Det har tagit för lång tid att sprida de resultat man har kommit fram till. Man har gjort sig beroende av ett litet antal kompetenta projektledare. Man har haft svårt att förena avtalens krav på förändringar och expansion på nya områden och neddragningar samtidigt på grund av pengabrist. Man har alltså inte klarat av att gasa och bromsa samtidigt. Det sades också att man inte har tagit upp de mest angelägna frågorna, som har varit aktuella ute i landstingen och på sjukhusen.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

Spris fortsatta verksamhet

Detta har då lett fram till den proposition som vi har att behandla i dag. Det är klart att vi i Folkpartiet liberalerna har funderat över om staten behöver den här utredningsresursen eller om det här är någonting enbart för landstingen. Vi har dragit en annan slutsats än Moderaterna. Vi ser att det finns ett behov, och man skall vara väldigt försiktig innan man avhänder sig en kompetens som bevisligen, enligt utredningen, har visat sig vara mycket duglig.

Det vi har tagit upp i vår motion är att det måste göras en tydlig gränsdragning mellan Socialstyrelsens och SBU:s – Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik – ansvarsområden och det som Spri har att hantera. Till vår glädje har utskottet tyckt att det här är en viktig sak och gått vår motion till mötes. Utskottet understryker att Spri är ett utredningsinstitut utan myndighetsansvar och tillsynsansvar. Det jag känner starkt för är att staten skall bli duktigare på att utnyttja den resurs som Spri här utgör. Myndigheter som Socialstyrelsen har sin nisch när det gäller tillsynen men har i sitt arbete ett behov av sådan kunskap som Spri kan ta fram.

Utskottet skriver att regeringen bör noga följa utvecklingen på området när det gäller den här gränsdragningen och vidta de åtgärder som kan behövas för att göra gränsdragningen mellan de olika intressenterna/aktörerna tydlig. Något tillkännagivande anses inte behövas. Jag vill dock gärna säga att vi i Folkpartiet liberalerna kommer att noga följa den här frågan för att resurserna skall utnyttjas på ett bra sätt.

Vi tar också upp svårigheterna att sprida resultat och att få resultaten använda. Vi understryker i vår motion vikten av metodutveckling. Också här skriver utskottet positivt om vår motion. Min tro är att landstingen måste avsätta mer tid för sin personal, för att använda sig av Spris resultat som underlag för egna rekommendationer. Det går inte att bara ta rekommendationer eller resultat rakt upp och ned, utan man måste också tolka dem från sin egen situation. Här fordras en hel del utvecklingsarbete såväl för Spri som för SBU, Läkemedelsverket och andra som sprider information ut till landstingen. Också det här kommer vi att följa noga.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 15.46 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

14 § Parentation

Prot. 1995/96:40
18 december

Anf. 127 TALMANNEN

Ärade ledamöter! I fredags fanns Göran R Hedberg här. Han deltog i kammarens beslut vid slutet av arbetsveckan, bl.a. om svenskt deltagande i en fredsstyrka i f.d. Jugoslavien. Några timmar senare nåddes vi av beskedet att Göran R Hedberg hastigt ryckts bort på väg till hemmet i Härnösand.

Göran R Hedberg blev endast förunnad en kort tid i riksdagen. Han trädde in som riksdagsledamot för Moderaterna den 3 oktober 1994. Han var ledamot av lagutskottet och suppleant i justitieutskottet. I hemlandet Västernorrland var han länsförbundsordförande för sitt parti och gjorde också uppskattade insatser i kommunalpolitiken.

Göran R Hedberg var känd som en bra person att samarbeta och träffa uppgörelser med. Här i riksdagen tog Göran R Hedberg snabbt aktiv del i arbetet. Han blev i utskottet uppskattad för sitt engagemang och sitt intresse, och inte minst som en god kamrat som hade humorn i gåva.

Vi vill uttrycka vår varma medkänsla med Göran R Hedbergs anhöriga och lyser nu frid över hans minne. Vi hedrar detta med en stunds tystnad.

15 § Lag om byggande av järnväg

*Lag om byggande av
järnväg*

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU8

Lag om byggande av järnväg (prop. 1995/96:2)

Anf. 128 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Inför denna högtidliga inramning känns det nästan som att de frågor vi diskuterar saknar aktualitet. Men låt oss ändå försöka att återvända till den verklighet vi lever i.

1990-talets satsningar på järnvägens infrastruktur har aktualiserat frågan om att utan alltför stor tidsutdräkt kunna lösa plan- och markfrågor för aktuella järnvägsprojekt.

I ett utskottsbetänkande från hösten 1993 gjorde TU en framställning till regeringen om att en ny lagstiftning kring dessa frågor skulle tas fram, och TU begärde en skyndsam behandling av ärendet. Trafikutskottet slog i denna hemställan fast att expropriationsförfarandet, som är det instrument som i dag används när annan överenskommelse ej går att nå, är otillfredsställande såväl ur rättssäkerhetssynpunkt som ur administrativ synpunkt. Trafikutskottet betonade att miljökonsekvenserna nogsamt skulle beaktas och underströk vidare att separata miljökonsekvensbeskrivningar skall följa varje nytt planförslag.

I sin slutkläm konstaterade utskottet: "Med tanke på den samhällsliga betydelse som de aktuella investeringarna har är det väsentligt att beslutade investeringsplaner kan förverkligas snabbt. Samtidigt gäller att nya regler måste utformas så att de tillgodoser högt ställda krav på

Prot. 1995/96:40
18 december

*Lag om byggande av
järnväg*

rättssäkerhet för såväl markägare som andra enskilda som berörs av investeringsplanerna. Exempelvis bör, som regeringen framhållit, konsekvenserna för miljön av olika investeringar belysas. Utskottet förutsätter att regeringen i lämpligt sammanhang snarast återkommer till riksdagen i frågan och redovisar resultatet av sina redovisningar.”

Fru talman! Det förslag som nu redovisas är alltså ett resultat av den beställning som trafikutskottet gjorde 1993. Men enligt våra moderata värderingar har regeringen inte fullt ut följt intentionerna i den hemställan från trafikutskottet som nyss åberopats och som också blev riksdagens beslut.

Enligt min mening har propositionen utformats från utgångspunkten att de samhällliga intressena sätts i förgrunden. Detta är till förfång för enskilda sakägarintressen. I våra motioner T1 och T2 för vi fram vår kritik mot propositionens förslag.

Det föreliggande lagförslaget ger Banverket dubbla roller, dels genom att man utarbetar sina egna planförslag, dels för att man i nästa skede också svarar för fastställandet av desamma. Vi menar att detta förhållande är klart otillfredsställande ur såväl objektivitetssynpunkt som rättssäkerhetssynpunkt. I vår reservation nr 3 i detta ärende yrkar vi därför på att regeringen ges i uppdrag att återkomma med ett nytt förslag, som bättre tillgodoser kraven på objektivitet i statens myndighetsutövning.

Frågan är hur markägarintressena skall hanteras och hur sakägarens möjlighet att föra talan mot exploatören, som oftast är Banverket, skall kunna tillgodoses. Hävdandet av dessa intressen kommer med det föreliggande förslaget att kraftigt försvåras och i praktiken omöjliggöra handläggningen för den enskilde. Väljer de planansvariga att i ett tidigt skede av planprocessen begära att inlösen av mark skall ske genom fastighetsreglering, sker detta således utan domstolsprövning och endast genom administrativa beslut på ett förämningsmanträde.

Markägarens möjlighet att vid denna förrättning hävda sina intressen begränsas ytterligare av att han själv får svara för eventuella ombudskostnader. Den enskilde ställs då mot en förhandlingspart, ofta företrädd av Banverkets ombud, som självfallet besitter både stor erfarenhet och stor sakkunskap på området. Att parterna dessutom resursmässigt är ojämna stärker inte den enskildes möjlighet att få sina argument prövade. Enligt vår mening kommer vid ett sådant förfarande rättssäkerheten att äventyras.

Den juridiska prövningen av ett ärende skall enligt regeringens förslag kunna ske vid fastighetsdomstol efter ett överklagande. Men enligt det regelverk som finns kan inte två instanser samtidigt hantera ett ärende. Detta innebär att ärendet blockeras och någon juridisk prövning således inte kan komma till stånd. I vår moderata reservation nr 4 pekar vi på detta förhållande och den oklarhet som här framhålls. Den belyses i viss mån även i propositionen, och den kommer att råda om riksdagen följer utskottets majoritet i detta ärende. Vi yrkar därför avslag på regeringens förslag och kräver att prövningen skall ske i en förvaltningsdomstol.

Fru talman! Statens umgänge med medborgarna måste i en rättsstat ske på villkor som inte kränker eller missgynnar den enskildes rätt. Statens övertag i fråga om resurser och kunskap får aldrig utnyttjas till ett rättsförhållande där den enskilde redan i ärendets inledning hamnar i juridiskt processuellt underläge. Europadomstolen har vid ett antal tillfällen kritiserat vårt rättssystem på just detta område, och det borde vara ytterligare ett observandum för lagstiftaren.

Fru talman! Enligt vår moderata mening fyller det nu aktuella förslaget inte de högt ställda krav på trygghet och rättssäkerhet för den enskilde som vi moderater ställer. Vi yrkar därför att regeringen skall återkomma i detta ärende med förslag som bättre kan tillgodose de av oss uppställda kraven.

Fru talman! Jag står bakom alla våra reservationer, men väljer att här i kammaren yrka bifall endast till reservation nr 4.

Anf. 129 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Det här betänkandet behandlar alltså lagändringar beträffande byggande av järnvägar. Det nya är att miljökonsekvensbeskrivningar enligt lag kommer att efterfrågas vid nya exploateringar. Med anledning av detta har Miljöpartiet lämnat in en motion. Vi anser att den här propositionen är mycket välkommen.

Ett exempel på hur Banverket arbetat är att man inte redovisat alla konsekvenser vid exploateringen. Man har t.ex. inte redovisat vilket sprängämne man avser att använda. Det har fått till konsekvens att sjöar har förorenats. Det lättlösligaste sprängämnet är ammoniumnitrat. Om man använder det i närheten av en sjö ger det föroreningskonsekvenser.

Man har inte heller tagit hänsyn till buller och redovisat vilka bullereffekter som uppstår vid exploateringar.

Miljöpartiets motion, och sedermera reservation, behandlar framför allt miljökonsekvensbeskrivningar generellt. Vi vill först och främst att miljökonsekvensbeskrivningar skall utföras av en fristående enhet eller organisation där ingen partsinlaga eller vinkling är möjlig.

Vi anser att flera exploateringsalternativ bör ges, varav det ena alternativet skall vara det bästa ur miljösynpunkt.

Vi anser att miljökonsekvensbeskrivningar skall presenteras i offentliga utfrågningar för att öka insynen, så att man framför allt kan tillgodogöra sig den kompetens och den kritiska granskning som miljöorganisationerna kan presteras.

Vi anser också att miljökonsekvensbeskrivningar skall kunna överklagas och omprövas på ett vettigt sätt.

När det gäller miljökonsekvensbeskrivningar har vi tyvärr exempel på hur utföraren har varit alltför lyhörd inför beställarens uppdrag och hur uppdraget skall utformas. Det är viktigt att en generell granskning görs. Det pågår, som utskottet också påpekar, en utredning. Det utarbetas ett förslag till ny miljöbalk. Där kommer bl.a. talerätten för miljöorganisationer att behandlas. Vi utgår ifrån att Miljöpartiets förslag, som är mycket viktigt för oss, kommer att bli tillgodosett i det förslag till miljöbalk som nu utarbetas.

Prot. 1995/96:40

18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Med detta vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservation nr 2 i betänkandet och önska utskottet och vår alldeles utmärkta utskottspersonal god jul och gott nytt år.

Anf. 130 JARL LANDER (s)

Fru talman! Sedan riksdagen fattade 1988 års trafikpolitiska beslut har det gjorts en hel del satsningar inom järnvägssektorn. Vi har gjort många nya investeringar. Detta har vi gjort därför att vi vet att järnvägen är ett konkurrenskraftigt och miljövänligt transportmedel både för person- och godstrafik.

Men nybyggandet av järnväg kräver också att nya marker tas i anspråk. Till skillnad mot när man tar mark i anspråk för vägbyggnationer saknas en lagstiftning som reglerar ianspråktagandet av mark för järnvägsutbyggnader. Det enda förfarande som finns i dag är expropriationsförfarandet. Den lagstiftningen ger naturligtvis samhället möjlighet att ta mark i anspråk om man inte kommer till en lösning på frivillig väg via förhandlingar.

Men förfarandet med expropriation har inte varit tillräckligt för att vi skall få en god planering inför anläggandet av nya sträckor av järnvägar. Dessutom har det tagit lång tid och varit kostsamt. Både Banverket och regeringen säger att det är tungarbetat. Som vi hörde av Lars Björkman har även riksdagen uttryckt angelägenheten i att vi kommer fram med någon form av lagstiftning som reglerar ianspråktagandet av mark för järnvägsutbyggnad.

Det förslag som vi nu diskuterar är ett förslag till banlag som utifrån vissa förändringar i några andra lagstiftningar som har med mark och fastighetsbildning att göra skall skapa förutsättningar för rätten att lösa in mark till järnvägsbyggnation.

Utskottet har i stort sett varit överens om regeringens förslag i proposition nr 2 för det här året med undantag för några punkter.

Fru talman! Jag skall kommentera några av dem.

Först gäller det Banverkets dubbla roll. Att den största järnvägsbyggaren samtidigt är den instans som fastställer byggnadsplanerna kan kanske ses som något stötande, som Lars Björkman säger. Utskottsmajoriteten gör dock den bedömningen att det inte nu är nödvändigt att bygga upp ny kompetens hos t.ex. länsstyrelser eller andra instanser eftersom det pågår beredning och analyser av hur vi i framtiden skall hantera just den här typen av frågor.

Som framgår av propositionen säger också regeringen att den valda fastställelseordningen är mindre lämplig och bör bli föremål för vidare överväganden. Utifrån detta har utskottsmajoriteten ingen annan åsikt än vad t.ex. Lagrådet har. Vi ställer oss bakom den delen av propositionen.

Vad gäller besvärprövningen av beslut enligt den nya lagen säger moderaterna i sin reservation att det skulle strida mot Europakonventionen att järnvägsplan endast kan överklagas i administrativ ordning, som det heter, och då med regeringen som slutinstans.

Det kan i och för sig ligga något i detta. Men eftersom vi anser att dessa beslut alltid fattas utifrån politiska ställningstaganden och poli-

tiska inriktningar, och det är frågor som har med miljö och samhällsekonomi att göra, anser utskottsmajoriteten att den rättsordning som här föreslås är den rätta.

Jag kan återigen hänvisa till Lagrådet. Det har inte heller haft anledning att föreslå något annat.

Lars Björkman var också inne på kostnadsersättningar och att det kan bli dyrbart för en privatperson som skall kämpa mot t.ex. Banverket när det gäller möjligheten att använda mark för järnvägsbyggnation. Av det yttrande som bostadsutskottet har gett till trafikutskottet framgår det ganska klart, tycker jag, att en berörd fastighetsägare kan bevaka sina äganderättsliga intressen på ett tillfredsställande sätt utan några större kostnader.

Bostadsutskottet hänvisar bl.a. till ett beslut som riksdagen fattat 1992. Där står det att sakägare vid överklagande av fastighetsbildningsmyndighetens beslut skall ges rätten till ersättning i större omfattning än vad som gällde fram till dess. Vi förutsätter att så också varit fallet.

Vidare framgår det ju att fastighetsbildningsmyndigheten har skyldighet att hjälpa de enskilda sakägarna med både råd och upplysningar. Skulle det ändå visa sig bli för kostsamt för en markägare finns en sista ventil. Markägaren kan alltid väcka talan om att marken skall inlösas enligt expropriationslagen. Då utgår full ersättning för rättegångskostnader osv. för en fastighetsägare.

Fru talman! Det var kommentarer till moderaternas reservationer. Jag har också en kort kommentar till Miljöpartiet som vill utveckla kraven på miljökonsekvensbeskrivningar när vi skall bygga nya järnvägar.

Jag vill återigen hänvisa till vad bostadsutskottet skriver i sitt yttrande, där det bl.a. heter: "För närvarande pågår ett arbete med att utveckla och komplettera tidigare förslag till miljöbalk inom ramen för Miljöorganisationsutredningens beredning."

Bostadsutskottets och trafikutskottets majoriteter anser att vi skall avvakta detta arbete innan vi gör ett nytt ställningstagande. Jag kan därför också yrka avslag på Miljöpartiets reservation.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till hemställan i dess helhet i trafikutskottets betänkande nr 8 och avslag på reservationerna.

Anf. 131 LARS BJÖRKMAN (m) replik

Fru talman! Jarl Lander berör frågorna om Banverkets dubbla roller, som jag har lyft fram. Man anser att det finns tveksamheter i detta men uppenbarligen inte så stora att socialdemokraterna är beredda att föreslå att vi skall hitta nya vägar innan vi tar lagförslaget. Det är på den punkten som åsikterna går isär.

Vi menar att rättstryggheten inte är uppfylld med det förslag som nu har tillstyrkts av trafikutskottets majoritet. Vi vill först se ett förslag till ändringar och därefter gå vidare i lagtexten.

Fru talman! Vidare åberopas här bostadsutskottet, som på i princip samma grunder varit tveksamt men ändå sagt att man kan acceptera förslaget i avvaktan på att man hittar nya vägar. Vi tycker i och för sig

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

att det kan vara en vällovlig ansats att försöka hitta nya vägar, men det är knappast tillräckligt för den som sitter i en förhandling utan att kunna påverka sitt ärende i önskad riktning.

Vad sedan gäller möjligheten att få ombudskostnaderna i ett överklagningsförfarande betalade av samhället menar Jarl Lander att man har en sådan möjlighet, om man överklagar och hamnar i en annan instans. Jarl Lander! Enligt den uppgift som jag har fått är detta inte möjligt, och det är detta som är poängen i vår kritik. Man kan inte sköta förhandlingarna i två instanser samtidigt, eftersom det är förbjudet i regelverket. Man kan alltså inte samtidigt som ärendet ligger i Fastighetsdomstolen göra en prövning i domstol. På det sättet blockeras ärendet, oavsett om man får kostnaderna för juridiskt stöd betalade av samhället eller inte. Man hamnar i en omöjlig situation, där ärendet inte kan föras framåt.

Anf. 132 JARL LANDER (s) replik

Fru talman! Låt mig när jag skall kommentera Lars Björkmans replik börja från början igen.

Först och främst är det angeläget att vi får till stånd den här lagstiftningen, som ger möjlighet till en god planering både för markägare och för samhället i samband med byggande av nya järnvägar, på samma sätt som vi i dag med hjälp av en vägslag kan hantera byggandet av nya vägar.

Vi har i dag, som sagt, enbart expropriationslagstiftningen till förfogande. Det finns därför i botten ett kraftigt behov av en ny lagstiftning. Lagstiftningen är inte till hundra procent sådan som vi alla skulle vilja ha den. Det hade varit önskvärt, och är det som moderaterna eftersträvar. Men vi kan se att det finns lösningar på varje punkt utan att man behöver göra intrång i den enskilde markägarens intressen.

Vad gäller de dubbla rollerna finns det i dag ingen annan kompetens i landet än den som Banverket har. Skulle några andra än Banverket, t.ex. länsstyrelserna, hantera denna fråga, får dessa ändå vända sig till Banverket för att få veta hur den skall hanteras. Alternativt får man anlita Banverkets personal som konsulter. Vi anser att det då är lika bra att detta redan från början ligger kvar hos Banverket.

Vad sedan gäller möjligheterna för enskild markägare att överklaga får vederbörande fullt bistånd av den fastighetsbildningsmyndighet som hanterar detta. Det behöver därför inte bli dyrare för markägaren i detta läge än vad som motsvarar normal omkostnad.

Anf. 133 LARS BJÖRKMAN (m) replik

Fru talman! Jarl Lander gör det enkelt för sig. Han säger först att den kritik mot Banverkets dubbla roller som vi framför är till vissa delar berättigad. Sedan konstaterar han att kompetensen finns hos Banverket. Enligt normal logik skulle detta leda till att det oavsett vilken vilja socialdemokraterna än säger sig ha att göra förbättringar blir det alltid Banverket som skall yttra sig i dessa frågor. Det finns enligt Jarl Lander ingen annan kompetens att hänvisa till.

Jag måste säga att denna form av cirkelbevisning inte är imponerande. Vi hävdar från vår sida att det aldrig någonsin får ifrågakomma att samhällets innehav av ekonomiska resurser leder till att rättssäkerheten för den enskilde ifrågasätts. Det är den utgångspunkten som vi moderater har när vi menar att man måste kunna garantera markägarna en situation där dessa på villkor som är likvärdiga med statens kan göra sina intressen hörda i de instanser som är aktuella.

Det hjälper inte, Jarl Lander, att lova att man skall gå vidare för att hitta andra lösningar i lagstiftningen, när man samtidigt hänvisar till att det finns bara *en* lösning, en lösning som bygger på att det är Banverket som besitter kompetensen. Vi tycker från våra utgångspunkter att man borde ha högre ambitioner än så, och därför vidhåller vi våra yrkanden.

Anf. 134 JARL LANDER (s) replik

Fru talman! Jag tror, Lars Björkman, att regeringen, vi socialdemokrater och hela majoriteten i trafikutskottet har högre ambitioner. Vi säger att man skall gå vidare med lagstiftningarna inom de olika områdena för att komma så rätt som möjligt. Men den lagstiftning som vi i dag har innebär bara ett expropriationsförfarande, Lars Björkman, och vi tycker över huvud taget inte att det är bra. Vi får nu en tillfällig lösning genom den nya lagen, och den är tillräcklig för att man inte skall kunna trampa på den enskilde markägaren.

Men regeringen skriver i sin proposition, vilket vi instämmer i, att det är nödvändigt att gå vidare med ett antal av dessa frågor. Även innan vi har gått vidare är dock den föreslagna lagstiftningen bättre än den som vi har i dag, och det finns därför anledning att yrka bifall till trafikutskottets hemställan.

Anf. 135 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m)

Fru talman! Jag vill börja med att påpeka det något förvånande i att detta ärende hänvisats till trafikutskottet och inte till bostadsutskottet. Många ledamöter i bägge dessa utskott hade gärna sett en annan tingens ordning. Det hade kanske också underlättat hanteringen av plan- och bygglags- och naturresursfrågorna.

Lag om byggande av järnväg är egentligen inte en trafikfråga utan en fråga som mera är kopplad till naturresurslagen och har nära anknytning till plan- och bygglagen, vilket också framgår av de första raderna i regeringens proposition. Dessa lagar behandlas normalt i bostadsutskottet.

Regeringen framhåller i propositionen att det nuvarande förfarandet vid byggande av järnvägar har klara brister när det gäller anknytningen till övrig samhällsplanering och miljölagsstiftning. Den nya lagstiftningen syftar till att inordna även järnvägsbyggandet i det system som finns för planeringsfrågor, bl.a. NRL och PBL.

Jag instämmer i det angelägna i att få en klarare och säkrare ordning då det gäller järnvägsplanering, men den lag som riksdagen nu står i begrepp att besluta om uppfyller inte de förhoppningar som jag hyste i ljuset av en del erfarenheter av järnvägsplanering i Sydsverige under de senaste åren.

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Att expropriationsförfarandet var i behov av en översyn stod helt klart. Att då inte göra denna med ambitionen att stärka den enskildes rätt utan kanske snarare med motsatt inriktning är enligt vårt moderata betraktelsesätt beklagligt. Den här lagen tycks gå ut på att underlätta för Banverket att köra över den lille markägaren snabbt och effektivt, med tågets hastighet.

Visserligen ges markägaren en möjlighet till markinlösen genom domstolsförfarande, men i praktiken först efter det att expropriationsärendet hanterats genom en fastighetsreglering hos fastighetsbildningsmyndighet.

Det blir utan tvivel Banverkets huvudspår att köra det via fastighetsbildningsmyndighet. Vi kommer då att se brister i den enskildes möjligheter att hävda sin rätt gentemot Banverket. Det blir litet av Davids fruktlösa kamp mot Goliat, där Goliat har alla styrkans attribut på sin sida: sakkunskapen, erfarenheten och, inte minst viktigt, de ekonomiska förutsättningarna att ta fram underlag för att understryka sina argument. Sådana resurser saknar lille David, alltså markägaren. Den enskilde saknar möjligheter att få ersättning för kostnader för utredningar osv. och vad värre är t.o.m. att få hjälp att inställa sig vid förhandling. Vanliga rättskyddsförsäkringar gäller som bekant inte heller vid den här typen av förrättningar. När dessa brister dessutom kopplas till Banverkets rätt att självt besluta om fastställelse av sin plan framstår rättsosäkerheten i full dager.

Det är enligt min uppfattning mycket otillfredsställande att ett beslut i ett planärende inte kommer att bli föremål för rättslig prövning utan endast skall kunna överklagas och prövas i administrativ ordning med regeringen som slutinstans.

Fru talman! Detta rimmar illa med Sveriges anslutning till Europakonventionen, som numera är inlemmad i svensk lag. Jag är övertygad om att vi med denna brist på rättssäkerhet bäddar för ytterligare klammerier med Europadomstolen. Det är dessutom, fru talman, direkt stötande att Banverket, utöver rätten att fatta beslut i sina egna planärenden, också skall vara beslutsinstans för andra järnvägsbyggares planer. Det går mot allt sunt konkurrens- och marknadstänkande att en exploatör ges makt och bemyndigande att besluta om alla andra exploatörers planer och rättigheter. Att en socialistisk regering och majoritet i riksdagen kan tänka i sådana monopolistiska banor kanske inte är att förundra sig över, men att Moderata samlingspartiet står ensamt om att reagera mot dessa stötande förslag finner jag mer märkligt. Att partier som annars brukar säga sig hävda såväl rättsintressen som landsbygdsintressen sväljer sådana här förslag förvånar mig. Det hade onekligen varit intressant att höra hur Folkpartiet och Centerpartiet resonerar kring dessa frågor. De tycks känna sig trygga med den föreslagna lagen i dessa hänseenden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 men stöder naturligtvis även de andra moderata reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

16 § Funktionshindrades tillgång till teletjänster

Prot. 1995/96:40
18 december

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU9

Funktionshindrades tillgång till teletjänster (prop. 1995/96:86)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

17 § Vissa säkerhets- och miljökrav på fritidsbåtar

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU10

Vissa säkerhets- och miljökrav på fritidsbåtar (prop. 1995/96:100 delvis)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

18 § Vägverkets produktionsdivision

*Vägverkets
produktionsdivision*

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1995/96:TU11

Vägverkets produktionsdivision (prop. 1995/96:91)

Anf. 136 ULLA LÖFGREN (m)

Fru talman! ”Jan Brandborn leder Vägverket mot bolagisering”, läser man i stora rubriker i tidskriften VTI-aktuellt oktobernummer. Veckan innan hade regeringen avlämnat sitt förslag om att riksdagen skall upphäva beslutet om att bolagisera Vägverkets produktionsdivision. Det kan inte hjälpas att man blir något konfunderad. Det var ju en gång en socialdemokratisk regering som tog det första steget mot en konkurrensutsättning och sedermera en bolagisering. Vad kan ha hänt som har föranlett denna kovändning från regeringens sida?

Jag tror att jag fick svaret på frågan när jag i torsdags i denna kammarlyssnade på den animerade debatten mellan Jarl Lander och Bo Nilsson. Det är inte i första hand de trafikpolitiska målen som oroar regeringen – det är den interna splittringen.

Är det så, Hans Stenberg, att Socialdemokraterna har större omsorg om freden inom partiet än om vägtrafikanterna?

När jag går tillbaka till budgetpropositionen för 1995 kan jag läsa:

”Genom det effektiviseringsprogram som Vägverket påbörjade år 1992 och som bl.a. inkluderar en konkurrensutsättning av drift- och underhållsverksamheten, beräknar Vägverket att ca 500 miljoner kronor per år kan sparas fram till år 1996.”

Detta till trots beslöt regeringen den 21 juni samma år att ge Vägverket i uppdrag att stoppa fortsatt konkurrensutsättning av Vägverkets

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

produktionsavdelning. Om man läser den skrivelse från Vägverket som skulle kunna tänkas ligga till grund för ett sådant beslut går det inte att få stöd för ett så drastiskt ingripande.

Speciellt förvånande är detta omotiverade regeringsdekret till Vägverket mot bakgrund av att 20–30 % av drifts- och underhållsomsättningen just under denna tid var föremål för upphandling. Anbud som hunnit lämnas höll på att utvärderas. Stoppet angavs inte som tillfälligt, utan Vägverkets beställare fick direktiv om att skriva tre- till femårskontrakt med sin egen produktionsavdelning.

Jag skulle vilja fråga Hans Stenberg: Vilken trovärdighet kan Vägverkets produktionsdivision få som anbudskonkurrent i en öppen upphandling, då huvuddelen av arbetet kan ske utan konkurrenspress? Finns det inte en risk att det uppstår misstankar om att produktionsavdelningen kan flytta pengar mellan konton?

Fru talman! Längre fram i budgetpropositionen står också att läsa: ”Regeringen ser ingen möjlighet att under den närmaste tiden höja anslaget för drift och underhåll av vägar. Därför är det rimligt att Vägverket omprövar sin strategi för drift- och underhåll av vägnätet till att omfatta ett effektiviserat underhåll inom oförändrade ramar.”

Regeringen har således redan in-tecknat de effektiviseringar som en bolagisering och ökad konkurrensutsättning skulle medföra. Nu väljer man i stället att begränsa den framtida konkurrensutsättningen till att konkurransupphandla nyinvesteringarna till 100 % och successivt med ca 20 % per år konkurransutsätta driften.

Men så lägger man till i slutklämmen: ”Vägverket får med hänvisning till de trafikpolitiska målen, och om särskilda skäl föreligger, anlita verkets produktionsenheter i egen regi utan upphandling i konkurrens.”

Med tanke på det godtycke som uppenbarligen kan användas vid bedömningen av om de trafikpolitiska målen kan uppfyllas eller inte är formuleringen oroande.

För att få hela soppan litet smakligare säger regeringen att Vägverkets produktionsverksamhet skall börja drivas i bolagsliknande former. Tyvärr, fru talman, är skadan redan skedd. Hur mycket kosmetika Socialdemokraterna än smetar på så kommer beslutet att få konsekvenser som märks.

Jag har inga svårigheter att förstå de privata entreprenörernas upprördhet. Här har man utlovats en ökning av den tillgängliga marknaden med åtskilliga miljarder, och så blir man dragen vid näsan på detta skändliga sätt, mitt under pågående anbudsutvärdering.

Inom Vägverket är meningarna säkerligen mera delade. Jag kan tänka mig att man å ena sidan pustar ut över att regeringen nu vill ge ett andrum. För det är klart att den omorganisation och omstruktureringsperiod man genomgått har varit arbetsam. Samtidigt finns det nog en stor känsla av besvikelse hos dem som har lett detta förändringsarbete inom såväl Vägverkets beställarorganisation som inom dess produktionsorganisation. För dem går nog reaktionerna över beslutet att jämföra med hur de maratonlöpare känner sig som kommer in på upploppet

och tävlingsledningen ropar ut: "Lugna ner er, vi har flyttat fram målet, släntra på ett tag så meddelar vi senare var målet finns."

För ledningen inom Vägverkets produktionsdivision kommer det att bli svårigheter med att mobilisera sin styrkor till fortsatta effektiviseringar och rationaliseringar. Nu finns ju inga yttre fiender att hänvisa till för att pressa fram förändringar. Det trycket behövs. Det visar all erfarenhet, inte minst den erfarenhet som Vägverket självt kan visa på. Glöm inte att den hittills genomförda konkurrensutsättningen och hotet om en bolagisering har inneburit en årlig besparing på 1 miljard kronor.

Att mina antaganden inte är tagna ur luften tycker jag bevisas av det tidningsreferat jag läste i mitt husorgan, Västerbottens-Kuriren, den 30 november: "Nu har vägarbetarna vid Vägverket fått nog av ledningens rationaliseringsplaner. Vid senaste förhandlingarna, som i Västerbotten gäller jobben för 70 anställda, avfärdades alla förslag som kan leda till personaluppsägningar.

En direkt anledning är det stöd man anser sig ha fått från regeringen i och med att planerna på en bolagisering av Vägverket lagts på is."

Vad värre är så kommer vägtrafikanterna smärtsamt att bli varse konsekvenserna av beslutet. Ty precis som regeringen själv angett enligt de tidigare citaten ur budgetpropositionen finns ett direkt samband mellan kostnaderna för Vägverkets produktionsdivision, graden av konkurrensutsättning och omfattningen av vägunderhållet.

Anslaget för drift och underhåll av statliga vägar är 5,9 miljarder kronor för 1996. Ungefär en tredjedel därav, eller ca 2 miljarder kronor, är redan upphandlade i konkurrens. Återstår så arbeten för ca 4 miljarder kronor som produktionsdivisionen får utföra utan konkurrens-tryck.

Fru talman! Det är inte orealistiskt att anta att vid en konkurrensupphandling av den återstående volymen, dvs. motsvarande 4 miljarder kronor, skulle prisnivån sjunka med minst 10–15 % i genomsnitt. Det innebär mellan 400 och 600 miljoner kronor per år.

På Vägverket har man själv gjort bedömningen att man kan spara ca 500 miljoner kronor per år, vilket framgick av årets budgetproposition. Den besparingen tog man också in i beräkningarna när man gjorde sina egna äskanden.

Jag vill återigen citera ur budgetpropositionen: "Med hänsyn tagen till beräknade besparingar samt de extramedel som anvisats för underhåll av länsvägar anser Vägverket att det långsiktigt krävs ett drift- och underhållsanslag på 9 450 miljoner kronor per år under 10 år."

Alltså 9,5 miljarder kronor i äskade medel, men 5,9 miljarder är vad man får med hänsyn till det statsfinansiella läget. 0,5 miljarder kronor – 500 000 miljoner kronor! – försvann i och med att konkurrensupphandlingen i somras stoppades.

Var och en måste inse att dagens beslut kommer att märkas i försämrad standard på våra vägar.

Kan det inte vara det som är det största hotet mot de trafikpolitiska målen, eller vad tror Hans Stenberg?

Och vad tror Hans Stenberg de vägföreningar tycker som fick sina anslag halverade, vilket kortsiktigt innebär en besparing i statskassan

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

på 375 miljoner kronor, när staten samtidigt kan spola en besparing på 500 miljoner kronor i och med dagens beslut?

Fru talman! Moderaterna har reserverat sig dels tillsammans med Centerpartiet och Folkpartiet till förmån för avslag på regeringens förslag, dels tillsammans med Folkpartiet för ett tillkännagivande till regeringen om en privatisering av Vägverkets produktionsdivision.

Jag begränsar mig dock till att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 137 TORSTEN GAVELIN (fp)

Fru talman! Återställare är ingen bra medicin mot baksmälla. Regeringen har ändå gång på gång använt sig av en sådan medicinering för sviterna efter valframgångens berusning och de därpå svikna vallöftena. Resultaten av felmedicineringen är uppenbara för den som vill se dem. Jag vill här bara peka på den värsta konsekvensen, nämligen den oförändrat höga arbetslösheten. Värt att notera är ju också det exempel som Ulla Löfgren refererade till, nämligen det hårda meningsutbytet här i kammaren förra veckan mellan regeringsföreträdarna Bo Nilsson och Jarl Lander kring en halv återställare, den s.k. avregleringen av godstrafiken på järnväg.

Trots alla tecken på återställarnas skadlighet anser regeringen att det nu är dags för ännu en, nämligen upprivandet av riksdagsbeslutet om bolagisering av Vägverkets produktionsdivision. Det får vara slut på återställare nu, och eftersom Socialdemokraterna inte själva förmår inse detta så får jag vädja till Centerpartiet – som tyvärr inte har någon representant närvarande vid dagens debatt, men som ändå kanske kan få en hälsning via protokollet – som uppenbarligen har regeringens förtroende att tala allvarsord med Socialdemokraterna. Denna ryckighet i politiken är skadlig för landet, den är skadlig för alla arbetslösa och den är skadlig för ekonomi och välfärd.

Som skäl för den här återställaren anger regeringen att beställarkompetensen inom Vägverket ännu inte är fullt utvecklad och att man inte har tillräcklig erfarenhet för att i konkurrens upphandla drifts- och underhållsrenoveringar. Regeringen menar att de grundläggande trafikpolitiska målen därmed inte med säkerhet uppfylls och att trafikanterna kan komma att drabbas.

Vi i Folkpartiet kan inte se att det finns något som tyder på att en bolagisering skulle försämra möjligheterna att uppnå de trafikpolitiska målen. Tvärtom torde beställarfunktionen inom Vägverket, genom bolagisering av produktionsdivisionen, snabbare förbättra sina rutiner och höja sin kompetens. Därmed kan uppköpen bli mer effektiva och snarare bättre verka för att uppfylla de trafikpolitiska målen. En utvärdering av vintersäsongen 1994–1995 visar att Vägverket lyckats relativt bra i sin upphandling av driftsentreprenader. Det skriver regeringen själv i sin proposition, och man anser också att det tilltänkta produktionsbolaget har goda förutsättningar att hävda sig på marknaden. Vi delar den uppfattningen.

Vi är också helt övertygade om att full konkurrensutsättning för produktionsdivisionen ger bättre möjligheter till effektiviseringar, vilket ger vinster för såväl staten som de enskilda trafikanterna. Erfaren-

heterna visar att bolagsformen skapar effektivitet, rörlighet, marknadsorientering och lönsamhet. Argumentet att organisationen inte är mogen att bli ett eget bolag kan inte vara giltigt och är snarast en förolämpning mot dem som arbetar där. Med den inställningen skulle inte mycket förändringsarbete och nödvändig utveckling komma till stånd.

Taktiken från regeringskansliet känns väl igen. I ord talar man positivt om effekten av en bolagisering, men av olika ogrundade anledningar måste frågan utredas ytterligare. Regeringen drar ut på för jobben och välståndet viktiga frågor genom att återställa tillväxtfrämjande beslut fattade under den förra mandatperioden.

Fru talman! Det enda bestående i framtiden är ständig förändring. Vi i Folkpartiet ser möjligheterna i förändringen och anser i det nu aktuella fallet att Vägverkets produktionsdivision bör bolagiseras för att bli så kostnadseffektiv och kundorienterad som möjligt. Bolagiseringen är ett första steg mot en privatisering på sikt.

Därmed, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 1 i utskottets betänkande.

Anf. 138 HANS STENBERG (s)

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på de båda reservationerna.

Det beslut som vi i dag debatterar är ett i en rad av beslut som riksdagen fattat under senare år beträffande Vägverkets produktionsverksamhet.

Man kan säga att det började 1991 med att riksdagen beslutade om en uppdelning av Vägverket i en beställardel och en produktionsdel. Samtidigt uttalade man sig om vikten av konkurrens på den producerande delen av verksamheten.

Under 1993 ställde sig riksdagen bakom regeringsuttalanden om ytterligare konkurrensutsättning av produktionsverksamheten. Enligt det beslutet skulle samtliga nyinvesteringar och hälften av drift- och underhållsverksamheten upphandlas i konkurrens. 1994 beslutade den dåvarande riksdagsmajoriteten att bolagisera Vägverkets produktionsdivision från den 1 januari 1996.

Nu föreslår vi i utskottsmajoriteten i likhet med regeringen att bolagiseringsbeslutet upphävs.

Skälen till att vi vill upphäva det tidigare fattade beslutet är att vi bedömer att det inte finns förutsättningar för att genomföra en bolagisering från den 1 januari utan att äventyra de trafikpolitiska målen för verksamheten.

Det här är inte några synpunkter tagna ur luften, utan vad vi gör är att vi instämmer i Vägverkets egen bedömning om hur det här skulle ha fungerat.

Det har också visat sig att det saknas ekonomiska förutsättningar för att en bolagisering skall kunna finansieras inom Vägverkets egen anslagsram.

En grundläggande förutsättning för att en bolagisering skall kunna genomföras på ett bra sätt är att Vägverkets förmåga att beställa drift- och underhållsverksamhet på vägnätet blir fullt utvecklad. Den utvärde-

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

ring som gjordes av vintersäsongen 1994/95 visar, som Torsten Gavelin sade, mycket riktigt att Vägverket har lyckats relativt bra med sin upphandling av driftentreprenader. Men i samma andetag konstaterar Vägverket att mycket i beställningsförfarandet behöver förbättras.

Verket föreslår därför att konkurrensutsättningen av driftentreprenaderna sker successivt. Om en bolagisering av verksamheten skulle ske redan nu innebär det faktiskt att alla tillkommande beställningar måste ske genom upphandling i full konkurrens. På verket gör man den bedömningen att beställarkompetensen inte är så utvecklad att man då kan garantera att de trafikpolitiska målen uppfylls. Vi menar alltså att det finns en uppenbar risk att trafikanterna drabbas under den tid som det tar för Vägverket att bygga upp sin beställarkompetens.

För att undvika att detta sker bör man i stället arbeta med att fortlöpande utveckla produktiviteten. Konkurrensen kommer där in som ett effektivt medel att uppnå en högre produktivitet. Men konkurrensen är *ett* medel, det är inte det undergörande, allenarådande medlet. Vi måste hela tiden se till att de trafikpolitiska målen inte äventyras. Därför måste konkurrensutsättningen av Vägverkets produktionsverksamhet anpassas både till de övergripande kraven på verket och till hur verkets egen beställarkompetens utvecklas.

För att ett tänkt produktionsbolag skulle ha förutsättningar att hävda sig på entreprenadmarknaden skulle bolaget behöva förses med ett kapital på 790 miljoner kronor. Dessutom skulle staten behöva finansiera den pensionsskuld som har uppstått i verket innan verksamheten bolagiseras. En bolagisering redan vid årsskiftet förutsätter dels att staten överlåter tillgångar, skulder och eget kapital som är knutet till verksamheten, dels att pensionsåtaganden på ungefär 1 miljard finansieras.

När det gäller Vägverkets produktionsdivision kan vi konstatera att man i dagsläget inte har kommit så långt i uppbyggnaden av sin interna struktur att det är lämpligt att flytta ut egen-regi-verksamheten till extern regi. Verksamheten är ännu inte mogen för en total konkurrensutsättning.

Fru talman! Det är mot den här bakgrunden vi instämmer i regeringens bedömning att riksdagen nu bör upphäva sitt beslut att bolagisera Vägverkets produktionsdivision. Vi anser att verksamheten tills vidare bör bedrivas i myndighetsform, eftersom det är en flexibel verksamhetsform som kan utvecklas inom ramen för de bemyndiganden och riktlinjer som riksdagen tidigare har ställt sig bakom. Vägverket har i allt väsentligt de bemyndiganden som behövs för att skapa en modell som utvecklar produktionen och kraven på konkurrensneutralitet. Inget hindrar, Ulla Löfgren, att man ser till att hålla isär redovisningarna för de olika verksamheterna. Det är tekniskt fullt möjligt.

Genom att fatta ett sådant beslut följer vi också de tidigare fattade principbesluten om att myndigheterna själva bör få bestämma över sin inre organisation. Vägverket kan på så vis anpassa sin verksamhet så att den på bästa sätt uppfyller de trafikpolitiska målen, som ändå måste vara huvudsaken i det här fallet.

Utifrån de motioner som behandlas i betänkandet och som följs upp av reservationer kan man konstatera att de tidigare regeringspartierna vill genomföra en bolagisering från årsskiftet. Någon som helst oro för att det skulle äventyra kvaliteten på underhållet och de trafikpolitiska målen har man uppenbarligen inte, trots att man inom Vägverket har stora betänkligheter för hur man skall klara en konkurrensutsättning i dagsläget. Inte oväntat går Moderaterna ett steg längre och föreslår dessutom en privatisering av verksamheten. Nu hörde jag i Torsten Gavelins inlägg att han instämde i det förslaget.

Fru talman! De f.d. regeringspartierna har enligt min uppfattning ett mycket lättvindigt sätt att se på den här frågan. Att man inom Vägverket har stora betänkligheter beträffande en bolagisering redan nu tar de ingen som helst hänsyn till. De fyra borgerliga partiernas ställningstagande tycks snarast vara grundat på något slags dogmatisk tro att privatisering och konkurrensutsättning alltid ger positivt resultat.

Av det Ulla Löfgren säger får man intrycket att allt löser sig bara vi bolagiserar och privatiserar. Då får vi pengar till enskilda vägar och vägunderhåll, och vi klarar därmed det mesta. Vi socialdemokrater tror inte att verkligheten är riktigt så enkel. Jag har en pragmatisk syn på vilken verksamhetsform som skall användas. Det är inte formen som är det viktiga, det är de trafikpolitiska målen och att vi får en bra vägstandard som är det viktiga för vår politik.

Därför är det viktigt att konkurrensutsättningen genomförs i en sådan takt att vi kan upprätthålla kvaliteten. Av den anledningen är det inte aktuellt att i dagsläget bolagisera Vägverkets produktionsdivision.

Anf. 139 ULLA LÖFGREN (m)

Fru talman! Jag vill påminna Hans Stenberg om att ramen för drift och underhåll för 1996 är 5,9 miljarder kronor. Jag förstår inte hur Hans Stenberg skall få det att gå ihop att Vägverkets produktionsavdelning i egen regi skall öka kvaliteten på underhållet inom den ramen. Har inte riksdagen tänkt skjuta till några pengar får vi nog snarare sänka ambitionerna, eftersom man inte har någon konkurrenspress på sig.

Vid den första upphandlingen sänkte Vägverket sina egna priser med mellan 30 och 40 %, och man har hittills sparat 1 miljard kronor. Vägverket och regeringen trodde att man vid den upphandling som avbröts i somras skulle göra en besparing på 500 miljoner. Det motsvarar 90 % av vägunderhållet på det lågtrafikerade vägnätet.

Svara mig på den här frågan, Hans Stenberg: Hur går det ihop att inom ramen på 5,9 miljarder öka underhållet med en icke konkurrensutsatt produktionsdivision?

Anf. 140 HANS STENBERG (s)

Fru talman! Man kan naturligtvis anföra det räkneexempel på 500 miljoner som Ulla Löfgren gör, men jag tror inte att det har något med verkligheten att göra. Vad som är verklighet och fakta är att vi tack vare att vi i dag inte genomför bolagiseringen får pengar över, pengar som annars skulle ha använts till att skapa kapital inom Vägverket för

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

att klara bolagiseringen. Om Ulla Löfgren gör sig besväret att höra sig för hos Vägverket och ute i regionerna kommer hon att inse att faktum är att vi får över mer pengar att använda till drift och underhåll av vägar genom att vi inte genomför det här beslutet i dag.

Anf. 141 ULLA LÖFGREN (m)

Fru talman! Innebär Hans Stenbergs besked att planerna att bolagisera Vägverkets produktionsdivision nu helt och hållet har lagts på is? Om så inte är fallet måste man ju försöka skrapa ihop de här medlen i den icke konkurrensutsatta verksamheten för att ha dem på lager då verksamheten blir konkurrensutsatt. Det innebär också att vi åter av vägunderhållet, Hans Stenberg.

Anf. 142 HANS STENBERG (s)

Fru talman! Som Ulla Löfgren borde känna till har landet varit i en oerhört djup ekonomisk kris. Det har gjort att budgetramarna har varit oerhört ansträngda. Detta har uppenbarligen inte bekymrat den tidigare regeringen särskilt mycket. Man har ganska glatt strött pengar omkring sig och lånat upp pengar till olika verksamheter.

Nu försöker vi socialdemokrater att sanera landets ekonomi. Vi lyckas faktiskt ganska bra. Det betyder att vi i framtiden, om vi lyckas med budgetsaneringen, vilket jag är övertygad om att vi kommer att göra, kommer att ha bättre utrymme att klara en sådan här sak. Men det är inte det som är huvudskälet till att vi inte genomför detta i dag. Huvudskälet till att vi inte genomför detta i dag är att Vägverket gör bedömningen att man ännu inte är mogen för en total konkurrensutsättning av verksamheten och att man i dag inte är mogen för en bolagisering.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 18 december

1995/96:159 av *Chatrine Pålsson* (kds) till jordbruksministern om ekologisk sockerproduktion

1995/96:160 av *Ola Rask* (s) till kommunikationsministern om förbud att köra moped på gång- och cykelbana

1995/96:161 av *Margitta Edgren* (fp) till kommunikationsministern om Posten och City Mail

1995/96:162 av *Monica Green* (s) till civilministern om leksaker och våld

Frågorna, svaren och eventuella meddelanden redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll måndagen 22 januari 1996.

Prot. 1995/96:40
18 december

20 § Kammaren åtskildes kl. 17.02.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 42 delvis,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 87 delvis,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 15.46 och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Prot. 1995/96:40
18 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 §	Justering av protokoll
2 §	Meddelande om svar på interpellationer
3 §	Förnyad bordläggning.....
	Meddelande om uppskjuten votering.....
4 §	Ett nytt utjämningsystem för kommuner och landsting, m.m.....
	Finansutskottets betänkande 1995/96:FiU5
Anf. 1	LENNART HEDQUIST (m).....
Anf. 2	KARIN PILSÄTER (fp).....
Anf. 3	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 4	KARIN PILSÄTER (fp) replik
Anf. 5	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 6	KARIN PILSÄTER (fp) replik
Anf. 7	INGRID BURMAN (v).....
Anf. 8	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 9	INGRID BURMAN (v) replik.....
Anf. 10	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 11	INGRID BURMAN (v) replik.....
Anf. 12	KARIN PILSÄTER (fp) replik
Anf. 13	INGRID BURMAN (v) replik.....
Anf. 14	KARIN PILSÄTER (fp) replik
Anf. 15	INGRID BURMAN (v) replik.....
Anf. 16	ROY OTTOSSON (mp).....
Anf. 17	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 18	ROY OTTOSSON (mp) replik.....
Anf. 19	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 20	ROY OTTOSSON (mp) replik.....
Anf. 21	MATS ODELL (kds).....
Anf. 22	KJELL NORDSTRÖM (s).....
Anf. 23	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 24	KJELL NORDSTRÖM (s) replik
Anf. 25	LENNART HEDQUIST (m) replik
Anf. 26	KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....
Anf. 27	INGRID BURMAN (v) replik.....
Anf. 28	KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....
Anf. 29	INGRID BURMAN (v) replik.....
Anf. 30	KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....
Anf. 31	KARIN PILSÄTER (fp) replik
Anf. 32	KJELL NORDSTRÖM (s) replik.....

Anf. 33	KARIN PILSÄTER (fp) replik	Prot. 1995/96:40	28
Anf. 34	KJELL NORDSTRÖM (s) replik	18 december	28
Anf. 35	MATS ODELL (kds) replik		28
Anf. 36	KJELL NORDSTRÖM (s) replik		29
Anf. 37	MATS ODELL (kds) replik		29
Anf. 38	KJELL NORDSTRÖM (s) replik		29
Anf. 39	ROY OTTOSSON (mp) replik		29
Anf. 40	KJELL NORDSTRÖM (s) replik		30
Anf. 41	KARIN STARRIN (c)		30
Anf. 42	FREDRIK REINFELDT (m)		31
Anf. 43	SÖREN LEKBERG (s)		33
Anf. 44	FREDRIK REINFELDT (m)		34
Anf. 45	SÖREN LEKBERG (s)		35
Anf. 46	FREDRIK REINFELDT (m)		35
Anf. 47	SÖREN LEKBERG (s)		36
Anf. 48	FREDRIK REINFELDT (m)		37
Anf. 49	SÖREN LEKBERG (s)		37
Anf. 50	FREDRIK REINFELDT (m)		37
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)		38
5 § Registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000 m.m.			39
	Finansutskottets betänkande 1995/96:FiU6		39
Anf. 51	PER BILL (m)		39
Anf. 52	MARGITTA EDGREN (fp)		40
Anf. 53	ROY OTTOSSON (mp)		42
Anf. 54	BO NILSSON (s)		43
Anf. 55	PER BILL (m) replik		46
Anf. 56	BO NILSSON (s) replik		46
Anf. 57	PER BILL (m) replik		47
Anf. 58	BO NILSSON (s) replik		47
Anf. 59	MARGITTA EDGREN (fp) replik		48
Anf. 60	BO NILSSON (s) replik		48
Anf. 61	MARGITTA EDGREN (fp) replik		49
Anf. 62	BO NILSSON (s) replik		49
Anf. 63	LENNART HEDQUIST (m)		51
Anf. 64	MARGITTA EDGREN (fp)		52
Anf. 65	BO NILSSON (s)		52
Anf. 66	MARGITTA EDGREN (fp)		52
Anf. 67	BO NILSSON (s)		52
Anf. 68	MARGITTA EDGREN (fp)		52
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)		52
6 § Vissa mindre ändringar i kommunalskattelagen, m.m.			53
	Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU15		53
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)		53
7 § Beskattning av utländska kapitalförsäkringar			53

Prot. 1995/96:40
18 december

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU16.....
Anf. 69 CARL ERIK HEDLUND (m)
Anf. 70 KARIN PILSÄTER (fp).....
Anf. 71 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds).....
Anf. 72 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s).....
Anf. 73 CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....
Anf. 74 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s) replik.....
Anf. 75 CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....
Anf. 76 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s) replik.....
Anf. 77 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik.....
Anf. 78 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s) replik.....
Anf. 79 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik.....
Anf. 80 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s) replik.....
Anf. 81 CARL ERIK HEDLUND (m)
Anf. 82 INGIBJÖRG SIGURDSDÓTTIR (s)
(Beslut skulle fattas den 19 december.).....

8 § Vissa punktskatte- och tullfrågor.....

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU17.....
Anf. 83 KARL-GÖSTA SVENSON (m).....
Anf. 84 LARS U GRANBERG (s).....
Anf. 85 KARL-GÖSTA SVENSON (m).....
Anf. 86 LARS U GRANBERG (s).....
(Beslut skulle fattas den 19 december.).....

9 § Skatt på naturgrus.....

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU18.....
Anf. 87 JAN-OLOF FRANZÉN (m).....
Anf. 88 RONNY KORSBERG (mp).....
Anf. 89 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik.....
Anf. 90 RONNY KORSBERG (mp) replik.....
Anf. 91 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik.....
Anf. 92 RONNY KORSBERG (mp) replik.....
Anf. 93 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....
Anf. 94 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik.....
Anf. 95 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik.....
Anf. 96 JAN-OLOF FRANZÉN (m) replik.....
Anf. 97 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik.....
Anf. 98 RONNY KORSBERG (mp) replik.....
Anf. 99 TREDJE VICE TALMANNEN.....
Anf. 100 RONNY KORSBERG (mp).....
Anf. 101 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s).....
(Beslut skulle fattas den 19 december.).....

10 § Skatteregler med anledning av nya årsredovisningslagar, m.m.

Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU19.....

Anf. 102	KARL-GÖSTA SVENSON (m)	Prot. 1995/96:40	74
Anf. 103	LARS HEDFORS (s)	18 december	75
Anf. 104	KARL-GÖSTA SVENSON (m)		76
Anf. 105	LARS HEDFORS (s)		76
Anf. 106	KARL-GÖSTA SVENSON (m)		76
Anf. 107	LARS HEDFORS (s)		76
Anf. 108	KARL-GÖSTA SVENSON (m)		76
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)		77
11 §	Trädgårdsnäringen och handläggningen av energibe-		
	skattningen		77
	Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU21		77
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)		77
12 §	Hemlig kameraövervakning		77
	Justitieutskottets betänkande 1995/96:JuU11		77
Anf. 109	ALICE ÅSTRÖM (v)		77
Anf. 110	KIA ANDREASSON (mp)		79
Anf. 111	MÄRTA JOHANSSON (s)		83
Anf. 112	KIA ANDREASSON (mp) replik		84
Anf. 113	MÄRTA JOHANSSON (s) replik		85
Anf. 114	KIA ANDREASSON (mp) replik		85
Anf. 115	MÄRTA JOHANSSON (s) replik		85
Anf. 116	ALICE ÅSTRÖM (v) replik		85
Anf. 117	MÄRTA JOHANSSON (s) replik		85
Anf. 118	ALICE ÅSTRÖM (v) replik		86
Anf. 119	SIW PERSSON (fp)		86
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)		87
13 §	Spris fortsatta verksamhet		87
	Socialutskottets betänkande 1995/96:SoU9		87
Anf. 120	LEIF CARLSON (m)		87
Anf. 121	CHRISTIN NILSSON (s)		88
Anf. 122	LEIF CARLSON (m) replik		90
Anf. 123	CHRISTIN NILSSON (s) replik		90
Anf. 124	LEIF CARLSON (m) replik		90
Anf. 125	CHRISTIN NILSSON (s) replik		91
Anf. 126	BARBRO WESTERHOLM (fp)		91
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)		92
Ajournering			92
Återupptagna förhandlingar			92
14 §	Parentation		93
	Anf. 127 TALMANNEN		93
15 §	Lag om byggande av järnväg		93

Prot. 1995/96:40
18 december

	Trafikuskottets betänkande 1995/96:TU8
	Anf. 128 LARS BJÖRKMAN (m)
	Anf. 129 ELISA ABASCAL REYES (mp)
	Anf. 130 JARL LANDER (s)
	Anf. 131 LARS BJÖRKMAN (m) replik
	Anf. 132 JARL LANDER (s) replik
	Anf. 133 LARS BJÖRKMAN (m) replik
	Anf. 134 JARL LANDER (s) replik
	Anf. 135 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m)
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)
16 § Funktionshindrades tillgång till teletjänster	
	Trafikuskottets betänkande 1995/96:TU9
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)
17 § Vissa säkerhets- och miljökrav på fritidsbåtar	
	Trafikuskottets betänkande 1995/96:TU10
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)
18 § Vägverkets produktionsdivision	
	Trafikuskottets betänkande 1995/96:TU11
	Anf. 136 ULLA LÖFGREN (m)
	Anf. 137 TORSTEN GAVELIN (fp)
	Anf. 138 HANS STENBERG (s)
	Anf. 139 ULLA LÖFGREN (m)
	Anf. 140 HANS STENBERG (s)
	Anf. 141 ULLA LÖFGREN (m)
	Anf. 142 HANS STENBERG (s)
	(Beslut skulle fattas den 19 december.)
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	
	1995/96:159 av <i>Chartrine Pålsson</i> (kds) till jordbruksministern om ekologisk sockerproduktion
	1995/96:160 av <i>Ola Rask</i> (s) till kommunikationsministern om förbud att köra moped på gång- och cykelbana
	1995/96:161 av <i>Margitta Edgren</i> (fp) till kommunikationsministern om Posten och City Mail
	1995/96:162 av <i>Monica Green</i> (s) till civilministern om leksaker och våld
20 § Kammaren åtskildes kl. 17.02	